

Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

πρὸς τὸν «ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ»

διὰ τὰ «ΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ»

«...Ἡ δὲ ἡμῶν ἀναληφθεῖσα ἐκδοτικὴ προσπάθεια πολλὰς θὰ εὐχαρίστως εἰς τὸ ἀρδύρονον πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐνισχύσῃ ὑμᾶς διὰ τὴν ἀποκλήρωσιν τοῦ ἔργου».

Ἀριθ. Πρωτ. 69/Τ.Ε./1930/1972

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
Τ Ω Ν Α Γ Ι Ω Ν Π Α Τ Ε Ρ Ω Ν**

Ἐπιμετρία
ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐκτ. Καθηγητοῦ τῆς Πατρολογίας ἐν τῇ
Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐπιμέλεια
ΕΜΜ. Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ
ΝΙΚ. Μ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐντ. Ὑφηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Συντονιστικὴ Ἐκδόσεως
Ἰερέως ἸΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ
Ἐπ. Ἱ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμωνος Ἀχαρνῶν

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 30

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αι ὁμιλίες τοῦ ἀκολουθοῦν, τέσσαρες τὸν ἀριθμὸν, φέρουν τὴν γενικὴν ἐπιγραφὴν «ὁμιλίες εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Πράξεων». Πρόκειται, δηλαδὴ, δι' ὁμιλίαν ἀσχετομένην εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν «Πράξεων τῶν Ἀποστόλων» καὶ οὐχὶ περὶ ἐρμηνείας τοῦ περιεχομένου δλοκλήρου τοῦ διβλίου. Εἰς τὰς ὁμιλίας αὐτὰς δὲν περιορίζεται ὁ Χρυσόστομος μόνον εἰς τὸ ὡς εἶνα τεθέμενον θέμα, ἀλλὰ θίγει ποικίλα ἄλλα ζητήματα. Οὕτως, εἰς τὴν πρώτην, συνιστᾷ νὰ προσέχωμεν τοὺς τίτλους τῶν διβλίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ παραλλήλως ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ τακτικοῦ ἐκκλησιασμοῦ καὶ τῆς ἀκρόασις τοῦ θεοῦ λόγου καὶ ἀπευθύνεται, ἐν τέλει, πρὸς τοὺς νεοφωτιστοὺς. Εἰς τὴν δευτέραν, ἐπεξηγεῖ τὴν διατύπωσιν καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ τίτλου τῶν Πράξεων καὶ καθιστᾷ φανεράν τὴν διαφορὰν, ἢ ὅποια ὑπάρχει μεταξύ τῶν θαυμάτων καὶ τοῦ ἐναντιοῦ θεοῦ. Εἰς τὴν τρίτην ὁμιλεῖ περὶ τῆς ὠφελείας ἐκ τῆς ἀναγωγῆς τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τοῦ πολυσημῆτου τῆς λέξεως «ἀπόστολος», τῆς ὑπεραρχῆς τῶν ἀποστόλων ἐναντι τῶν κοσμικῶν ἀρχόντων καὶ ἐν τέλει στρέφεται πρὸς τοὺς νεοφωτιστοὺς. Τέλος, εἰς τὴν τετάρτην, διδάσκει τὴν ἀναγκαιότητα τῆς διαδόσεως μεταξύ τῶν ἀνθρώπων τῶν δῶαν λέγονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπεξηγεῖ διατί οἱ «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων» διαδίδονται κατὰ τὴν περίοδον τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ διατί ὁ Κύριος μετὰ τὴν ἀνάστασίν του δὲν ἐφανέρωθῃ εἰς ὄλους τοὺς Ἰουδαίους, καὶ τελειώνει μὲ τὴν διασάφισιν, ὅτι τὰ θαύματα, ποὺ ἐπετέλεσαν οἱ ἀπόστολοι μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἀναστάτου Ἰησοῦ, ἔδωσαν μεγαλύτεραν ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως, ἀπὸ ὅσων θὰ ἐξίδεν ἡ ἐμφάνισις εἰς πάντας τοῦ ἰδιοῦ τοῦ Κυρίου.

Ἐσωτερικαὶ μαρτυρίαι τῶν ὁμιλιῶν ὁδηγοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αὐταὶ ἐξεφωνήθησαν ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης, μὲ ἐνδιάμεσα δέβαια μικρὰ διαστήματα χρόνου, μολοντί ὑπάρχει ἀντίρρησις, ὡς πρὸς τὴν σειράν, σύμφωνα μὲ τὴν ὅποιαν δέον νὰ καταταχθοῦν.

Ἐπίσης, ἀπὸ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν προκύπτει ὅτι ἔλαβον χώραν εἰς περίοδον μὴ ἀπέχουσαν πολὺ τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα.

Ὁ χρόνος, κατὰ τὸν ὅποιον ἔγιναν αἱ ὁμιλίες αὐταὶ τυγχάνει ἀκαθόριστος, δυνάμενος κατὰ προσέγγισιν νὰ τοποθετηθῇ περὶ τὸ 388. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ Ἀντιόχεια εἶναι ὁ τόπος ὅπου ἐξεφωνήθησαν.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Ο Μ Ι Λ Ι Α Π Ρ Ω Τ Η

50 Α ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ, ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΕΠΑΥΣΑΝ ΝΑ ΕΚ-
ΚΛΗΣΙΑΣΩΝΤΑΙ, ΚΑΙ ΔΙΑ ΤΟ ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ
ΠΕΡΝΑΜΕ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΣΟΧΗΝ ΤΟΥΣ ΤΙΤΛΟΥΣ ΤΩΝ ΒΙ-
ΒΛΙΩΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΓΡΑ-
ΦΗΣ ΤΟΥ ΒΟΜΟΥ (ΤΟΥ ΑΦΙΕΡΟΜΕΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΝΩ-
ΣΤΟΝ ΘΕΟΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ) ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΦΩ-
ΤΙΣΤΟΥΣ

Τί συμβαίνει λοιπόν; ὅσον προχωροῦν αἱ ἑορταὶ τό-
σον καὶ αἱ συνάξεις γίνονται ὀλιγώτεροι. Ἄλλὰ ἡμεῖς οἱ
παρευρισκόμενοι ὡς μὴ δεικνύμεν ἀμέλειαν. Ὀλιγώτεροι
γινόμεθα κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' ὄχι καὶ κατὰ τὴν διάθε-
σιν. Ὀλιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' ὄχι καὶ κατὰ τὸν πάθος.
Γινόμεθα ὀλιγώτεροι διὰ τὸ φανερωθῆναι οἱ δοκιμασμένοι
μεταξὺ μας καὶ διὰ τὸ μάθωμεν ἅ ποιοὶ συχνάζουσι εἰς τὴν
ἐκκλησίαν ἑορτῆν ἀπὸ συνήθειαν, ποιοὶ ἀπὸ ἐπιθυμίαν τῶν
θείων λόγων, ποιοὶ ἀπὸ ἐπιθυμίαν πνευματικῆς ἀκρόασε-
ως. Ὁλόκληρος ἡ πόλις ἦταν ἐδῶ τὴν παρελθούσαν Κυ-
ριακὴν, γεμάτοι οἱ περίβολοι, καὶ τὸ πλήθος ὡμοίαζε με-
τὰ κῆρυκα πηγαινόντων καὶ ἔρχοντα.

Ἄλλὰ ἀπὸ τὰ κῆρυκα ἐκεῖνα προτιμῶ τὴν γαλήνην
τὴν ἰδικὴν σας, καὶ ἀπὸ τῶν θόρυβων καὶ τὴν ταραχὴν πλέ-
ον πολῦτιμος εἶναι ἡ ἰδικὴ σας γαλήνη. Τότε ἤμπαροσε
κανεὶς νὰ θεωρήσῃ ὡς παρόντα τὰ σώματα, ἐνῶ σήμερον
εὐρίσκονται ἐδῶ τὰ πνεύματα σας γεμάτα εὐλαβείαν. Ἄν
κανεὶς βελήσῃ νὰ συγκρίνῃ τὴν σύναξιν τὴν σημερινήν, τὴν
ὀλιγάνθρωπον, τὴν ἀποτελουμένην Ἐ κυρίως ἀπὸ πτωχῶν
καὶ ἐκείνην τὴν πολυάνθρωπον, τὴν ἀποτελουμένην κυρίως
ἀπὸ πλουσίων, ἂν βάλῃ κανεὶς αὐτὰς τὰς δύο συνάξεις
εἰς τὴν ζυγαρίαν. Βὰ εὐρη πλεον θαρῶναι τὴν ἰδικὴν
σας. Ἄν εἰσεθε ὀλιγώτεροι κατὰ τὸν ἀριθμὸν, εἰσεθε ἀσφα-
λῶς πλεον πολῦτιμοι κατὰ τὸν ζῆλον. Ἔτσι ἀκριδῶς γίνε-
ται διὰ κάθε τι πού σταθμίζεται. Ἐάν λάθῃ κάποιος δέκα

στατήρας χρυσοῦ καὶ τοὺς τοποθετήσῃ εἰς μίαν πλάστιγγα καὶ κατόπιν εἰς μίαν ἄλλην ἑκατὸν στατήρας χαλκοῦ, οἱ ἑκατὸν τοῦ χαλκοῦ θὰ ἴσουςσιν πρὸς τὸ μέρος των τὴν πλάστιγγα. Ὡς ὅσῳσον ὅμως οἱ ἄεκα χρυσοί, λόγῳ τῆς φυσικῆς των ὑπεροχῆς, θαρῶνουν περισσότερον καὶ εἶναι πολυτιμότεροι λόγῳ τῆς φυσικῆς των ἄξιας. Ἐπομένως παρὰ τὸ γεγονός ὅτι εἶναι ὀλίγοι κατὰ τὸν ἀριθμὸν εἶναι χρησιμώτεροι καὶ πολυτιμότεροι τῶν πολλῶν.

Ἀλλὰ τί χρειάζεται ναὶ σὰς φέρω παραδείγματα ἀπὸ τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ δὲν ἀφήνῃ τὴν ἴδιαν τὴν ψῆφον τοῦ Θεοῦ νὰ σὰς δώσῃ τὴν ἀπάντησιν ἐπὶ τοῦ ἐπιμάχου θέματος; Τί λέγει, λοιπὸν, αὐτῆ; «Καλύτερος ὁ ἕνας, ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, παρὰ ἄπειροι παράνομοι.»¹ Διότι πραγματικὰ εἶναι δυνατόν πολλές φορές ἕνας ἄνθρωπος νὰ εἶναι ἀντάξιός ἄπειρων ἄλλων. Μὰ, τί λέγω, ἕνας ἀντάξιός ἄπειρων ἄλλων; Ὡς ἂν ἄκόμα καὶ ἀπὸ τὴν οἰκουμένην εἶναι ἀναγκαιότερος καὶ πολυτιμότερος. Καὶ θὰ προσκομίσω τὴν μαρτυρίαν ἐπὶ τοῦ πράγματος ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Παύλου. Ὁ ἀπόστολος ἀναμνηθεὶς τοὺς πτωχοὺς, τοὺς δικωκομένους, τοὺς λυτουμένους καὶ τοὺς κακοποιουμένους, λέγει: «Περιεφέροντο μὲ προθεΐς, μὲ δέρματα αἰγῶν, ὑστεροῦμενοι, λυπούμενοι, κακοποιούμενοι καὶ ὁ κόσμος δὲν ἦτο ἄξιός δι' αὐτούς.»² Ἐπειδὴ, τί λέγει; Δὲν ἀεῖζει ὁ κόσμος εἰς ὄλους αὐτούς τοὺς ὑστεροῦμένους, τοὺς κακοποιουμένους, ποὺ δὲν ἔχουν πατρίδα; Δὲν ἐδέχθη μὲ πόσους ἠλθεσ ἀντιμέτωπος; Ἐλέησθε δεδαίως θὰ εἴπῃ, καὶ διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ὁ κόσμος δὲν τοὺς εἶναι ἀντάξιός. Ἐγὼ γνωρίζω σαφῶς τὴν φύσιν αὐτῶν τῶν προῦποθέσεων. Ἔ Ἄν πασατάξω τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν, βασίλεις ἐπαρχοὺς καὶ ὄλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀντιπαραθέσω δύο ἢ τρεῖς πτωχοὺς, δὲν διατάξω νὰ εἴπῃ ὅτι θὰ τοὺς ὑποσκελισῶν οἱ πτωχοί. Καὶ ἐκεῖνοι ἐβιάχθησαν ἀπὸ τὴν πατρίδα των, ἀλλὰ εἶχον πατρίδα των τὴν ἐν οὐρανοῖς Ἱερουσαλήμ. Διῆγον εἰς τὴν φτώχειαν, ἀλλ' εἶχον πλοῦτον των τὴν εὐδαιμονίαν. Ἦσαν ἐχθρικοί πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ φίλοι πρὸς τὸν Θεόν. Ποῖοι ἦσαν αὐτοί; Ὁ Ἥλιος, ὁ Ἐλισσαῖος καὶ ὄλοι οἱ ὄμοιοι μὲ ἐκείνους. Μὴ σοὺ κάμῃ ἐντύπωσιν τὸ γεγονός ὅτι δὲν εἶχον οὐτὴν ἀναγκαίαν τροφήν, ἀλλὰ τὸ ὅτι τὸ στόμα τοῦ Ἥλιου ἐκλείσθη καὶ ἦνοιξε τὸν οὐρανόν³ καὶ ἡ προεδία τοῦ Ἑσπερέφῃ πρὸς τὰ ὀπίσω

1. Σαφ. Σαφ. 16, 3.

2. Ἐβρ. 11, 37—38.

3. Πρβλ. Γ' Βασίλ. 18, 41—46.

τὸ ρεῦμα τοῦ Ἰορδάνου.¹

Ἐ Κατανοῶν ὅλα αὐτὰ χαίρω, ἀλλὰ καὶ πονῶ. Χαίρω δι' ὄλους ἐσὰς ποὺ εἶσθε παρόντες καὶ πονῶ δι' ὄλους εἶναι ἀπόντες. Πονῶ πολὺ, καὶ αἰσθάνομαι δούλην καὶ συντριβὴν εἰς τὴν καρδίαν μου. Διότι ποῖος τάχα καὶ ἀπ' τοὺς πλέον ἀναλήθους δὲν θὰ πονῆσῃ, διαὶ δέλητῃ ἐπιεκτιμῶνται περισσότερον αἱ ἐπιδόσεις τοῦ διαβάλλου; Ἀκόμη, καὶ ἂν ἀπελάμβανον ἴσης ἐκτιμῆσεως, δὲν θὰ εἶχον καμμίαν συγγνώμην, οὐτὴ ἀπολογίαν. Ὅταν ὅμως πλεονεκτῇ, τί ἔχομεν νὰ εἴπωμεν; Καθημερινῶς γίνονται θεατρικὰ παραστάσεις καὶ οὐδεὶς καθυστερεῖ νὰ ὑπάγῃ, οὐδεὶς ἔχει ἐμπόδιον, οὐδεὶς προφασίζεται ἐργασίαν. Ὡς ὅταν νεαροὶ ποὺ δὲν τοὺς ἀπασχολεῖ οὐδεμίαν φροντίδα τρέχουν ὄλοι. Ὁ γέρον δὲν ἐντρέπεται τὰ ἄσπρα μαλλιά του, οὐτὴ ὁ νέος συγκρατεῖ τὴν φλόγα τῆς φύσεως καὶ τὴν ἐπιθυμίαν του, οὐτὴ ὁ πλούσιος φοβεῖται μήπως ἐντροπίωσῃ τὴν θέσιν του. Ὅταν ὅμως προκύβῃ ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡσάν νὰ προέρχεται ἀπὸ κάποιαν ὕψηλὴν σφαιρῶν καὶ ἀξίωμα, κωλυσιεργεῖ καὶ τεμπελιάζει καὶ στενοχωρεῖται, ὡσάν νὰ πρόκειται νὰ κάμῃ κάποιαν χάριν εἰς τὸν Θεόν. Εἰς τὸ θέατρον, ὅπου ὑπάρχουν θεάματα καὶ ἀκροάματα ἀσελή, ἀπεῦθε καὶ δὲν πιστεῖται ὅτι ἐντροπιάζει τὸν ἑαυτὸν του, τὸν πλοῦτον του καὶ τὴν εὐγένειάν του. Ἐθὰ ἤθελα νὰ γνωρίζω ποὺ τάχα εὐρίσκονται ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι μὰς ἠνώχλησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, διότι ἡ παρουσία των εἶναι ἐνόχλησις. Ἦθελα νὰ γνωρίζω τί κάμνουν, τί πλέον ἀναγκαῖον τὸν ἀπασχόλησεν αὐτὴν τὴν στιγμήν. Οὐδεμία ἡ ἀσχολία των, παρὰ μόνον ἐπιταροίς. Ὑπάρχει μήπως μεγαλύτερα παραφροσύνῃ ἀπὸ αὐτό; Διὰ ποῖον λόγον, ἀνθρώπε, μεγαλοπάνεσσαι καὶ νομίζεις ὅτι μὰς κάμνεις χάριν, ἐὰν ἔλθῃς ἐδῶ καὶ προσηλώσῃς τὴν προσοχὴν σου καὶ ἀκούσῃς τὰ σχετικὰ μὲ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου; Ποῖος ὁ λόγος, εἰπέ μου, καὶ διαστὶ εἰσοὶ ἀλαζῶν; Διὰ τὸν πλοῦτον σου; Διὰ τὰ μεταξωτὰ σου ἐνδύματα; Ὡς ἂν καταλαβαίνεις ἐπὶ τέλους ὅτι εἶναι νῆματα σκυλῆκων καὶ ἐφευρόσεις θαρδάρων ἀνθρώπων; Ὅτι τὰ χρησιμοποιοῦν οἱ πόρνοι καὶ οἱ ἀνήθικοι καὶ οἱ τυμωροῦχοι καὶ οἱ ληστοί; Κατανόησε τὸν δικαῖον πλοῦτον καὶ ἄφησε τέλος πάντων τὴν μεγάλην σου δαλαροειάν ποὺ εἶναι ἄβεια ἀπὸ περιεχόμενον. Σκέψου πόσον εὐτέλης εἶναι ἡ φύσις σου; Δὲν εἶσαι παρὰ χῶμα καὶ στάκτη, τέφρα καὶ σκόνη, κα-

1. Πρβλ. Α' Βασίλ. 9, 8.

πνός και σκιά, χόρτον και άνθος του χόρτου. Με τιαούτην φυσικήν σύστασιν, γιατί μεγαλοπιάνεσαι, ελπίζε μου; Και τί πλέον καταγέλαστον από τούτο; "Αρχεις πολλών ανθρώπων; Και ποίον τὸ θελός, όταν αρχής μέν τῶν ανθρώπων, ἀλλ' εἶσαι αἰχμάλωτος και δούλος τῶν παθῶν; Ίσῶν και ἐκείνων που εἰς τὸ σπῆτι του θά κτυπηθῆ και θά τραυματισθῆ ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας, ἢ και ἔξω εἰς τὴν ἀγορὰν παριστῆ τὸν σπουδαῖον ἐπειδὴ ἔξουσιάζει τοὺς ἄλλους. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον σὲ πλήττει ἡ κενοδοξία, σὲ τραυματίζει ἡ ἀσέλγεια και γίνεσαι δούλος ὄλων τῶν παθῶν και μεγαλοπιάνεσαι δι: αρχεις ἐπὶ τῶν δημοφύλων σου. Μακάρι νὰ τοὺς κυβερνοῦσαι και νὰ ἦσουν ἰσότημός των.

Δὲν τὰ λέγω αὐτὰ διὰ νὰ κατηγορήσω ὄσους πλουτίζουν, ἀλλ' ὄσους χρησιμοποιοῦν κακῶς τὸν πλοῦτον. Ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι κακὸν, ἐὰν τὸν χρησιμοποιήσωμεν ὄπως πρέπει, ἀλλὰ ἡ παραφροσύνη και ἀλαζονεία. "Αν ὁ πλοῦτος εἶναι κακὸν, δὲν θά εὐχόμεθα ὄλοι νὰ εὐρεθῶμεν εἰς τοὺς κόλπους του Ἀβραάμ, Ὁ που ἀπέθανε ἔχων τριακοσίους δεκαοκτῶ ὑπηρέτας εἰς τὸ σπῆτι του. Ὁ πλοῦτος λοιπὸν δὲν εἶναι κακὸν, ἀλλὰ ἡ παράνομος χρῆσις του. Και ὄπως προηγουμένως, όταν ὀμιλοῦσα διὰ τὴν μέθην, δὲν ἐκατηγοροῦσα τὸ κρασί (διότι ἀσφαλῶς κάθε τί που ἐδημιούργησεν ὁ Θεός, εἶναι καλὸν και τίποτε δὲν εἶναι ἀκάθαρτον και ὄξιον νὰ πεταχθῆ μακρόν, ἀρκεί νὰ λαμβάνεται με ἐδνγνωσούλην και εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεὸν που μᾶς τὸ ἔδωσεν). Ἔτσι και τώρα δὲν κατηγορῶ τοὺς πλουτίζοντας, ὄπτε τὰ χρήματα, ἀλλὰ τὴν κακὴν χρῆσιν τῶν χρημάτων και τὴν διάθεσιν των εἰς ὄσωτίας. "Ἐκεῖτα δι' αὐτὸ τὰ λέγουσι χρήματα διὰ νὰ τὰ χρησιμοποιήσωμεν δηλαδὴ ἡμεῖς και ὄχι ἐκεῖνα ἡμᾶς. Διὰ τούτο λέγονται χρήματα, διὰ νὰ τὰ ἀποκτήσωμεν δηλαδὴ ἡμεῖς και ὄχι ἐκεῖνα ἡμᾶς. Δι: διὰτὶ κάμνεις κύριον σου τὸν δούλον; διὰτὶ ἀνέστρεψες τὴν τάξιν;

Θὰ ἤθελα νὰ μάθω τί κάνουν τώρα ὄστοι που ἐγκατέλειψαν τὴν σὺναξιν μας και ποὺ εὐρίσκονται. Ἡ παίζουσι ζάρια ἢ ὄλοι ἀσχολοῦνται με ὑποθέσεις του ὄλους γεμάτας ταραχήν. "Ὁμως, ἀνθρωπε, ἀν ἔλθης ἐδῶ, θά εὐρεθῆς εἰς τὴν γαλήνην και εἰς λιμένα. Δὲν θά εἰσελθῆ, κανένας ὄκονόμος σου νὰ σὲ παρῶν, ὄπτε ἐπίτροπος νὰ θορυβῆσῆ, ὄπτε ὑπηρέτης διὰ νὰ σὲ ἐνοχλήσῆ δι' ὑποθέσεις του καθημερινῶ ὄξιο, ὄπτε θά σὲ ἐκπνευρίσῃ κάποιος ὄλλος. Εὐρισκό-

μενος εἰς τὴν ἡσυχίαν, θά ἀπελάμβανες θεῖαν ἀκράσιν. Ἐ Πουθενὰ κύματα ἐδῶ, πουθενὰ ταραχή, ἀλλὰ εὐλογία και προσευχαῖ και πνευματικὴ συνουαστροφή και μεταρρῶσις εἰς τὸν ὄρανόν. Ἀπὸ ἐδῶ παίρνεις τὸν ἀρροθῶνα τῆς βασιλείας τῶν ὄρανῶν και ἀποχωρεῖς. Διὰ ποίον λόγον ἀφίνεις τὴν πλοσίαν αὐτὴν τράπεζαν και μεταφέρεσαι εἰς ὄλλην πλέον φορτικὴν και, ἐγκαταλείπουτας τὸν λιμένα, ἀνταλλάσσεις τὴν γαλήνην σου με τὴν ταραχήν; Τὸ νὰ μὴ συχνάζουσι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν οἱ πτωχοὶ ἀπὸ τοὺς τότε παρόντας, εἶναι φοβερόν δεδαῖον, ἀλλ' ὄχι τῶσον ὄστε νὰ μὴ συχνάζουσι οἱ πλοσίοι. Ποῖος ὁ λόγος; Οἱ πτωχοὶ ἔχουσι τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀσχολίαν των, τὴν φροντίδα τῆς καθημερινῆς βιοπάλης, κερβίζοντας τὴν ζωὴν των με τὰ χέρια των. Ἔσ Α' Φροντίζουσι τὴν ἀνατροφήν των παιδιῶν των, κατευθύνουσι τὴν σύζυγόν των και ἂν δὲν κοπιῶσουσι θά χάσουσι τὰ ἀπαραίτητα διὰ νὰ ζήσουσι. Αὐτὰ τὰ λέγω ὄχι διὰ ν' ἀπολογηθῶ διὰ λογαριασμόν των, ἀλλὰ διὰ νὰ τῶνίσω πόσον εἶναι ὄξιο μεγαλύτερας κατηγορίας οἱ διαθέτοντες τὸν πλοῦτον. ὄσον περισσότερο καιρόν ἔχουσι τῶσον και πὸ ὄξιοκατάκριτοι εἶναι, διότι δὲν ἐμποδίζονται ἀπὸ τίποτε.

Δὲν βλέπετε τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς θεομάχους, τοὺς ἀντιπάλους του Ἁγίου Πνεύματος, τοὺς σκληροτραχῆλους; ὄσοι δὲν συχνάζουσι εἰς τὰς σὺνάξεις των, εἶναι χειρότεροι ἀπὸ ὄλους. "Αν εἰποῦσι εἰς ἐκεῖνοὺς οἱ ἱερεῖς νὰ ἔχουσι ἐπισημέριον ὄργιον και δεκαήμερον και εἰκοσαήμερον και τριάντα ἡμερῶν, δὲν θά φέρουσι ἀντίρρησην. Ἐ Τί εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν ὄργιαν αὐτὴν; Κλείνουσι τὰς θύρας των, και δὲν ἀνάδουσι ὄπτε φωτιῶν, ὄπτε φέρουσι νερό, ὄπτε ὄτιδῆποτε ὄλλο που εἶναι ἀναγκαῖον. Ἡ ὄργια εἶναι ὄσων νὰ τοὺς ἀλλοσοῦνῆ και δὲν ἀντιλέγουσι καθῶλον. Ἐγὼ δὲν λέγω τίποτε τέτοιον, δηλαδὴ, τήρησε ἐπισημέριον ἢ δεκαήμερον ὄργιον, ἀλλὰ ἀπλῶς δάνεισε μου δύο ὄρας τῆς ἡμέρας και κράτησε τὰς ὄπολοιπούς διὰ τὸν ἑαυτὸν σου. Ἄλλὰ ὄπτε και αὐτὸν τὸν ἀριθμὸν νὰ μοῦ δώσης. Καλύτερα νὰ μὴ δανείσης εἰς ἐμὲ τὰς δύο ὄρας, ἀλλὰ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, προκειμένου νὰ δεχθῆς τὴν εὐεργεσίαν τῆς προσευχῆς τῶν πατέρων, εἰὰ νὰ φύγῃς γεμάτος εὐλογίας, Ὁ διὰ νὰ φύγῃς ἀσφαλῶς ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, διὰ νὰ λάθῃς τὰ πνευματικὰ ὄπλα και νὰ γίνῃς ἀκαταγάνιστος και ἀτρωτος ἀπὸ τὸν διάβολον.

Τί γλυκύτερον, εἰπέ μου, ἀπὸ τὸ νὰ συχνάζῃς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; Ἐὰν ἦταν ἀνάγκη νὰ περῶς τὴν ἡμέραν

σου έδω, τί πώ σκινόν; Ποίος τόπος είναι άσφαλέστερος από έδω, όπου υπάρχει τόσο άδελφοί, όπου υπάρχει τό Πνεύμα τό άγιον, όπου ό Ίησούς εφίσταται έν τώ μέσω, όπως και ό Πατήρ του; Ποίον άλλο βουλευτήριον, ποίαν ρησιν άν την παρούσαν; Ποίον άλλο βουλευτήριον, ποίαν συναξιν; Ένώ είναι τόσα τά αγαθά εις τό τραπέζι, εις την άκοήν, εις τάς ελλογίας, εις τάς προσευχάς, εις τάς συναναστροφάς, συ έχεις τόν νοόν σου εστραμμένον εις άλλας ασχολίας. Και ποίαν έχεις συγχώρησιν; Αυτά δέν τά ειπα διά να τά ακούσετε σεις, διότι σεις ακριβώς δέν έχετε ανάγκην από τέτοια φάρμακα, Διότι μέ τά έργα σας επέδειξατε την υγείαν τής ψυχής σας, και την ύπακοήν και μέ την προθυμίαν σας εκάματε φανερόν τόν πόθον σας διά την Έκκλησίαν. Τά ειπα όμως εις σας διά να τά ακούσουν οι άπόντες μέσω υμών. Μη είπήτε ότι κατηγορήσα τους μη προσερχομένους απλώς, αλλά να διηγηθήτε όλον τό περιεχόμενον του λόγου μου. Να τους θυμώσετε τους Ίουδαίους, να τους θυμώσετε τάς πράξεις του βίου, να τους είπήτε πόσον καλύτερα είναι ή συγκέντρωσις έδω, να τους είπήτε πόση σπουδήν δείχνουσι διά την κοσμικήν Τύρην, να τους είπήτε πόσην άνταμιδίην θα πάρουν όσοι συγκεντρώνονται έδω. Ε "Αν τους άνοιέρετε απλώς ότι τους έφεξα, τότε θα τους κάμνετε να όργισθούν, θα τους δημιουργήσετε τραύμα, αλλά δέν θα τους δώσετε τό φάρμακον. "Αν όμως τους διδάξετε ότι δέν τους εκατηγόρησα άν έχθράς, αλλά σαν φίλος που κοιεί και τους πέιστε ότι «Εί-ναι προτιμότερα τά πλήγματα των φίλων παρά τά εκούσια φιλήματα των έχθρών», θα δεχθούν με πολλήν ευχαρίστησιν την επίτιμησιν. Διότι δέν θα προσέξουν τάς φράσεις, αλλά τό πνεύμα του όμιλητού. Έτσι θα θεραπεύσετε τους άδελφούς σας. Έγώ είμαι υπεύθυνος διά την σωτηρίαν όλων σας έδω και εσείς ελθετε υπεύθυνοι διά την σωτηρίαν των άπόντων. 24 Α δέν ήμπορούμεν να τους πλησιάσωμεν οι Ίδιοι προσωπικώς, αλλά τους πλησιάζομεν διά μέσου υμών και διά μέσου τής διδασκαλίας σας. "Ας γίνη κάποιαι γέφυραι μεταξύ έμού και εκείνων ή Ίδική σας αγάπη. Κάνετε ώστε τά λόγια μου να φθάσουν εις τά αυτιά των μέ την Ίδικήν σας γλώσσον.

Τά όσα έλέγησαν έξ αιτίας των άπόντων είναι άρκετά και δέν χρειάζεται να προστεθή τίποτε περισσότερον. Δέσθαια, πιθόνον να ήταν ανάγκη να λεχθούν περισσότερα,

6. Παροιμ. 27, 8.

άλλά διά να μη καταδαπάνησωμεν τόν καιρόν όλον εις αυτά και εις επίτιμια και εσείς να μη έχετε ουδεμίαν ώφέλειαν από την συνάντησιν μας, ως επιχειρήσωμεν να παραθέσωμεν και σε σας κάποιον παράδοξον και νέον φαγητόν. Β Παράδοξον και νέον λέγων έννοώ όχι ως προς την πνευματικήν τράπεζαν, αλλά παράδοξον διά την άκοήν σας.

Συνωμιλήσωμεν μαζί σας κατά τάς παρελθούσας ήμέρας με θέμα από τά ρητά των άποστόλων και από τά ρητά του Ευαγγελίου, όταν όμιλήσωμεν περί Ίούδα. Συνωμιλήσωμεν επίσης με θέμα από τά βιβλία των Προφητών. Σήμερον επιθυμούμεν να όμιλήσωμεν με θέμα από τάς πράξεις των Άποστόλων. Διά τούτο έχαρακτήρισα την πνευματικήν αυτήν τροφήν παράδοξον, αλλά και γνωστήν. "Όχι άγνωστον μέν διότι άνήκει εις τόν θησαυρόν των Άγίων Γραφών και παράδοξον διότι πιθανώς ή άκοή σας είναι ασυνήθιστος εις τοιούτον άκρόαμα. C Εις πολλούς τό βιβλίον αυτό δέν είναι ούτε καν γνωστόν, ενώ άλλοι που τό θεωρούν εύκαλον, τό ύποτιμούσι. Και γίνεται άφορμή τεμπελιάς εις τους μέν ή γνώσις και εις τους δε ή άγνοια.

Λοιπόν, διά να μάθουν και οι άγνοούντες και εκείνοι που νομίζουν ότι γνωρίζουν καλώς, ότι έχει πολύ βάθος νοημάτων, είναι ανάγκη να διαρδύσωμεν σήμερον και των δύο μερών την άδιαφορίαν. Και πρό παντός άλλου ανάγκη να μάθωμεν ποίος έγραψε τό βιβλίον. Αυτή είναι ή καλύτερα μέθοδος έρευνής, πρώτον να εξετασθή ό συγγραφεύς, αν είναι άνθρωπος ή θεός. Και αν μέν είναι άνθρωπος ως τό άμισοσητήσωμεν: «Μη όνομάσετε, λέγει ή Γραγή, άνθρωπον επί τής γής διδάσκαλον» "Αν είναι ό θεός, ως τό άποδεχθώμεν. Τό Ίδικόν μας τό σχολείον εφίσταται εις τόν ούρανόν. Διότι ή άρχή του θεάτου τούτου είναι τά να μη μονθάνωμεν τίποτε από τους ανθρώπους, αλλά μόνον παρά του θεού μέσω των ανθρώπων. Πρέπει λοιπόν να εξετάσωμεν ποίος ό συγγραφεύς, τότε τό έγραψε, διά πόσους τό έγραψε και διά ποίον λόγον έχει θεοπιοσθή να διαβάξεται τό βιβλίον κατά την εορτήν αυτήν, διότι θεβαίως δέν τό ακούετε να διαβάξεται καθ' όλου τό έτος, αν και θα ήταν και τούτο χρήσιμον.

Μετά ταύτα πρέπει ν' αναζητηθή διά ποίον λόγον έχει αυτήν την έπιγραφήν, Πρόξεις των Άποστόλων. Τάς έπιγραφάς δέν πρέπει απλώς και μόνον να τάς προσπερ-

7. Ματθ. 27, 8.

νώμεν, ὅτε νὰ ἀρχίζωμεν ἀμέσως τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ κειμένου ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν ὀνομασίαν τοῦ βιβλίου. Ἐ διότι ὅπως τὸ κεφάλι μας κἀμνε νὰ γκωρίζεται καλύτερον τὸ ὑπόλοιπον ὅμα μας καὶ ὅπως τὸ πρόσωπόν μας, ποῦ εὑρίσκεται ἐπάνω, φανερώσει τὴν προσωπικότητά μας, ἔτσι καὶ ἡ ἐπιγραφή, ποῦ εὑρίσκεται εἰς τὴν προμετωπίδα, μᾶς κἀμνε καταφανέστερον τὸ περιεχόμενον τῆς συγγραφῆς. Δὲν ἀλέπετε τὸ ἴδιον πρᾶγμα καὶ εἰς τοὺς ἀνδριάντας τῶν βασιλέων; 38 Ἀ Ἐπάνω εὑρίσκεται ἡ εἰκὼν ποῦ παριστάνει τὸν βασιλέα, κάτω δὲ εἰς τὸ περιθώριον ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή μετὰ τὰ κατορθώματα τοῦ βασιλέως, αἱ νίκαι καὶ τὰ τρόπαια. Τὸ ἴδιον εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιληφθῇ κανένας καὶ εἰς τὰς Γραφάς. Εἰς τὸ ἐπάνω μέρος, δηλαδὴ, εἶναι ζωγραφισμένη ἡ βασιλικὴ εἰκὼν, ἐνῷ χαμηλὰ ἀναγράφονται ἡ νίκη, τὰ τρόπαια καὶ τὰ κατορθώματα. Τὸ ἴδιον κἀμνομεν, ὅταν παίρνωμεν ἐπιστολήν. Δὲν τὴν ἀνοίγωμεν ἀμέσως, ἀλλὰ πρῶτα διαβάζομεν τὴν ἐπὶ αὐτῆς ἐπιγραφήν καὶ ἀπὸ αὐτὴν μαθαίνομεν καὶ τὸν ἀποστολέα καὶ τὸν παραλήπτην. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ εἶναι φανερον, ἐνῷ εἰς τὰ τοῦ θεοῦ τόσην ἐπιδεικνύομεν σπουδὴν καὶ δὲν ταρσασοῦμεθα καὶ δὲν θαυροῦμεθα, ἀλλὰ τὰ πευτὰ διεξερχόμεθα μετὰ τῆσιν, ἐδῶ νὰ εἰμεθα ἀλυπόμοι καὶ νὰ ὑπερηδῶμεν τὴν ἀρχὴν;

Θέλετε νὰ μάθετε ποία ἡ δύναμις τῆς ἐπιγραφῆς; Ποίος θεσπαστὸς εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Γραφῶν; Β Ἀκούσατέ το, διὰ νὰ μὴ καταφρονήτε τὴν ἐπιγραφήν τῶν θεῶν βιβλίων. Διὰ τὴν εἰσοδὸν τότε τοῦ Παύλου εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπάρχει πλήρης ἐξιστόρησις τοῦ γεγονότος εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο. Εἰς τὴν πόλιν εἶπεν ὁχι θεῶν βιβλίον, ἀλλὰ δωμὸν εἰδωλολατρικόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἡ ἐπιγραφή «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ». Δὲν προσπέρασε, ἀλλὰ μετὰ ἀφορμὴν τὴν ἐπιγραφήν, καθήγγασεν τὸν δωμὸν. Ὁ Παῦλος ὁ ἱερός, ὁ ἐμπροσθεσμένος μετὰ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν προσπέρασε τὴν ἐπιγραφήν τοῦ δωμοῦ καὶ αὐτὸν προσηρῶς τὴν ἐπιγραφήν τῶν ἁγίων Γραφῶν; Ἐκεῖνος δὲν περιεφρόνησε τὰ γραφόμενα τῶν Ἀθηναίων εἰδωλολατρῶν καὶ αὐτὸν θεωρεῖ ὡς μὴ ἀναγκαῖα, Ἐ δὲ αἱ Ἐ-γραφαὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἁγιον; Ποῖαν συγχώρησιν ἔχει;

Ἄλλ' ὅς ἴδωμεν ποῖον εἶναι τὸ κέρδος ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆν. Ὅταν λοιπὸν, ἴδῃς ἐπιγραφήν χαραγμένην εἰς ἐνα δωμὸν, νὰ προσφέρῃ τὴσιν ἰσχυρὸν, θὰ καταλάβῃς ὅτι

8. Πρὸς 17. 36.

πολύ περισσότερον ἠμποροῦν νὰ τὸ κἀμουν αὐτὸ αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ἁγίων Γραφῶν. Εἰσῆλθε, λοιπὸν, εἰς τὴν πόλιν ὁ Παῦλος καὶ εὐρήκε δωμὸν μετὰ τὴν ἐπιγραφήν «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ». Τί ἔπρεπε νὰ κἀμῃ; Ὅλοι ἦσαν εἰδωλολάτραι καὶ ἐπομένως ἀσεβεῖς. Τί ἔπρεπε νὰ κἀμῃ, λοιπὸν; Νὰ τοὺς ἐμιλήσῃ μετὰ ὅσων τὰ θέματα τῶν Εὐαγγελίων; Ἢ τὰς ἐμιλήσῃ μετὰ ὅσων τὰ θέματα τῶν προφητικῶν καὶ τὰ κείμενα τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου; Δὲν δὲ ἐπίστευαν. Β Τί ἔκαμε λοιπὸν; Ἐρέξεν εἰς τὸν δωμὸν καὶ μετεχειρίσθη τὰ ὄπλα τῶν ἀντιπάλων του. Καὶ ἔκαμε ἀκριδῶς αὐτὸ ποῦ λέγει: «Ἐγὼ διὰ τὸν καθένα τὸ κάθε τι: Ἰουδαίος διὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἄνομος διὰ τοὺς ἄνομους.» Εἶδε τὸν δωμὸν, εἶδε τὸ ἐπίγραμμα, ἠγέρθη χάρις εἰς τὸ Πνεῦμα. Αὐτὴ δῆλωσθε εἶναι ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος; κἀμνε νὰ κερδίζουεν παντοῦ ὅσοι τὴν ἀποδέχονται, αὐτὰ εἶναι τὰ πνευματικὰ μας ὄπλα. «Αἰχμαλωτίζομεν ὡς λέγει καὶ ἡ Γραφή, κάθε νόημα εἰς ὑπακοήν τοῦ Χριστοῦ.» Εἶδε, λοιπὸν, τὸν δωμὸν καὶ δὲν ἐβελίσαεν, ἀλλὰ οικειοποιήθη τὸν δωμὸν καὶ ἀφίνοντας μᾶλλον τὸ νεκρὸν γράμμα, ἐκράτησε τὸ νόημα. Ὅπως κατὰ τὸν πόλεμον ἕνας στρατηγός, ὅταν δὲλετῇ ἕνα στρατιῶν τὴν γενναίον Ε εἰς τὴν πορτάξιν τῶν ἀντιπάλων, τὸν πᾶνει ἀπὸ τὰ μαλλιά καὶ τὸν σῶει πρὸς τὴν ἰδικὴν του παράταξιν, καὶ τὸν προετοιμάζει νὰ πολεμῇ μετὰ τὸ μέρος του, ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Παῦλος. Σὲν νὰ εὐρήκε τὴν ἐπιγραφήν τοῦ δωμοῦ εἰς τὴν πορτάξιν τῶν ἀντιπάλων του, τὴν ἤλκυσε πρὸς τὴν ἰδικὴν του διὰ νὰ παλεμήσῃ ἡ ἐπιγραφή μαζί μετὰ τὸν Παῦλον ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων καὶ ὁχι μαζί μετὰ τοὺς Ἀθηναίους ἐναντίον τοῦ Παύλου. Διότι ἡ ἐπιγραφή ἦτο εἶδος τῶν Ἀθηναίων, μάχιρα τῶν ἀντιπάλων, ἀλλὰ μάχιρα ποῦ ἔκοψε τὴν κεφαλὴν των. 36 Ἀ Δὲν δὲ ἦταν τόσοον παράξενον, ἐὰν ἐχρησιμοποιούσε τὰ ἰδικὰ του ὄπλα καὶ τοὺς συλλεβόμε, διότι αὐτὸ εἶναι φυσικὸν νὰ γίνετα. Ἀλλὰ τὸ νέον καὶ τὸ παράδοξον εἶναι, ὅταν τὰ ὄπλα τῶν ἀντιπάλων χρησιμοποιοῦνται ὡς τεχνάσματα ἐναντίον των, ὅταν τὸ εἶδος δηλαδὴ ποῦ κραδαίνουεν ἐναντίον μας, αὐτὸ ἀκριδῶς τοὺς καταφέρει τὸ κἀριον κτύπημα.

Τοιαύτη εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Πνεύματος. Ἐτοῖ ἔκαμε κάποτε καὶ ὁ Δαυὶδ καὶ ἐξῆλθε χωρὶς τὰ ὄπλα του διὰ νὰ φανῇ καθαρὰ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Τίποτε τὸ ἀνθρώπι-

9. Α' Κορ. 9. 20-21.
10. Β' Κορ. 10. 5.

νον, λέγει, δεν ισχύει όταν ο θεός μάχεται υπέρ ημών. Ἐξήλθεν ἀπεγυμνωμένοι, ἀπὸ τὰ ὄπλα του καὶ κατέβαλε τὸν πύργον ἐκείνου.¹¹ Β Κατόπιν, ἐπειδὴ δεν εἶχεν ὄπλα ἔτρεξε καὶ ἤρπασε τὴν μάχαιραν τοῦ Γολιάθ καὶ ἔτσι ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ θαρραύου.¹² Ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Παῦλος μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν αὐτὴν.

Καὶ διὰ τὴν γίνῃ σαφέστερος ὁ τρόπος τῆς νίκης, θὰ σὰς εἰπῶ διὰ τὴν δύναμιν τῆς ἐπιγραφῆς. Εὗρηκε, λοιπὸν, ὁ Παῦλος θωμῶν εἰς Ἀθήνας μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν: «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ». Ποῖος ἄλλος ἦταν ὁ ἀγνωστὸς παρὰ ὁ Χριστός; Εἶδες πῶς ἄρπαξε τὴν ἐπιγραφὴν, ἔχι ἐπὶ κατὰ αὐτὸν τοῦ τῆν ἔγραψαν, ἀλλὰ διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ τὸ καλὸν αὐτῶν; C Λοιπὸν: Ἄν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἔγραψαν διὰ τὸν Χριστὸν δεν θὰ ἦτο τόσο ἐκπληκτικόν. Τὸ θαυμαστὸν εἶναι ὅτι οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τῆς εἶδον ἄλλο νόημα καὶ ὁ Παῦλος εἶχε τὴν δύναμιν νὰ τὸ ἀνατρέψῃ. Ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ ὅλα εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐξηγηθῶμεν διὰ ποῖον λόγον οἱ Ἀθηναῖοι ἔβαλαν τὴν ἐπιγραφὴν «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ». Διὰ ποῖον θεὸν τὴν ἔγραψαν; Εἶχαν πολλοὺς θεοὺς ἢ μᾶλλον πολλοὺς δαίμονας. Διότι ὅλοι οἱ θεοὶ τῶν ἔθνων εἶναι δαιμόνια.¹³ Εἶχαν καὶ ἐναπίους καὶ ξένους. Κοιτάξατε πῶς εἰρηνεῖα. Ἄν εἶναι ὁ θεός, δεν εἶναι καὶ ἀγνωστὸς, διότι ὁ θεός εἶναι κύριος ὅλης τῆς οἰκουμένης. Ἐξ αὐτῶν πολλοὺς θεοὺς τοὺς εἶχαν κληρονόμησι ἀπὸ τοὺς πατέρας των καὶ ἄλλους ἀπὸ τὰ γειτονικά D ἔθνη, ὅπως τοὺς Σκύθας, τοὺς Θράκας, τοὺς Αἰγυπτίους. Καὶ ἐάν μὲν εἰσθε ἔμπεροι τῆς παιδείας τῶν ἁλλων λαῶν θὰ σὰς διὰ βίας ἄλλας αὐτὰς τὰς ἱστορίας. Ἀλλὰ ἐπειδὴ δεν ἐδέχθησαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὅλους τοὺς θεοὺς, ἀλλὰ κατὰ καιροὺς ἄλλους, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν πατέρων των, καὶ ἄλλους κατὰ τὴν ἰδικὴν των γενεάν, εἶπον μετὰ τῶν εἰς μίαν συγκέντρωσιν, ὅτι ὅπως τοὺς ἀγνωστῶν τούτους καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων τοὺς ἐγνωρίσαμεν καὶ τοὺς ἐδέχθημεν, εἶναι πιθανὸν νὰ συμβαίη ὥστε καὶ ἄλλος νὰ εἶναι ἀγνωστὸς καὶ, ἐνῶ εἶναι θεός, ἡμεῖς δεν τὸν γνωρίζομεν καὶ διὰ τοῦτο παραμένει ἀγνωστὸς E καὶ δεν λατρεύεται.

Τὶ ἔκαμαν λοιπὸν; Ἔστησαν θωμῶν καὶ ἔγραψαν «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ», θέλοντες νὰ εἰποῦν διὰ τῆς ἐπιγραφῆς

11. Τὸν Γολιάθ.
12. Πρὸς Α' Βασιλ. 17, 49.
13. Ψαλμ. 96, 5.

ὅτι καὶ ἐν ὑπάρξει κάποιος ἄλλος θεός ποῦ ἔμεινε. Ἀγνωστὸς εἰς ἡμᾶς καὶ ἐκείνον θὰ τὸν λατρεύσομεν. Κοίταξε, ὅπως ὑπερβολὴ θρησκευτικότητος. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἐξ ἀρχῆς λέγει: «σὰς θεωρῶ σάν πῶς θρησκούς κατὰ πάντα»,¹⁴ διότι ἔχι μόνον τοὺς γνωρίστους σὰς θεοὺς λατρεύεται, ἀλλὰ καὶ ὅσους οὐδέποτε ἐγνωρίσατε. Ἐκείνοι διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἔβαλαν τὴν ἐπιγραφὴν «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ» καὶ ὁ Παῦλος τὴν ἠρμήνευσε καταλήλως. Αὐτοὶ ἐννοοῦσαν ἄλλους θεοὺς καὶ ὁ Παῦλος ἐφήρμισε τὴν σ' A ἐπιγραφὴν εἰς τὸν Χριστὸν, ἀφοῦ ἠχημάλτισε τὸ νόημα τῆς τῆς λατρεῖς κοντά του εἰς τὴν ἰδικὴν του παράταξιν. «Αὐτὸν, τὸν ὅποιον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ σὰς λατρεύετε, αὐτὸν σὰς ἀποκαλύπτω»,¹⁵ λέγει. Ἀγνωστὸς θεός δεν εἶναι κανένας ἄλλος παρὰ ὁ Χριστός. Κοίταξε φρονιμάδα πνευματικὴ. Ἐπρόκειτο ὕστερα νὰ τὸν κατηγορήσουν λέγοντες: ὅτι εἰσάγεις εἰς τὴν ἀκοήν μας ξενικά δόγματα, ὅτι καινοτομεῖς, ὅτι εἰσάγεις θεὸν ποῦ δεν γνωρίζομεν. Ἐπιθωμῶν λοιπὸν ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ὑπαίτιας περὶ καινοτομίας καὶ ν' ἀποδείξῃ ὅτι δεν κηρύττει ἕνουν θεόν, ἀλλὰ ἐκείνον, τὸν ὅποιον αὐτοὶ ἐπόρλασαν καὶ ἐτίμησαν μετὰ τὴν λατρείαν των, ἔσπευσε νὰ εἰπῇ: «Αὐτὸν, ποῦ, ἐνῶ τὸν ἀγνοῦτε, τὸν λατρεύετε, σὰς ἀποκαλύπτω». Σεῖς, λέγει, μετὰ ἐπορλάσατε καὶ ἡ λατρεία σὰς προηγῆθη τοῦ κηρύγματός μου. B Μὴ μετὰ κατηγορήτε λοιπὸν ὅτι εἰσάγω ἕνουν θεόν. Σὰς ἀποκαλύπτω τὸν θεόν, τὸν ὅποιον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ σὰς λατρεύετε, ὅχι μετὰ τὸν ἀντάξιόν του, ὅμως τὸν λατρεύετε. Διότι δεν ὑπάρχει θωμός διὰ τὸν Χριστὸν τοιοῦτου εἶδους, ἀλλὰ μόνον θωμός ἐμφυχῶς καὶ πνευματικῶς. Ἀλλὰ ἀπὸ τὸν θωμῶν ἐκείνον ἠμπορῶ νὰ σὰς ὀδηγήσω εἰς αὐτόν. Ἔτσι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν παλαιὸν καιρὸν ἐλάτρευον, ἀλλ' ἀπεμακρόθησαν ἀπὸ τὴν σωματικὴν λατρείαν καὶ ἦλθον εἰς τὴν πνευματικὴν ὅλοι ἐσοὶ ἐπίστευσαν. Εἶδες τὴν σοφίαν τοῦ Παύλου; Εἶδες τὴν οὐκείαν του; Εἶδες πῶς τοὺς ἔβαλε εἰς τὸ χεῖρ. C ὅτε μετὰ εὐαγγέλια, ὅτε μετὰ προφητικὰς ῥήσεις, ἀλλὰ μετὰ μίαν ἐπιγραφὴν;

Μὴ παραμελήσῃς, λοιπὸν, φίλτατε τὴν ἐπιγραφὴν τῶν θεῶν λόγων, διότι ἐν εὐρίσκεσαι εἰς ἐργήγορσιν καὶ ὑψηλοῦς ἀλλοτρίτητα, ἠμπορεῖς νὰ εἰσῆς κάτι τὸ χρήσιμον εἰς τὰ ἀλλότρια. Ἐνῶ ἐν εἰσαι ῥάθμιος καὶ μετὰ πεισμένον τὸ ἦθι-

14. Πρ. 17, 22.
15. Ἀδελφ. 17, 23.

κόν, οὔτε ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς εἶναι δυνατόν ν' ἀποκα-
 μίσης κάτι. Διότι ὅπως ἀκριδῶς ὁποῖος ξέρει νὰ κερδίῃ,
 κερδίζει εἰς κάθε περίπτωσιν, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος
 δὲν γνωρίζῃ, καὶ θησαυρὸν νὰ εἶρη, φεύγει μὲ ἀβεια χέ-
 ρια. Θέλετε νὰ σὰς εἰπῶ καὶ ἄλλο παρόμοιον ἐπιχείρημα,
 τὸ ὁποῖον κάποιος ἄλλος εἶπε, ὅπῃ ἄλλο πνεῦμα καὶ ὁ
 εὐαγγελιστὴς οικειοποιήθη τὴν δύναμιν τοῦ ρητοῦ; Λοι-
 πόν, προσέξατε πολὺ διὰ νὰ μάθετε, Ὡ δὲ καὶ ἐκεῖνος ἡ-
 χμαλώτισε τὸ νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.¹⁶ Καὶ
 ὅταν μάθετε ὅτι ἠμποροῦμεν νὰ οικειοποιούμεθα τὰ ἐπι-
 χειρήματα τῶν ἄλλων, θὰ ἐνοησθετε πόσον μάλλον θυνά-
 μεθα νὰ ἐκμεταλλευθῶμεν τὰ ἱδικά μας καὶ νὰ κερδίσω-
 μεν. Ὁ Καϊάφας ἦταν ἀρχιερεὺς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον.
 Καὶ τοῦτο εἶναι γέννημα τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀμαρτωλότητος,
 τὸ νὰ ἐντροπιάζουσι δηλαδὴ τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερουσύνης, ἀ-
 νακηρῶσαντες ἀρχιερεῖς ἐξηγορασένους. Προηγουμένως
 δὲν ἦσαν ἔτσι τὰ πράγματα, ἀλλὰ μόνον μετὰ τὸν θάνατον
 ἀπεβάλλετο ἡ ἱερουσύνη τοῦ ἀρχιερέως, ἐνῷ τότε καὶ ζών-
 τες ἔχοντο τὸ ἀξίωμά των. Λοιπόν, ὁ Καϊάφας, ἀρχιερεὺς
 ἐκεῖνου τοῦ χρόνου, ἐξώπιλλε τοὺς Ἰουδαίους κατὰ τοῦ
 Χριστοῦ καὶ ἔλεγεν ὅτι Ἐ πρέπει αὐτοὺς νὰ ἀποθάνῃ χω-
 ρὶς νὰ ἔχη καμίαν κατηγορίαν ἐναντίον του, παρὰ μόνον
 ἐβασανίζετο ἀπὸ φθόνου. Τέτοιας εἶναι ὁ φθόνος καὶ τέ-
 τοιας ἀνταποδῆς ἀποδίδει εἰς τὰς εὐσεβείας. Ἀναλύων
 λοιπὸν καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ διωγμοῦ τοῦ Χριστοῦ ἔλεγεν:
 Εἶναι συμφέρον ν' ἀποθάνῃ ἓνας ἄνθρωπος, παρὰ νὰ χοθῆ
 ὀλόκληρον τὸ ἔθνος. Καταξέ λοιπὸν πῶς ἡ δύναμις αὐ-
 τοῦ τοῦ ρητοῦ ἦλθε μετὰ τὸ μέρος μας. Μάθετε ὅτι τὸ μὲν
 ρητὸν εἶναι τοῦ ἱερέως, ἐνῷ τὸ νόημα ἠμπόρεσε νὰ γίνῃ
 πνευματικόν. «Συμφέροι ἓνας ἄνθρωπος ν' ἀποθάνῃ πο-
 κειμῆνον νὰ μὴ γαθῆ ὀλόκληρον ἔθνος.»¹⁷ 18 Αὐτὸ δὲν
 τὸ ἔλεγε, ἀπὸ ἱδικῆν του πρωτοβουλίαν, ἀλλὰ τὸ ποσο-
 φητεῦεν ὡς ἀρχιερεὺς ἐκεῖνου τοῦ ἔτους, ὅτι δηλαδὴ ὁ
 Χριστὸς πρέπει ν' ἀποθάνῃ. ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν Ἰουδαί-
 ων. ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὅλου τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Διὰ
 τοῦτο δὲ καὶ ἔλεγεν ὅτι «Συμφέροι ἓν ἀποθάνῃ ἓνας ἄν-
 θρωπος διὰ νὰ μὴ γαθῆ ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.»¹⁸
 Ἐἶδες τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ ἀνανάξει τὴν γλῶσσαν
 τῶν ἔχθρῶν νὰ ὁμιλῆ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας;

16. Πράξ. 9, Κορινθ. 10, 5.
 17. Ἰωάν. 11, 50.
 18. Αὐτὸν 11, 51.

Ἐπὶ τοῦ θέματος νὰ μὴ παραμελοῦμεν τὰς ἐπιγρα-
 φὰς τῶν βείων Γραφῶν ἀρκετὰ ὅσα ἐπώθησαν, ἀντὶ τὰ ἐν-
 θυμήσομε. Ἦθελα νὰ εἰπῶ καὶ ποίως ἔγραψε τὸ βιβλίον
 καὶ πότε τὸ ἔγραψε καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν. Ἔ Ἀλλὰ αὐτὰ
 τὰ γνωρίζομεν ἤδη καὶ, ἀν θέλῃ ὁ Θεός, θὰ τὰ εἰπώμεν
 εἰς τὴν ἐπομένη ὁμιλίαν μας. Θέλω, λοιπόν, νὰ φέρω τὸν
 λόγον εἰς τοὺς νεοφωτιστοὺς. Νεοφωτιστοὺς δὲ ὀνομάζω,
 ὄχι ὅσους ἐρωτήθησαν πρὸ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν, ὅτε
 τοὺς πρὸ δέκα ἡμερῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρὸ ἔτους ἢ καὶ
 πρὸ περισσοτέρου χρόνου, διότι καὶ αὐτοὺς ἔτσι πρέπει
 νὰ τοὺς ὀνομάζωμεν. Ἄν ἐπιδικώσωμεν πολλὴν σπου-
 δὴν διὰ τὴν ψυχὴν μας, τότε ἐπιτρέπεται καὶ μετὰ δέκα
 ἔτη νὰ εἰμεθα νεοφωτιστοί, ἐάν διασωσίμεν ὅλην τὴν νε-
 ὄτητα, ποὺ μὰς ἐδόθη ἀπὸ τὴν στιγμήν τοῦ βαπτίσμα-
 τος. Διότι δὲν εἶναι ὁ χρόνος ποὺ κάμνει τὸν νεοφωτιστόν,
 Ἦ ἀλλὰ ὁ καθαρὸς βίος. Εἶναι δυνατόν νὰ γαθῆ καὶ μετὰ
 δύο ἡμέρας τὸ δικαίωμα νὰ ὀνομάζεται κανεὶς νεοφωτί-
 στος ἀπὸ ἐκεῖνον, ποὺ δὲν εἶναι πρᾶστικὸς.

Καὶ θὰ σὰς ἀναφέρω ὡς παράδειγμα τὸ πῶς ἓνας
 νεοφωτιστὸς ἔχασε ἀμέσως μετὰ δύο ἡμέρας τὴν χάριν
 τοῦ νεοφωτιστοῦ καὶ τὴν τιμὴν. Λέγω δὲ τὸ παράδειγμα
 διὰ νὰ ἰδῆτε τὴν πτώσιν του καὶ νὰ ἀσφαλισθετε τὴν ἰδι-
 κὴν σας σωτηρίαν. Καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ δαυτοῦ μόνον στα-
 θεροὶ εἰς τὴν πίστιν σήμερα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ δαυτοῦ ἔχουσι
 ἀμαρτήσαι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιδικώσωμεν τὴν διόρθωσιν
 καὶ τὴν θεραπείαν σας. Ὁ Σίμων ὁ μάγος, λέγουσι, ὅτι με-
 τενόησε καὶ, ἀφοῦ ἐβαπτίσθη, ἔμεινε κοντὰ εἰς τὸν Φίλιπ-
 πον διὰ νὰ ἰδῆ τὰ θαύματα. Ὡ ἀλλὰ ὄσπερ ἀπὸ ὀλίγας ἡ-
 μέρας ἐπανῆλθεν εἰς τὴν κακίαν του καὶ ἤθελε νὰ ἐξαγορά-
 σῃ τὴν σωτηρίαν του διὰ χρημάτων. Τί λέγει λοιπὸν ὁ
 Πέτρος εἰς τὸν νεοφωτιστόν; Σε βλέπω νὰ εἶσαι γεμῆτος
 πικρῶν χαλῶν καὶ ἡ κακία ὡς ἄλλο δηλητήριον ἐπιλημ-
 μόρισε τὴν καρδίαν σου καὶ σὲ κατέστησεν ἐπικυβυόνον
 καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, δι' αὐτὸ παρακάλεισε τὸν Θεόν, μή-
 πως καὶ σοὺ συγχωρήσῃ ἡ κακία σου αὐτῆ.¹⁹ Δὲν εἰσῆλ-
 θεν ἄκομα εἰς τὸν σπῆνον τῶν ἀγώνων καὶ ἐδουλοθῆ ἀμέ-
 σως εἰς ἀσυγχώρητον ἀμάχημα. Ὅπως εἶναι λοιπὸν δυ-
 νατόν νὰ ἐκπέσῃ μετὰ δύο ἡμέρας καὶ νὰ χάσῃ τὴν ἰδι-
 ότητα τοῦ νεοφωτιστοῦ καὶ τὴν χάριν. ἔτσι καὶ μετὰ δέ-
 κα, καὶ μετὰ ἑκοσίων ἔτη. ἕως τὴν τελευταίαν ἡμέραν εἶ-
 ναι δυνατόν νὰ διατηρήσῃ τὸ λαμπρὸν τοῦτο ὄνομα καὶ

19. Πράξ. Πράξ. 9, 23 καὶ 29.

τὴν ἰδιότητα.

Ε Καὶ μάρτυρας αὐτοῦ εἶναι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὁποῖος διέλαμψε περισσότερο εἰς τὸ γῆρας του. Ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ νεότης δὲν ἦταν φυσιολογική, ἀλλὰ τὴν ρυθμιζομεν ἡμεῖς οὕτως ἢ ἄλλως μὲ τὴν ἰδικήν μας διάθεσιν καὶ τὸ νὰ γηράσκωμεν καὶ τὸ νὰ μείνωμεν νεοὶ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ κατὰ τὸ σῶμα, τὰ μελετᾷ κανένας δλα, δλα τὰ ἐξετάζει καὶ χωρὶς νὰ κουράζη ἐνίστε τὸ σῶμα, χωρὶς νὰ τὸ ὑποβάλλῃ εἰς κόπους καὶ εἰς συνεχῆ ἐργασίαν, κάποτε ὀπωσθήποτε, σύμφωνα μὲ τὸν φυσικὸν νόμον, θὰ τὸ καταλάβῃ τὸ γῆρας.²⁰ Ἐπὶ τῆς ψυχῆς δμως δὲν ἔχουν ἔτσι τὰ πράγματα. Ἄν δὲν τὴν ταλαιπωρήσῃ μὲ κόπους δικηκοῦς καὶ κοσμικὰς φροντίδας, διατηρεῖ διὰ παντός τὴν ἀγῆραστον νεότητά της. Δὲν βλέπετε αὐτοὺς τοὺς ἀστέρας εἰς τὸν οὐρανόν; Ἐξ ἑκατομμυρίων ἔτη²¹ φέγγουν καὶ κανένας δὲν ἔγινε σκοτεινότερος. Ἐδῶ λειτουργεῖ ἡ φύσις καὶ ἔτσι τὸ φῶς ἐμμενεν ἀμείνων. Ὅπου ὑπάρχει δμως ἐκλογὴ θὰ μείνῃ ἀρά γε περισσότερο ἀπὸ δσον ἐλαμψεν ἀρχικῶς; Ἄν θέλωμεν, μᾶλλον θὰ μείνῃ δχι μόνον τόσον, ἀλλὰ θὰ γίνη καὶ λαμπρότερον, ὥστε νὰ συναγωνίζεται καὶ αὐτὰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτίνας. Θέλεις νὰ μάθῃς πῶς καὶ μετὰ πάροδον χρόνου εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι κάποιος νεοφώτιστος; Β Ἄκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς φωτισμένους πρὸ πολλοῦ χρόνου: Ἄλλὰ σεῖς μεταξὺ αὐτῶν φαίνεσθε ὡς φωτεινὰ ἀστέρας μέσα εἰς κόσμον σκοτεινόν, καὶ κρατεῖτε στερεὰ τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου, ποῦ μεταδίδει τὴν ζωὴν, διὰ τὸ εἶσατε καυχήμα μου.²² Ἀπεβάλατε τὸ παλαιὸν καὶ σχισμένον ἐνδομὰ σας καὶ ἀλειψθήκατε μὲ πνευματικὸν μύρον καὶ ἐγένεσθε δλοι ἑλευθεροί. Οὐδεὶς λοιπὸν νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν προηγουμένην δουλείαν. Τὰ θέματα αὐτὰ ἀπαιτοῦν πόλεμον καὶ ἀγῶνα. Κανένας δούλος δὲν ἀγωνίζεται, κανένας ὑπηρέτης δὲν στρατεύεται. Καὶ ἂν αἰχμαλωτισθῆς καθ' ἣν στιγμὴν εἶσαι δούλος, ἀποβάλλεσαι μὲ τιμωρίαν ἀπὸ τοὺς καταλόγους τῶν στοατικῶν. Ὅχι μόνον ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων ἰσχυεῖ τὸ αὐτὸ ἔθιμον. C Μετὰ τριάκοντα ἡμέρας ἐδῶ, τοὺς παίρνουν καὶ τοὺς πε-

20. Ὁ Ἁγῆρος ἀποὺς συνάγεται ἐπὶ τῆ ἔδοσι τῶν ὁμιολογιῶν τοὺς ὁποῖους ἐκινῶν οἱ διάφοροι ἱστορικοὶ καὶ χρονολογικοὶ στηριζόμενοι διὰ τῆς Παλαιᾶς διαθήκης, οἱ ὁποῖοι, ὅς γνωστὸν, ἤρχισαν τὴν ἱστορίαν των ἀπὸ τῆς κτίσεως κόσμου.

21. Φιλιπ. 2, 15-16.

ριφέρουν εἰς τὸ προάστειον καὶ ἐνῷ πλῆθος εἶναι αἱ θεαταὶ εἰς τὸ στάδιον, φωνάζει ὁ κήρυξ ἂν κανένας τὸν κατηγορῇ διὰ τίποτε, ὥστε, ἀφοῦ ἀποβάλῃ ἀπὸ ἐπάνω του τὴν ὑποφίαν τῆς δουλείας, νὰ λάβῃ μέρος εἰς τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας.

Ἄν λοιπὸν ὁ διάβολος δὲν δέχεται δούλους στοὺς ἱδικούς του ἀγῶνας, πῶς τοιμᾶς ἐσύ, ποῦ εἶσαι δούλος τῆς ἁμαρτίας νὰ εἰσεέλθῃς εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ Χριστοῦ; Ἐκεῖ μὲν λέγει ὁ κήρυξ: «Μήπως ὑπάρχει κάποιος διὰ νὰ κατηγορήσῃ τὸν παρόντα;». Ἐδῶ δμως ὁ Χριστὸς δὲν λέγει ἔτσι. Καὶ ἂν δλοι τὸν κατηγορήσουσιν πρὸ τοῦ βαπτίσματος, λέγει, ἐγὼ θὰ τὸν δεχθῶ καὶ θὰ τὸν ἀπελευθερώσω ἀπὸ τὴν δουλείαν καὶ ἀφοῦ τὸν ἀπελευθερώσω, θὰ τὸν εἰσαγάγω εἰς τοὺς ἀγῶνας. Εἶδες τὴν φιλανθρωπίαν Ἰ τοῦ ἀγωνοθέτου; Δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ ἀποιεῖ τὰς μετὰ ταῦτα εὐθύνas. Ὅταν ἦσουν δούλος, εἰχες μέρους κατηγοροῦς, τὴν συνεπίσθιν σου, τὰ ἁμαρτήματα, δλας τοὺς δαιμονας. Οὐδεὶς, λέγει, ὁ θεὸς ἀπὸ ἐκείνους μὲ ἐκίνησαν ἐναντίον σου, οὐτε σὲ ἐνόμισα ἀνάγειν τῶν ἀγῶνων μου, ἀλλὰ σὲ ἐδέχθηκα εἰς τοὺς ἀγῶνας, ὄχι ἐνεκα τῆς ἀξίας σου, ἀλλὰ ἐνεκα τῆς φιλανθρωπίας μου. Μείνε λοιπὸν καὶ ἀγωνίασθ, εἰτε χρειασθῇ νὰ τρέχῃς, ἢ νὰ πυγμαχῆς ἢ νὰ λάβῃς μέρος εἰς ἀγῶνας παγκρατίου.²³ ὄχι τυχαίως, ἀπλῶς ἢ συμπτωματικῶς. Ἄκουσε τί ἔκαμει ὁ Παῦλος; Εὐθὺς ὡς ἐβγῆκεν ἀπὸ τὴν κολυμβήθραν, ἀπὸ τὴν στιγμὴν τοῦ βαπτίσματός του ἠγωνίζετο, ἐκήρυττε τὸν ἀληθινὸν Ἰὸν τοῦ θεοῦ καὶ ἐδημιούργει σύγγυρον Ε ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς εἰς τοὺς Ἰουδαίους.²⁴ Ἄν ἐσύ δὲν ἤμπορῆς νὰ κηρύξῃς καὶ δὲν ἔχῃς διδασκαλικὴν γλῶσσαν, τότε δίδαξε μὲ τὰ ἔργα σου, μὲ τὴν διανομήν σου, μὲ τὴν λαμπρότητα τῶν πράξεών σου. «Ἄς λάμψῃ, λέγει ἡ Γραφή, τὸ φῶς σας ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων διὰ νὰ ἴδουν τὰ καλά σας ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα σας τὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς». Δὲν ἤμπορεῖ νὰ πτοήσῃς τοὺς Ἰουδαίους μὲ τὸν λόγον; Κάμει τους νὰ πτοηθοῦν μὲ τὴν πολιτικὴν σου, κάμει καὶ τὸν εἰδωλολάτραν νὰ πτοηθοῦν μὲ τὴν ἰδικήν σου ἀλλανθίαν.²⁵ Ὅταν ἴδῃν τὸν προσηγομένως ἀσκλητᾶ, τὸν ποιητῶν, τὸν ἀμειβᾶ, τὸν διεσθεομένον νὰ ἐχῇ ἀλλάξει ριζικῶς καὶ μὲ τὴν ἀλλαγὴν, ποῦ τοῦ προσεκά-

22. Ἡδύκαται ἀπὸ ἰσχυροῦ ἀγωνισμοῦς ἂν πᾶσις καὶ πυγμαχίας.

23. Ἰηδλ. Πράξ. 9, 22.

24. Ματθ. 5, 16.

λεσεν ἡ χάρις, νὰ ἔχη ἀλλάξει καὶ κατὰ τὴν διαγωγὴν, δὲν θὰ συγχισθοῦν καὶ δὲν θὰ εἰποῦν ἐκεῖνο ποὺ κάποτε οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγαν διὰ τὸν τυφλόν: «Αὐτός ἐστιν, δὲν εἶναι, αὐτός, μήπως πάλιν εἶναι αὐτός;»²⁰ Διότι τὰ λόγια αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ ἀνθρώπους, ποὺ ἔχουν πάθει σύγχυσι, μὲ τὸ νὰ ἀμφιβάλλουν δι' αὐτὸ ποὺ γνωρίζουν, νὰ διχάζονται μὲ τὸν ἑαυτὸν των, νὰ μὴ ἔχουν σαφῆ συνείδησιν τῆς ἰδικῆς των πραγματικότητος, νὰ μὴ πιστεύουν οὔτε στὰ ἴδια των τὰ μάτια. Ἀπέβαλεν ἐκεῖνος τὴν σωματικὴν ἀναπηρίαν, ἀπόβαλε καὶ αὐτὴν πνευματικὴν ἀναπηρίαν, ἀπόβαλε καὶ αὐτὴν πνευματικὴν. Ἐνέβλεψεν ἐκεῖνος εἰς τὸν ἥλιον τούτου, ἀνάβλεψε καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης. Γνωρίζεις τὸν Κύριον τοῦ παντός. Πράξε ἀνταξίως τῶν πεποιθήσεών σου διὰ νὰ κερδίσης τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦοι καὶ μετὰ τοῦ ὁποῦοι, δοξάζεται, τιμάζεται καὶ ἰσχύει ὁ Πατήρ, μαζί μὲ τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιόν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἰς τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΑΚΡΑΣ ΣΥΝΑΘΕΣΙΣ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ Εἰς τὴν ΠΑΛΛΙΑΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ C ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ Εἶναι χρῆσιμότερος ὁ ἐναρετός βίος ἀπὸ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα, ὡς ἐπίσης καὶ περὶ τοῦ ποῶν ὑπερχει ὁ τρόπος τῆς ζῆσις ἀπὸ τῆς ἐπιτελεσις θαυμάτων.

Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἐπανήλθομεν εἰς τὴν μητέρα μας, τὴν ποθεινὴν καὶ ἀξιαγάπτην εἰς ὅλους ἐκκλησιαίαν, μητέρα ἰδικὴ μας καὶ ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν. Μητέρα ὄχι διότι εἶναι μόνον ἡ μεγαλυτέρα κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ διότι ἐθεμελιώθη καὶ ὑπὸ χειρῶν ἀποστόλων.¹ Διὰ τοῦτο ἔν καὶ πολλὰς κατεσκάφη διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, πάλιν ὠρθώθη διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Ἐν δὲν τὴν ἐθεμελίωσαν μόνον τὰ χεῖρα τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ τὴν ἐτείχισεν καὶ ἡ ἀπόφραξις τοῦ Κυρίου τῶν ἀποστόλων μὲ νέον καὶ παράδοξον τρόπον τοιχείως, καὶ δὲν οὐκοῦτως μὲ ἔξω καὶ λίθους μαζί τὸν περίβολον αὐτῆς, οὔτε τὴν ἔξωσις μὲ περιφερεικὴν τάφρον, τοποθετοῦσα παλούκια καὶ ὑψώνοντας πύργους διὰ νὰ τὴν ἀσφαλίσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλ' εἶπε δύο φράσεις βασικάς καὶ μόνον καὶ αὐταὶ ἤρκεσαν διὰ τὴν ἐκκλησίαν ἐντὶ τοιχείως καὶ πύργου καὶ τάφρου καὶ ἀσφαλείας καθολικῆς. Ἐ

¹ Ἡ ἡμιλλε αὐτῆ ἐξερωνήθη εἰς τὴν παλαιάν ἱστορικὴν θεολογίαν τῆς Ἀντιοχείας καὶ ἀποταλὴ ἔρρηματι τῆς ρήσεως τοῦ Ἰησοῦ περὶ τῆς Ἐκκλησίας δι' καὶ πάλιν ἔβη σὲ καυχώσαντο αὐτῆς. Ματθ. 18, 18. Ἐπίσης, ἐγγεῖ διὰ αὐτὸν ἡ «Πράξις τῶν Ἀποστόλων» ἀνωμόθησαν τοιχοποιήσεως καὶ δὲν ἀπεκλήθησαν «θαύματα τῶν Ἀποστόλων» ἢ κάποιος παράνομα. Τοῦτο, ὡστόσο, τὴν ἐπαρχίαν τοῦ ἐναρέτου βίου, ποὺ ἀποτελεῖ ἀνεφάνον κατάρτομα μὲ τὴν βίαν δοξασίαν, ἐναντὶ τῆς διαμαρτυρικῆς ἀνεργείας, ποὺ εἶναι ἐπιβλαβὴς τῆς βίαις δυνάμεως καὶ ἔν ἑαυτὸν μας ἔργον.

1. Πρόκειται διὰ τὸν τῆς Ἀντιοχείας, ὁ ἕπορας ἀνωμόθητο «Παλιὰ» καὶ ἀποταλὴ ὅτι εἶχε θεμελιωθῆ ἀπὸ τοῦς Ἀποστόλους. Ἦναι ἐξ ἄλλου γνωστὸν ὅτι ἡ Ἀντιοχεία προσέφερε καὶ τὴν ὀνομασίαν χριστιανός. Πράξ. Πράξ. 11, 26.

Και ποιοι είναι αι φράσεις οἷται ποῦ ἔχουν τόσην δύναμιν; «Ἐπὶ τῆς πέτρας ταύτης θὰ οἰκοδομησῶ τὴν Ἐκκλησίαν μου καὶ δὲν θὰ τὴν καταβάλουν οὔτε αι πύλαι τοῦ Ἄβου». Αὐτὸ εἶναι τὸ τεῖχος, ὁ περίβολος, ἡ ἀσφάλεια, τὸ λιμάνι, τὸ καταφύγιον. Σὺ δὲ κοίταξες καὶ εἰς τὸ ἕξης πόσον ἀρραγεῖς εἶναι τὸ τεῖχος. Δὲν εἶπεν ὅτι αἱ ἐπιβουλαι τῶν ἀνθρώπων μόνου δὲν θὰ τὴν καταβάλουν, ἀλλ' οὔτε αὐται αι μηχανορραφίαι τοῦ Ἄβου. Αἱ πύλαι τοῦ Ἄβου, λέγει, δὲν θὰ τὴν καταβάλουν. Δὲν εἶπε δὲν θὰ τὴν προσβάλουν, ἀλλὰ ὅτι δὲν θὰ τὴν καταβάλουν. «1 Α Τὴν προσβάλουν, ἀλλὰ δὲν τὴν λυγίζουν. Ἄλλα τί ὄρα γε εἶναι αι Πύλαι τοῦ Ἄβου; Ἡ φράσις φαίνεται ἀσαφής. Ἄς μάθωμεν τί εἶναι ἡ πύλη τῆς πόλεως καὶ τότε θὰ γνωρίσωμεν τί εἶναι καὶ ἡ Πύλη τοῦ Ἄβου. Πύλη τῆς πόλεως εἶναι ἡ εἰσοδος εἰς τὴν πόλιν. Λοιπὸν καὶ πύλη ἄβου εἶναι ὁ κίνδυνος νὰ δηγηθῶμεν εἰς τὸν Ἄβην. Αὐτὸ ποῦ λέγει, εἶναι λοιπὸν τὸ ἕξης: Ἄν κίνδυνοι τοιοῦτου εἶδους ἐξουδετερωθῶν καὶ προσβληθῶν κίνδυνοι ποῦ μᾶς φέρουν εἰς τὸν Ἄβην, τότε ἡ Ἐκκλησία μὲν ἀπερίσπαστος. Ἡμποροῦσε νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ ὥστε νὰ λάθῃ πείραν τῶν συμφορῶν. Διατί διὰς τὸ ἐπέτρεψε; Διότι εἶναι σπουδαιότερον ἀπὸ τὸ νὰ ἐμπόδιση κανεὶς Β τὸν πειρασμόν, νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐνακλήσῃ χωρὶς ν' ἀφήσῃ τίποτε τὸ δεινὸν ἀπὸ τὸν ἔρχομόν του. Διὰ τοῦτο ἀφήκε ὄλους τοὺς πειρασμοὺς νὰ ἐνακλήσθω διὰ νὰ γίνῃ περισσότερον ἱκανή. «Ἡ θλίψις ἔχει ὡς καρπὸν τὴν ὑπομονήν, ἡ δὲ ὑπομονὴ τὴν ἰκανότητάς.» Καὶ διὰ νὰ ἐπιδείξῃ περισσότερον τὴν δύναμίν του, τὴν ὠρεῖ κυριολεκτικῶς ἀπὸ τὰς πύλας τοῦ θανάτου. Δι' αὐτὸ ἔσπεσε τὴν τρικυμίαν νὰ ἐκσπάσῃ, ἀλλὰ δὲν ἐπέτρεψε τὴν βύθισιν τοῦ σκάφους. Δὲν θαυμάζομεν τὸν κυβερνήτην τοῦ σκάφους ὅταν τοῦτο πλῆρῃ μὲ οὐρίαν ἀνεμον, ὅτε ὅταν διασώσῃ τὸ σκάφος τὴν στιγμήν ποῦ ἔχει τὸν ἀνεμον εἰς τὴν πρόμηνν του. C ἀλλ' ὅταν ἡ θάλασσα ἀγριεῖρῃ καὶ τὰ κύματα φουσκῶνουν, καὶ ἡ τρικυμία ἔσπῃ καὶ ἔχη τὴν τέλην ν' ἀντετελέλθῃ πρὸς τὴν φορὴν τῶν ἀνέμων καὶ νὰ γλυτώσῃ τὸ πλοῖον ἀπὸ τὴν τρικυμίαν.

Ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Χριστὸς. Ἦσαν πλοῖον, ἀφοῦ σφῆσε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ περιπλανῆται εἰς τὴν θάλασσαν τῆς οἰκουμένης, δὲν κατήργησε τὴν τρικυμίαν, ἀλλὰ τὴν ἔσωσε ἀπὸ τὴν τρικυμίαν. Δὲν ἔστομάτησε τὸ κύμα, ἀλλὰ ἔ-

2. Ματθ. 16, 18.
3. Ρωμ. 5, 8, 4.

αισε τὸ πλοῖον. Καὶ ἐνῷ ὄλος ὁ λαὸς ἐξανίστατο, ὡσαν τὰ ἄγρια κύματα, καὶ ἀπὸ παντοῦ προσέβαλλον τὴν Ἐκκλησίαν τὰ πονηρὰ πνεύματα, ὡσαν ἄγριοι ἀνεμοὶ, καὶ ἐνῷ ἀπὸ παντοῦ ἔσπῃσε ἡ τρικυμία, πολλὴ γαλήνη περιέβαλλε τὴν Ἐκκλησίαν. D Καὶ τὸ πλεόν ἀξιοθαύμαστον εἶναι, ὅτι οὐκ ἔχον μόνον δὲν κατέκλυσε τὸ πλοῖον ἡ τρικυμία, ἀλλὰ τὸ πλοῖον ἐνίκησε τὴν τρικυμίαν. Οἱ συνεχεῖς διωγμοὶ οὐκ ἔχον μόνον δὲν ἐλύγισαν τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ ἐξουδετερώθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν.

Πῶς, μὲ ποῖον τρόπον καὶ ἀπὸ ποῦ; Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ρησεως ποῦ λέγει: «Καὶ αι πύλαι τοῦ Ἄβου δὲν θὰ καταβάλουν τὴν Ἐκκλησίαν». Πόσον ἐκσπίσαν αι εἰδωλολάτραι διὰ νὰ ἐξουδετερώσωσιν αὐτὴν τὴν ρῆσιν, ὥστε ν' ἀκυρώσωσιν τὸ νόημα τῆς καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τὴν καταστρέψωσιν; Διότι ὁ λόγος αὐτὸς ἦτο ἐκ Θεοῦ. Ὁμοιάζει μὲ ἓνα πύργον ποῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀδαμαντίνους λίθους καὶ συνδέεται καλὰ μὲ σιδηρον Β καὶ δὲν καταστρέφεται, ὅτε διαλύεται, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι αι πολέμοι δάλλουν ἐναντίον του ἀπὸ παντοῦ καὶ τέλος φαύγουν χωρὶς νὰ δάλλωσιν καθόλου τὸν πύργον, οὔτε νὰ τοῦ προσεήρσαν κανένα κακόν, ἐνῷ μόνον τὴν ἰδικὴν τῶν δυνάμιν φθείρουσιν. Ἔτσι ἀκριβῶς καὶ τὴν ρῆσιν αὐτὴν, ἡ ὁποία ὁμοιάζει μὲ ἓνα πύργον ὑψηλὸν εἰς τὸ μέσον τῆς οἰκουμένης, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀσφαλῶς περιτειχιμένος, πλήττουσιν ἀπὸ παντοῦ αι εἰδωλολάτραι καὶ τελικῶς ἀπέδειξαν τὴν ἀνοχήν του, ἐνῷ ἡ ἰδικὴ τῶν δυνάμιν φθείρεται καὶ τέλος ἀποθνήσκουσι. Καὶ τί δὲν ἐμχανεῦθησαν κατὰ τῆς ἀληθείας αὐτῆς; Στρατόπεδα ὀργανώνοντο, δπλα ἐκινούοντο, βασιλεῖς ἐξωπλίζοντο, λαοὶ ἐξεγείροντο, πόλεις ἐπαισεστάτου 42 Α, δικασταὶ ἐφανατίζοντο καὶ ἐπνοεῖτο κάθε εἶδος κολάσεως. Οὐδεὶς τρόπος παρελείπετο: Φωτιὰ, σιδηρος, δόντια θηρίων, κρηνοὶ, καταποντισμοὶ, δάραθρον, ξύλον, σταυρός, κάμινος καὶ γενικῶς κάθε εἶδος βασανιστηρίου ἐπιστρατεύθη. Τεράστιος ὁ δγκος τῶν ἀπειλῶν, τεράστιαι αι ὁποσχεῖσις τιμῶν, ὥστε ἀφ' ἐνὸς νὰ φοδηθῇ κανεὶς μὲ τὸν πρῶτον τρόπον καὶ νὰ δελεασθῇ καὶ ἐξαγορασθῇ μὲ τὸν δεῦτερον.

Δὲν παρελείπετο κανένα εἶδος ἀπάτης ἢ θίας. Οἱ πατέρες παρέδωκαν τὰ παιδιὰ τῶν καὶ τὰ παιδιὰ ἠγνώσαν τοὺς πατέρας τῶν. Αἱ μητέρες ἐληρομύνησαν τὰς ὄνιδας τοῦ τοκετοῦ καὶ γενικῶς ἀνετράθησαν οἱ νόμοι τῆς φύσε-

4. Ματθ. 16, 18.

ως. ■ 'ΑΛΛ' ὅμως τὰ θεμέλια τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀσφαλῆθησαν οὕτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ διὰ τῆς ἐπαφῆς αὐτῆς ἐσταμάτησεν ὁ πόλεμος καὶ δὲν προσεβλήθησαν τὰ τεῖχη τῆς ἐξ αἰτίας τῆς ρήσεως ἐκείνης, δηλαδή, ἐπὶ αἱ πύλαι τοῦ Ἄβου δὲν θά κατισχύουσιν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας. Μὴ νομίσης ὅτι εἶναι μία ἀπλή φθορία, ἀλλὰ ὅτι εἶναι λόγος τοῦ Θεοῦ. «Ὁ Θεὸς ἐστερέωσε μὲ τὸν λόγον του καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐπίσης μὲ τὸν λόγον του τὴν ἐβεμελίωσεν ἐπὶ τῶν ὕδατων», κατορθώσας νὰ στερεώσῃ τὴν πυκρὴν καὶ θαρσαῖαν ἄλην ἐπὶ ἑνὸς στοιχείου ρευστοῦ καὶ ἀσταθοῦς, ὅπως εἶναι τὸ νερὸ. Ἐπίσης καὶ τὴν θάλασσαν, τὴν φοβερὴν εἰς βιαιότητα, αὐτὴν ποῦ ἔχει τόσα κύματα, μὲ ἀσθενῆ τεῖχος, τὴν ἄμμον, τὴν περιέβαλε διὰ τοῦ λόγου του μόνου.

Λοιπὸν, «αὐτὸς ποῦ μὲ τὸν λόγον του ἐστερέωσε τὸν οὐρανὸν, ἐβεμελίωσε τὴν γῆν», περιέφραξε τὴν θάλασσαν, Ἐ διὰ τὴν θαυμάζειν ἐὰν τὴν πολυτιμότεραν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἐτείχισεν μὲ τὸν λόγον του τούτου:

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ οἰκοδομὴ εἶναι ἔτσι ἀπαρασάλευτος καὶ τὸ τεῖχος τόσο στερεόν, ὥς ἴδωμεν πῶς οἱ ἀπόστολοι ἔθεσαν τὰ θεμέλια, πόσον βάθος ἔσκαψαν, ὥστε ἡ οἰκοδομὴ νὰ γίνῃ ἀμετακίνητος. Δὲν ἔσκαψαν βαθῶς, δὲν ἐχρημάσθησαν τόσοσ κόπον. Διὰ τὴν εὐρήκαν παλαιὸν καὶ ἀρχαῖον θεμέλιον, τὸ θεμέλιον τῶν Προφητῶν. Ὅπως εἶπεν ἕνας Ἰσραηλίτης, ποῦ σκοπεῖ νὰ οἰκοδομήσῃ ἕνα μεγάλο σπίτι, εὗρε ἕνα θεμέλιον παλαιόν, ἰσχυρόν καὶ στερεόν, δὲν θά τὸ καταστρέψῃ, δὲν θά μετακινήσῃ τοῦς λίθους, ἀλλὰ θά τὸ ἀφήσῃ νὰ παραμείνῃ ἐπὶ τόπου καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸ θά κτίσῃ τὴν νέαν οἰκοδομήν, ἔτσι καὶ οἱ ἀπόστολοι, μέλλοντες νὰ οἰκοδομήσουν τὸ μέγα τοῦτο οἰκοδόμημα, τὴν Ἰερουσαλὴν εἰς ἄλην τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίαν, δὲν ἔσκαψαν εἰς βάθος, ἀλλὰ ἀφοῦ εὗρηκαν σάν παλαιὸν θεμέλιον τοῦς Προφῆτας, δὲν τὸ κατέστρεψαν, δὲν τὸ μετεκίνησαν ὡς οἰκοδόμημα καὶ ὡς διδασκαλίαν, ἀλλὰ τὸ ἀφήσαν ἀμετακίνητον ἐπὶ τόπου καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸ Ἐ ἐπέσθεσαν τὴν διδασκαλίαν των, τὴν νέαν αὐτὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ διὰ νὰ πειθῆς ὅτι δὲν μετεκίνησαν τὸ παλαιὸν θεμέλιον, ἀλλ' οἰκοδόμησαν ἐπάνω εἰς αὐτό, ἔκουσε τὸν σοφὸν ἀρχιτέκτονα Παῦλον, ὁ ὁποῖος μὲς λέ-

5. Φωμ. 82, 6.
6. Φωμ. 108, 5.

γει τὰς λεπτομερείας τῆς οἰκοδομῆς, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων τῆς «ἑξ ἑσφὸς ἀρχιτέκτων, λέγει, ἔθεσε θεμέλιον». Ἄλλ' ὥς ἴδωμεν πῶς τὸ ἔθεσε, λέγει, σὲ ἄλλο θεμέλιον παλαιόν, τὸ θεμέλιον τῶν προφητῶν. Ἄ Ἀπὸ ποῦ γίνεται τοῦτο φανερόν; «Δὲν εἶσθε, λέγει, πλέον ξένοι, ἀλλὰ συμπόλιται τῶν ἁγίων ποῦ ἐστηρίχθητε εἰς τὰ θεμέλια τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν προφητῶν». Εἶδες λοιπὸν τί θεμέλια, τὸ μὲν ἕνα τῶν προφητῶν καὶ τὸ ἐπάνω τῶν ἀποστόλων.

Καὶ τὸ πλέον ἀξιοθαύμαστον εἶναι πῶς οἱ ἀπόστολοι δὲν ἤλθον ἀμέσως μετὰ τοὺς προφῆτας, ἀλλὰ ἐπέρασαν ἐν τῷ μεταξύ πολὺς χρόνος. Τί σημαίνει αὐτό; Ὅτι οἱ ἁριστοὶ οἰκοδομοὶ αὐτὸ κάμνουν. Προκειμένου δηλαδή νὰ τὸ θεμελιώσουν, δὲν ἀρχίζουν ἀπ' εὐθείας τὸ κτίσιμον διότι, ἂν εἶναι σαφρῶτερα καὶ πρόσφατος ἡ ἐργασία τοῦ θεμελιώματος, δὲν θά ἤμπορήσῃ νὰ κρατήσῃ τὸ βάρος τῶν τοίχων. Ἐ Ἀφήνουν λοιπὸν πολὺν χρόνον, ὥστε νὰ στερεωθοῦν οἱ λίθοι καὶ στὰν τοὺς ἴδουν νὰ προσαρμόζονται πλέον μὲ ἀκρίβειαν, τότε προσθέτουν καὶ τὸ βάρος τῶν τοίχων. Ἐταί ἔκαμε καὶ ὁ Χριστὸς. Ἄφησε νὰ στερεοποιηθῇ τὸ θεμέλιον τῶν προφητῶν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν καὶ νὰ γίνῃ σταθερὰ ἡ διδασκαλία, ὅποτε, στὰν εἶδε τὴν οἰκοδομὴν στερεάν, στὰν εἶδε παγιωμένα τὰ κερὰ δόγματα, ὥστε νὰ ἤμποροῦν νὰ κρατήσουν τὴν νέαν θρησκείαν, τότε ἀπέστειλε τοὺς ἀποστόλους διὰ νὰ οἰκοδομήσουν ἐπὶ τοῦ θεμελίου τῶν προφητῶν τοὺς τοίχους τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπε: «Οἰκοδομηθέντες ἐπὶ τοῦ θεμελίου τῶν προφητῶν, ἀλλ' «ἐποικοδομηθέντες», κτι σθέντες δηλαδή ἐπάνω.

Ἐ Ἄλλ' ὥς ἴδωμεν μὲ ποῖον τρόπον ἐγένεν ἡ οἰκοδομῆς, Ἀπὸ ποῦ θά τὸ μάθωμεν; Ἀπὸ ποῦ ἄλλοῦ παρὰ ἀπὸ τοῦ βιβλίου τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, διὰ τὸ ὁποῖον ὠμίλησαμεν καὶ κατὰ τὰς προηγουμένας ἡμέρας; Διότι θεθαίως σὰς ἀφείλομεν ἕνα μικρὸν χρέος ἀπὸ ἐκεῖ, τὸ ὁποῖον πρέπει σήμερον νὰ καταθέσωμεν. Ποῖον εἶναι τὸ χρέος; Μὰ νὰ μελετήσωμεν τὴν ἴδιαν τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ βιβλίου. Διότι δὲν εἶναι κατὰ τὸ ἄπλοῦν καὶ τὸ σαφές, ὅπως πολλοὶ φαντάζονται, ἀλλὰ χρειάζεται ἐρευνᾶν. Ποῖα λοιπὸν ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ βιβλίου; Π ρ ᾶ ξ ε ι ς τ ῶ ν Ἄ π ο σ τ ὶ λ ω ν. Δὲν φαίνεται σαφές; Δὲν φαίνεται γνώρι-

7. Ἄ Κορ. 8, 19.
8. Ἐφεσ. 2, 19, 20.

μον και φανερόν εις όλους; Ἀλλ' ἂν παρακολουθῆτε τὰ λεγόμενα, θὰ ἴδῃτε ποιόν εἶναι τὸ βάθος τῆς ἐπιγραφῆς αὐτῆς. Διατί δὲν ἐτέθη «Θαύματα τῶν Ἀποστόλων, ἢ δυνάμεις καὶ τέρατα ἀποστόλων»; ἀλλὰ Πράξεις Ἀποστόλων; Δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράξεις καὶ σημεῖα, δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράξεις καὶ θαύματα, δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράξεις καὶ τέρατα καὶ δυνάμεις. Ἡ διαφορὰ εἶναι τεραστία μεταξύ των. Πράξεις εἶναι κατόρθωμα ἀτομικῆς προσπάθειας, θαῦμα δὲ τὸ χάρισμα τὸ ἐκ Θεοῦ. Εἶδες πόση ἀπόστασις ὑπάρχει μεταξύ πράξεως καὶ θαύματος; Πράξις εἶναι ἀποτέλεσμα ἰδρώτων τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ θαῦμα εἶναι ἐπιδείξις τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ. Ἡ πράξις πηγάζει ἀπὸ ἡμῶν τὴν ἰδικὴν μας θέλησιν, ἐνῶ τὸ θαῦμα λαμβάνει ἀφετηρίαν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ εἶναι προϊόν ἰσχυρῶν καταδύσεων, ἐνῶ ἡ πράξις σχετίζεται μὲ τὴν ἀνθρωπίνην θέλησιν. Ἡ πράξις συγκρατεῖται ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας προαίρεσιν καὶ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Τὸ θαῦμα ὅμως ἀφίεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν θεῖαν χάριν καὶ δὲν χρειάζεται τὸν ἰδικὸν μας μόχθον. Πράξις σημαίνει τὸ νὰ εἶσαι ἐπιεικὴς, οὐρόφων, μετρίφρων, νὰ συγκρατῆς τὴν ὀργὴν σου, ⁵⁴ ἂν κατὰπολεμῆς τὰς ἐπιθυμίας σου, νὰ εἶσαι ἐλεήμων, νὰ ἐπιδεικνύῃς φιλανθρωπίαν, καὶ ν' ἀσκήσῃς εἰς τὸ ἀκέραιον τὴν ἀρετὴν. Αὐτὸ σημαίνει πράξις καὶ κόπος καὶ ἀνθρώπινος ἱσθός. Θαῦμα εἶναι τὸ νὰ ἐκδιώκῃς τοὺς δαίμονας, νὰ ἀνοίγῃς μάτια τυφλῶν, νὰ καθαρῖξῃς τὰ σώματα λεπρῶν, νὰ ἐπαναφέρῃς τὴν λειτουργίαν κατεστραμμένων μελῶν, νὰ ἀνασταίνῃς τοὺς νεκρούς, καὶ διάφορα ἄλλα παρόμοια νὰ θαυματουργῆς. Εἶδες λοιπὸν πόσον ἀπέχουν ἡ πράξις ἀπὸ τοῦ θαύματος, ἡ συμπεριφορά μας ἀπὸ τὰ θαυμαστά σημεῖα, ἡ ἀνθρωπίνη προσπάθεια ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ;

Θέλεις νὰ σοῦ δεῖξω καὶ ἄλλην διαφορὰν; Διὰ σὰς ἐκίνησα σήμερον ὅλον αὐτὸν τὸν λόγον, ὥστε νὰ σὰς διδάξω περὶ θαυμάτων καὶ σημεῖων. Ἐ τὸ θαῦμα εἶναι μεγαλύτερον καὶ πλεον μυστηριώδες, καὶ ξεπερνᾷ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἡ πράξις καὶ ἡ συμπεριφορά εἶναι μικρότερα μὲν ἀπὸ τὰ σημεῖα, ἀλλὰ χρησιμώτερα καὶ πλεον κερδοφόρα. Εἶναι ἡ ἀμειβὴ τῶν κόπων καὶ ὁ μισθὸς τῆς ἐπιμονῆς. Καὶ διὰ νὰ πεισθῆς ὅτι ἡ πράξις εἶναι χρησιμότερα καὶ πλεον κερδοφόρα τοῦ σημεῖου, γνωρίζε δτι ἡ ἀγαθὴ πράξις, καὶ χωρὶς σημεῖα, εἰσήγαγεν εἰς τὸν οὐρανὸν ὄσους τὴν κατάρθρωσαν, ἐνῶ τὸ θαῦμα καὶ τὰ σημεῖα, χω-

ρὶς τὴν συμπεριφοράν, δὲν ἐστάθισαν ἱκανὰ νὰ ὀδηγήσουν εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ οὐρανοῦ. Πῶς, θὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω ἐγὼ καὶ σὰς κοιτάξετε πῶς αἱ πράξεις ἔχουν τὸ προβάδισμα, κατὰ τὴν καταβολὴν τῶν ἀμειβῶν. Πῶς τὰ μὲν σημεῖα ἔφ' ἑαυτῶν δὲν ὠρίζουν ὄσους τὰ κάμνουν, ἐνῶ ἡ ἀνεξάρτητος πράξις δὲν χρειάζεται τίποτε ἄλλο διὰ τὴν σωτηρίαν ὄσων τὴν μετέρχονται. «Πολλοὶ θὰ μὲ ἐρωτήσουν, εἶπεν ὁ Χριστὸς, ἐκείνην τὴν ἡμέραν: Κύριε, Κύριε δὲν ἐπροφητεύσαμεν εἰς τὸ ὄνομά σου»; Αὐτὸ εἶναι σημεῖον καὶ θαῦμα. Δὲν ἀπεβάλαμεν ἐπ' ὄνοματί σου πολλὰ δαιμόνια καὶ ἐκάμαμεν πολλὰς δυνάμεις; ⁵⁵ Βλέπετε παντοῦ σημεῖα καὶ θαύματα. Ἐπειδὴ τὰ θαύματα εἶναι γυμνά καὶ πουθενά δὲν ὑπάρχει πράξις, «παρεύκαθε, λέγει, μακρὰν ἀπὸ ἐμέ, δὲν σὰς γνωρίζω, ἐσεὶς τοῦ ἀπεργάσεθε τὴν ἀνομίαν». ⁵⁶ Ἐὰν δὲν γνωρίζῃς αὐτοὺς πῶς γνωρίζεις τοὺς μετερχομένους τὴν ἀνομίαν; Μάθε δτι τὸ «δὲν γνωρίζω» δὲν εἶναι θεολογικὸν ἀγνοῖαν, ἀλλὰ μίσους καὶ ἀποτροπῆς. «Δὲν σὰς γνωρίζω». Διὰ ποιὸν λόγον, εἶπέ μοι; Δὲν ἀπεβάλαμε τὰ δαιμόνια ἐπ' ὄνοματί σου; Διὰ τοῦτο σὰς μισῶ καὶ σὰς ἀποστρέφομαι, λέγει, διότι οὐτε μὲ τὰς δωρεὰς ἐγένεστε καλύτεροι, καὶ ἐνῶ ἀπολαύσατε τούτων τιμῶν, ἐμείνατε εἰς τὴν κακίαν σὰς τὴν ἴδιαν. Φύγετε ἀπὸ κοντά μου, δὲν σὰς γνωρίζω. Λοιπὸν; Κατὰ τὸ παρελθόν οἱ ἀνάξιοι ἐλάμβανον χάρισμα καὶ ἀπελάμβανον κατὰ τὸν θεῖον ἐπεδεικνύον σημεῖα καὶ ἀπελάμβανον Ἐ τῆς θεῖας δωρεᾶς, χωρὶς νὰ συμπεριφέρονται κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον; Τὰ ἀπελάμβανον διὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ὅχι διὰ τὴν προσωπικὴν τῶν ἀξίαν. Ἐπρεπε νὰ σπαρῆ παντοῦ ὁ λόγος τῆς εὐσεβείας, ἐπειδὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ προσίμιον τῆς πίστεως. Ὅπως ἕνας ἀριστος καλλιεργητῆς τῆς γῆς, ἀφοῦ φυτεύσῃ ἕνα τρυφερὸ δένδρον εἰς τοὺς κόλπους τῆς γῆς προσφάτως, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ ἀδύνατον, τοῦ ἐπιδαψιλεύει πολλὰς περιποιήσεις, περιφρότων αὐτὸ ἀπὸ παντοῦ καὶ προστατεύων αὐτὸ μὲ λίθους καὶ ἀκάνθια, ⁵⁸ Ἄ ὥστε νὰ μὴ τὸ τσακίσουν οἱ ἀνεμοὶ μῆτε νὰ τὸ καταφροχθίσουν τὰ κοπάδια, μῆτε νὰ ὑποστῇ οἰανδήποτε ἄλλην βλάβην καὶ θνατὸ ἴδι ἢ νὰ ριζώσῃ καὶ νὰ πάρῃ ὕψος, τότε θνήσκει τὰ προστατευτικὰ φράγματα, διότι μόνον τοῦ τὸ δένδρον εἶναι ἱκανὸν νὰ μὴ πάθῃ τίποτε τὸ κακόν, ἔτσι συμβαίνει; καὶ μὲ τὴν πίστιν. Ὅταν ἦτο φωτύρι-

9. Ματθ. 7, 22.
10. Λουκῆ 7, 28.

ον ἀκόμη, όταν ἦτο τρυφερά, όταν προσφάτως εἶχε φευγευθῆ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ παντοῦ πολλῆς ἐπιμελείας. Ὅταν ᾤπτιασε καὶ ρίζωσε καὶ ἔλαθεν ὄψος καὶ ἐπεξετάθη εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, τότε ἐγκρέμισε τὰ τεῖχη, ὁ Χριστὸς, ἀπειμάκρυνε καὶ τὰ ἀσφαλίστικα φράγματα. Ἐκ τούτου εἰς τὴν ἀρχὴν παρέιχε τὴν χάριν τοῦ καὶ εἰς ἀναξίους, διότι εἶχε τότε ἀνάγκη, πρὸς χάριν τῆς πίστεως, ἀπὸ τὴν δοθῆσαν αὐτῆν. Τώρα δὲν παρέχει τὴν χάριν τοῦ οὗτε εἰς τοὺς ἀξίους, διότι ἡ δύναμις τῆς πίστεως δὲν ἔχει ἀνάγκη πλέον ἀπὸ τοιαύτην ἐνίσχυσιν.

Καὶ διὰ τὸ πεισθῆς ὅτι ἐκεῖνοι δὲν ἐψεύδοντο, ἀλλὰ ἔκαμαν θαύματα ἀληθινὰ καὶ παρείχοντο χαρίσματα καὶ εἰς ἀναξίους ἀνθρώπους, προκειμένου νὰ κατωρθωθῆ καὶ κἀκεῖ ἄλλα ἐκτὸς τῶν δυνάμεων ἐλέχθησαν, νὰ ἐντραποῦν δηλαδὴ διὰ τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ οἱ ἀνάξιοι καὶ νὰ ἀποδοκιμάσῃσιν τὴν ἁμαρτίαν, ἰδοὺ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰούδα, ἑνὸς ἐκ τῶν δώδεκα ἀποστόλων. Αὐτὸς, ὅπως ὁμολογεῖται ἀπὸ ὁλοῦ, ἔκαμαν θαύματα, ἐξέβαλλε δαιμόνια, ἀνίστησε νεκροὺς, ἐκαθάρισε λεπροὺς. Ἄλλ' ὅμως ἐξέπεσε τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ὁ δὲν τὸν ἔσωσαν τὰ θαύματα, ἐπειδὴ ἦτο λησστής καὶ κλέπτης καὶ ἔγινε προδοτὴς τοῦ Κυρίου του. Ὅτι τὰ θαύματα δὲν φθάνουν διὰ νὰ σῶσιν χωρὶς ἀρίστην πολιτείαν τοῦ ἀτόμου καὶ καθαρὸν καὶ διακριδωμένον βίον, τὸ ἀποδεικνύουν ὅλα τὰ γεγονότα.

Τὸ ὅτι ἡ συμπεριφορὰ ἑνὸς ἀτόμου, ποῦ δὲν ἔχει παραγορίαν τὰ θαύματα, οὐδὲ σύμμαχον, ἀλλὰ ἐμφρονισθεῖσα ἀνεξαρτήτως ἡμέτερας νὰ εἰσέλθῃ μὲ μαρτυρίαν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀκουσέ το πὸς τὸ λέγει ὁ Χριστὸς ὁ Ἰσῆος: «Ἐλᾶτε οἱ εὐλογημένοι ἀπὸ τὸν πατέρα μου νὰ κληρονομήσετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ποῦ ἔχει ἐτοιμασθῆ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.»¹¹ Διὰ τὴν; Μήπως διότι ἀνέστησαν νεκροὺς; Ἐκαθάρισαν λεπροὺς; Ἐδωξαν βαιμόνια; Ὁχι. Ἀλλὰ διὰ τὴν: «Μὲ εἶδατε πεινῶντα καὶ μὲ ἐθρέψατε, λέγει, διψῶντα καὶ μὲ ἐπότισατε, γυμνὸν καὶ μὲ ἐνδύσατε, ξένον καὶ μὲ περιμαζεύσατε.»¹² Οὐδαμῶς θαύματα, παντοῦ συμπεριφορὰ κοινωνικὴ. Συνεπὸς ἐκεῖ ποῦ συνεχῶς ὑπάρχουν θαύματα, ἐπέρχεται ἀμέσως κόλασις, ἐπειδὴ τὰ θαύματα ἦσαν χωρὶς κοινωνικὴν συμπεριφορὰν τοῦ ἀτόμου. Ἐστὶ καὶ ἐδῶ παντοῦ ὑπερέχει ἡ συμπεριφορὰ

11. Ματθ. 25, 34.
12. Λουκ. 10, 35.

καὶ πρὸθεν τὰ θαύματα καὶ ἡ σωτηρία εἶναι ἄμεσος. Ἐπειδὴ ἡ ἀρίστη συμπεριφορὰ εἶναι ἰκανὴ νὰ σώσῃ ἀφ' ἑαυτῆς ὅσους τὴν διαθέτουν.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος, ὁ γενναῖος, ὁ θαυμάσιος Λουκᾶς ἐπέγραψεν ὡς τὸ Ε' εἰς τὸ βιβλίον, Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ ὄχι θαύματα τῶν ἀποστόλων, ἀν καὶ ἔκαμαν καὶ θαύματα. Ἐκεῖνα ὅμως ἔγινον μίαν ὀρισιμένην ἐποχὴν καὶ παρήλθον, ἐνῶ αἱ πράξεις χρειάζονται νὰ ἐπιδεικνύωνται εἰς τὸν χρόνον τῶν πάντων δὲν στρέφεται εἰς τὰ θαύματα. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἔρως μας δὲν στρέφεται εἰς τὰ θαύματα, ἀλλὰ εἰς τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων, διὰ τοῦτο καὶ ἐπέγραψεν ἔτσι τὸ βιβλίον. ¹³ Διὰ νὰ μὴ λέγησι, ἢ καλύπτεται διὰ νὰ μὴ λέγουν οἱ ἀκηροὶ, ὅταν τοὺς παρακαλοῦμεν νὰ μιμηθοῦν τοὺς ἀποστόλους λέγοντες «μιμήσου τὸν Πέτρον», «παραδειγματίσου ἀπὸ τὸν Παῦλον», «πρᾶξε ὡς ὁ Ἰωάννης», «ἀκολούθησε τὸν Ἰάκωβον» καὶ νὰ μὴ ἀπαντοῦν «δὲν ἔμποροῦμεν», «δὲν ἔχομεν τὴν δύναμιν», ἐκεῖνοι ἀνέστησαν νεκροὺς, ἐκαθάρισαν λεπροὺς. Πρὶν ἐκαστομίας τὴν ἀναίσχυντον αὐτὴν ἀπάντησιν, σιώπα, κλεισὸς τὸ στόμα σου. Ὅχι τὰ θαύματα ἀλλὰ ἡ πολιτεία καὶ ὁ βίος σου σὲ εἰσάγει εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ζήλωσις, λοιπὸν, τὴν πολιτείαν τῶν ἀποστόλων καὶ θὰ εἶσαι ἰσθῆτος αὐτῶν. Δὲν ἔκαμαν τὰ θαύματα τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ ὁ καθαρὸς βίος. Τὸ ὅτι δὲ αὐτὸ εἶναι τὸ γνώρισμα τοῦ τύπου τοῦ Β' ἀποστόλου καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν μαθητῶν, ἀκουσε τὸν Χριστὸν ποῦ φανερώνει τοῦτο τὸ σημεῖον. Χαρακτηρίζων τοὺς τύπους τῶν μαθητῶν καὶ ὑπογραμμίζων τὸ γνώρισμα τοῦ ἀποστόλου εἶπε: Μὲ τοῦτο τὸ σημεῖον θὰ γίνῃ γνωστὸν ἀπὸ ὅλους ὅτι εἶθε μαθηταί μου. Μὲ ποῖον, δηλαδὴ: Μὲ τὸ νὰ κάνῃ κανεὶς θαύματα; Νὰ ἐγείρῃ τοὺς νεκροὺς; Ὁχι, λέγει. Μὲ τί ὅμως; Ἐμὲ τοῦτο θὰ γίνῃ γνωστὸν ὅτι ὅλοι εἶθε μαθηταί μου, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.¹⁴ Ἡ δὲ ἀγάπη δὲν εἶναι ἀπόρροια θαυμάτων, ἀλλὰ χρῆστος βίου. «Ἡ ὀλοκλήρωσις τοῦ Νόμου εἶναι ἡ ἀγάπη.»¹⁵ Εἶδες ποῖον εἶναι τὸ γνώρισμα τῶν μαθητῶν; Εἶδες τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀποστόλου; Εἶδες τὴν μορφήν; Εἶδες τὸν τύπον; Ὁχι. Μὴ ζήτησις τίποτε περισσοτέρου. Ὁ Κύριος ἀπεφάνθη ὅτι ἡ ἀγάπη χαρακτηρίζει τοὺς μαθητῆς. Ἄν λοιπὸν ἔχεις ἀγάπην, ἔγινες ἀπόστολος καὶ μάλιστα πρῶτος τῶν ἀποστόλων.

13. Ἰωάν. 13, 35.
14. Ρωμ. 13, 10.

Θέλεις να το μάθης αυτό και κατ' άλλον τρόπον; Ὁ Χριστὸς εἶπε πρὸς τὸν Πέτρον: «Πέτρε, με ἀγαπᾷς περισσότερο τῶν ἄλλων;»¹⁵ Δὲν ὑπάρχει τίποτε πλεόν ἀξιόλογον ἀπὸ τοῦτο διὰ τὸ ἐπιτύχη κανεὶς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀπὸ τοῦ να δεῖξωμεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὸν Χριστὸν ὅπως πρέπει νὰ τὸν ἀγαπῶμεν. Καὶ ἐπεισέμανε τὸ γνωρίζημα. Ποῖον εἶναι τάχα αὐτό; Καὶ τί πρέπει νὰ κάμωμεν ὥστε ν' ἀγαπῶμεν περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους; Μήπως νὰ ἀναστήσωμεν τοὺς νεκροὺς ἢ νὰ ἐπιδείξωμεν ἄλλα θαύματα: Ὅχι, δεδαιός. Ἄλλὰ τί νὰ κάμωμεν; Δὲν ἀκούσωμεν τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν, τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης μας: «Ἄν με ἀγαπᾷς, εἶπε, περισσότερο ἀπὸ αὐτοὺς, ποιῶμαι τὰ πρόβατά μου». Νὰ καὶ ἐδῶ εὐδοκίμει τὸ χρηστὸν ἦθος. Τὸ νὰ κηρυγεύωμεν, νὰ συμπασθῆς, νὰ προστατεύῃς, νὰ μὴ εἶσαι ἐγωϊστῆς. Ὅλα ὅσα πρέπει νὰ διαθέτῃ ὁ ποιμὴν εἶναι σχετικὰ μετὰ τὴν κοινωνικὴν καὶ ἠθικὴν του ὑπόστασιν καὶ ὄχι μετὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα. Ἄλλὰ, θὰ ἀντιτάξουν, αὐτοὶ ἔγιναν ὅ,τι ἔγιναν μὲσω τῶν θαυμάτων. Ὅχι διὰ τὰ θαύματα, ἀλλὰ διὰ τὴν πολιτείαν των καὶ διέλαψαν ἀποκλειστικῶς δι' αὐτῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς λέγει: «Ἄς λάμψῃ τὸ φῶς σας ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων διὰ τὸ γνωρίζουν οἱ ἄνθρωποι ὅτι τὰ θαύματα, ἀλλὰ τὰ κατὰ σας ἔργα καὶ νὰ δοξάσουν τὸν πατέρα σας τὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς.»¹⁶ Ἐ βλέπετε παντοῦ νὰ διαλάμπῃ ἡ ἠθικὴ συμπεριφορά, νὰ θαυμάζεται ὁ ἐνάρετος θεός;

Θέλεις νὰ σοὺ δεῖξω καὶ τὸν ἴδιον τὸν Πέτρον, τὸν κορυφαῖον τὸν ἀποστόλων, ὁ ὁποῖος ἐπέδειξε καὶ ἠθικὴν συμπεριφορὰν μεγίστην καὶ ἔκαμε καὶ θαύματα πῶς ὑπερβαίνον τὴν ἀνθρώπινον φύσιν καὶ διέθετε παραλλήλως καὶ τὰς δύο ιδιότητας καὶ τὸ ἦθος τῆς πράξεως καὶ τὸ θαῦμα καὶ ὁ ὁποῖος ἐτιμῆθη περισσότερο διὰ τὰς ἠθικὰς του πράξεις παρά διὰ τὰ θαύματα: Ἄκουσε, λοιπόν, τούτην τὴν ἱστορίαν. «Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν γύρω εἰς τὰς ἐνέας»¹⁷ ὡσαν καθιερωμένην διὰ τὴν προσευχὴν. Ἄ Μὴ παράσης ἐπιτροχάδην τὴν διήγησίν μου, ἀλλὰ πρόσσεξε πολὺ τὸ προοίμιον καὶ μάθε πῶσιν ἄξιον ἔχει ἡ ἀγάπη, ἡ ὁμοφρονία καὶ ἡ ὁμόνοια καὶ πῶς ἀπὸ παντοῦ αὐτοὶ ἐπεκρίνωνον μεταξύ των συνδεδεμένοι με

15. Ἰωάν. 21, 17.
16. Ματθ. 6, 16.
17. Πράξ. 9, 1

δεσμῶς φιλίας ἐλόγημένης ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἐκαμον τὰ πάντα μαζί καὶ ἀδελφικὰ καὶ εἰς τὸ τραπέζι καὶ εἰς τὴν προσευχὴν καὶ εἰς τὸν περίπατον καὶ ὅπουδήποτε ἄλλοῦ ἐνεφανίζοντο μαζί. Καὶ ἂν ἐκεῖνοι πῶς ἦσαν οἱ στυλοὶ, οἱ πύργοι, καὶ εἶχον πολλὴν οικειότητα πρὸς τὸν Θεόν, εἶχον ἀνάγκην ἀλληλοδοθεῖας καὶ ὁ ἕνας ὑπεστήριζε τὸν ἄλλον εἰς τὸν ἀγῶνα των, πῶσον μᾶλλον ἡμεῖς οἱ ἀδυνατοὶ καὶ οἱ ταλαίπωροι καὶ οἱ ἀνάξιοι λόγου δὲν θὰ χρειασώμεν ὁ ἕνας τὴν ἑσθίειαν τοῦ ἄλλου; «Ἀδελφός, δεσφούμενος ὑπὸ ἀδελφοῦ εἶναι σὺν τῇ ἀγυρᾷ πόλιν».¹⁸ Ἄλλὰ καὶ περαιτέρω: «Ἐπάρχει κάτι καλύτερον ἢ τερπνότερον ἀπὸ τὸ νὰ κατοικοῦν ἀδελφοὶ εἰς τὴν αὐτὴν κατακίαν;»¹⁹ Ἔτσι ἦσαν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης, ἔχοντες εἰς τὸ μέσον τὸν Ἰησοῦν. Λέγει ἡ Γραφή ὅτι «ὅπου καὶ ἂν εὐρεθῶν βίος ἢ τρεῖς συναγμένοι εἰς τὸ ὄνομά μου εἶμαι καὶ ἐγὼ ἐκεῖ εἰς τὸ μέσον αὐτῶν.»²⁰ Εἶδες πῶσον σπουδαῖον εἶναι τὸ νὰ εὐρίσκωνται μαζί; Καὶ δὲν ἦσαν ἀπλῶς μαζί, ἀφοῦ καὶ τώρα καὶ ἡμεῖς εἴμεθα μαζί; Ἐταν λέγωμεν μαζί, ἐννοοῦμεν συνδεδεμένοι μετὰ τὴν ἀγάπην καὶ μετὰ πρόθεμον διάθεσιν. Ὅπως τὰ σώματά μας εἶναι κοντὰ - κοντὰ αὐτῇ τῇ ἑσθίειαν καὶ συσφιγγονται εἰς τὸν ἴδιον χώρον, ἔτσι πρέπει νὰ συσφιγγονται καὶ αἱ καρδίαι μας.

Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν. Ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα, ἐρημώθησαν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, κατηργήθη ἡ ἐπὶ τόπου προσκύνησις. Ὁ Παῦλος ἐβροντοφώνησε καὶ ἔλεγε: «Εἰς κάθε τόπον ἡμπορεῖτε νὰ ἐγειρετε τὰ χεῖρα σας εἰς προσευχὴν.»²¹ Διατί αὐτοὶ τρέχουν νὰ προσευχηθῶν εἰς τὸ ἱερὸν; Πόλιν προσεδλήθησαν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τῶν Ἰουδαίων; Ὁ Θεὸς φυλάξῃ! Ἀπλῶς πηγαινόντων μαζί μετὰ τοὺς ἀσθενετέρους, φυλάττοντες τὴν ῥῆσιν τοῦ Παύλου, πῶς λέγει: «Ἐγὼ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὡς Ἰουδαίους.»²² Πηγαινόντων κοντὰ εἰς τοὺς ἀσθενετέρους διὰ νὰ τοὺς ἐπαναφέρουν καὶ εἰς τὸν ὄγκον των. Ἄλλὰ ἐκεῖ συνεκεντρώοντο καὶ ἄλλοι ἡ πόλις. Ὅπως ὁ ἄριστος ἀλιεὺς ἐπιδιώκων νὰ συγχάσῃ εἰς τοὺς κόλπους ἐκείνους τῶν ποταμῶν ὅπου συγκεντρώνονται τὰ ψάρια, ὥστε νὰ τὰ φαρεύουν μετὰ εὐκολίαν ἔτσι καὶ οἱ ἀπόστολοι οἱ πνευματικοὶ ἀλιεῖς ἔσπευον εἰς ἐκείνον τὸν κόλπον ὅπου συνεκεντρώον-

18. Παρ. 18, 19.
19. Φιλ. 1, 13.
20. Ματθ. 18, 20.
21. Α' Τιμόθ. 2, 8.
22. Α' Κορ. 9, 30.

το ἄλλο ἢ πόλις, διὰ τὴν ἀπλῶσαν ἐκεῖ τὰ δίκτυα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ νὰ φανερωθῶν εὐκόλως. Αὐτὸ τὸ ἔκαμαν μιμούμενοι τὸν διδάσκαλόν των. Διότι ὁ Χριστὸς εἶπε: «Μαζί σας εὐρισκόμουν καθημερινῶς εἰς τὸ ἱερὸν»²⁸ Διὰ τὴν εἰς τὸ ἱερὸν. Διὰ τὴν ἀγρεύσιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ. Ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι ἐφύεγον διὰ νὰ προσευχηθῶν μὲν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ κατασπεύρουν ἐκεῖ διδασκαλίαν. Ἐ ὧρα προσευχῆς εἰς τὸ ἱερὸν ἦτο ἡ ἐννάτη, ἀλλὰ ὅτε ἡ ὥρα ἐτηρεῖτο ἀπλῶς ἀπὸ αὐτοῦ. Σὰς εἶπα πολλάκις διὰ τὴν ὥραν αὐτὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἠνοιχθῆ ὁ παράδεισος καὶ εἰσῆλθεν ὁ ληστής καὶ ἡ κατάρτα ἀνηρέθη. Κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν προσεφέρθη ἡ οἰκουμένη ἡ βυστία τῆς Σταυρώσεως, ἐσκορπίσθη τὸ σκότος, ἐλαμψε τὸ φῶς καὶ τὸ φυσικὸν καὶ τὸ ὑπερουσίον φῶς. Ἀκριβῶς τὴν ἐννάτην ὥραν. Ὅταν ἄλλοι ἀπὸ τὸ φαγητόν καὶ τὴν μέθην κοιμῶνται ὕπνον βαθόν, αὐτοὶ ἀγρυπνοῦν καὶ δρθοῖν, καίμενοι ἀπὸ τὸν πόθον, ἐσπεύδον πρὸς τὴν προσευχὴν. Ἄν αὐτοὶ εἶχαν ἀνάγκην τόσον ἐκτενοῦς προσευχῆς.²⁹ Ἄ τόσον ἐμπειριστατωμένης προσευχῆς, αὐτοὶ ποῦ εἶχον τόσην παρησίαν, ποῦ δὲν εἶχον τίποτε τὸ πονηρὸν εἰς τὴν συνείδησίν των, τί θὰ κάμωμεν ἡμεῖς, ποῦ εἴμεθα γεμάτοι ἀπὸ χιλιῶδες πληγῶν καὶ δὲν ἐθέλωμεν ἐπὶ αὐτῶν τὸ φάρμακον τῆς προσευχῆς; Μέγα ἔπλον ἡ προσευχὴ. Θέλεις νὰ μάθης διατί; Οἱ ἀπόστολοι ᾤκησαν κατὰ μέρος τὴν προστασίαν τῶν πτωχῶν διὰ νὰ ἔχουν περισσότερον χρόνον διὰ τὴν προσευχὴν. «Διαλέξατε, λέγουσι, μεταξὺ σας ἑπτὰ ἀνδρας καλῆς φήμης καὶ ἡμεῖς θὰ ἀφοσιωθῶμεν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν διακονίαν τοῦ λόγου».³⁰

Ἐ Ἄλλὰ καθὼς εἶλεγα (ὅς μὴ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τοῦ θέματος, ὅτι δηλαδὴ ὁ Πέτρος καὶ πράξιν εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ καὶ θαύματα ἔκανε καὶ περισσότερον ἐπαινεῖται διὰ τὰς πράξεις του) ἀνέβη εἰς τὸ ἱερὸν διὰ νὰ προσευχηθῆ. «Καὶ νὰ ἔνας χωλὸς ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς του, τὸν ὁποῖον ἐβάσταζον κοντὰ εἰς τὴν θύραν τοῦ ναοῦ».³¹ Ἡ φυσικὴ ἀναπηρία του ἦτο ἐκ γεννητῆς καὶ τὸ νόσημα ἀνίστατο ἀπὸ τὴν ἱατρικὴν τέχνην, διὰ νὰ ἐπιδειχθῆ ἔτσι περισσότερο ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Ὁ χωλὸς λοιπὸν αὐτὸς ἦτο πεσμένος κοντὰ εἰς τὴν πύλην τοῦ ἱεροῦ καὶ μόλις τοὺς εἶδε νὰ εἰσέρχονται ἀπρηβύθη πρὸς αὐτὸν ζητῶν νὰ λάβῃ

28. Ματθ. 26, 26.

29. Πράξ. 6, 3.

30. Πράξ. 9, 2.

ἐλεημοσύνην. Λοιπὸν, τί ἔκαμεν ὁ Πέτρος; C «Κοίταξέ μας» τοῦ λέγει. Διότι καὶ μόνον ἀπὸ τὴν ἐμφάνισίν των ἦτο φανερόν ὅτι ἦσαν πᾶμπωχοι, καὶ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ὅτε ἀπὸ λόγου, ὅτε ἀποδείξεων, ὅτε ἀπαντήσεως, ὅτε διδασκαλίας. Ἡ φανερότα δεκνύει τὸν πτωχόν. Αὐτὸ ἦτο δλον καὶ δλον τὸ κατάρβωμα τῶν ἀποστόλων, νὰ λέγουν δηλαδὴ αὐτὰ πρὸς τὸν πτωχόν δὲν θὰ ἀπαλλαγῆ μόνον ἀπὸ τὴν πείναν σου, ἀλλὰ θὰ ἴβῃς περισσότερον πλοῦτον: «Χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν δὲν ἔχω καὶ σοῦ δίδω μόνον ὅ,τι ἔχω. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἐγείρου καὶ περιπάτησε».³² Εἶδες πτωχεῖον καὶ πλοῦτον; Πείναν χρημάτων δηλαδὴ καὶ πλοῦτον χαρισμάτων. Δὲν ἐθεράπευσε τὴν πείναν τῶν χρημάτων, ἀλλὰ διώρθωσε τὴν πτωχείαν τῆς φύσεως. Κοίταξε τὴν μεγαλωσύνην τοῦ Πέτρου: «Κοίταξέ μας. D Δὲν προσέβαλε, δὲν ἐβρωῦνθη, πρῶτα ποῦ τὸ κάμνομεν συχνάκις ἡμεῖς δι' ὅσους ἐρχονται πρὸς ἡμᾶς κατηγοροῦντες αὐτοῦς ὅτι ἀβρανοῦν. Μήπως αὐτὸ ἐπισητεῖς, ἄνθρωπε; Δὲν σὲ διέταξεν ὁ Θεὸς νὰ κατηγορῆς τοὺς ἀγούς, ἀλλὰ νὰ διορθῶς τὴν πτωχείαν δὲν σὲ ἀνέβειε τιμητὴν τῆς κακίας, ἀλλὰ ἱστρον τῆς συμφορᾶς. Διὰ νὰ στηλιτεύῃς τὴν ἀνομίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ παρέχῃς χεῖρα βοηθείας εἰς τοὺς πεσόντας. Διὰ νὰ κακίῃς τὸν τρόπον των, ἀλλὰ νὰ θεραπύῃς τὴν πείναν των. Ἡμεῖς κάμνομεν τὸ ἀντίθετον. Ἀφήνομεν νὰ ἔλθουν κοντὰ μας οἱ ἄνθρωποι καὶ τοὺς ἀνακουφίζομεν μὲ χρήματα καὶ τοὺς ἀναξοῦμεν τὰς πληγὰς, μὲ τὴν ἀναφορὰν τῶν ἐγκλημάτων των.

Ἐ Ἄλλὰ καὶ ἀπολογεῖται εἰς τὸν πτωχόν ὁ Πέτρος καὶ συζητεῖ μαζί του μὲ καλωσύνην: «Προσῆλωσε χωρὶς φόβου τὸ αὐτὶ σου εἰς τὸν πτωχόν, λέγει, καὶ ἀποκρίσου του εὐρηκῶς καὶ πράως»³³ «Ἀργύριον καὶ χρυσὸν δὲν ἔχω καὶ δι,τι ἔχω τοῦτο καὶ σοῦ δίδω. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγείρου καὶ περιπάτησε».³⁴ Ἐβῶ εἶναι δύο περιπτώσεις: ἡ ἠθικὴ συμπεριφορὰ καὶ τὸ θαῦμα. Ἦθος τὸ χρυσὸν καὶ ἀργύριον δὲν ὑπάρχει εἰς ἡμᾶς. Ἦθος εἶναι νὰ καταφρονῆς τὰ γήινα, τὸ νὰ ἐγκαταλείπῃς τὸ ὑπάγοντα, νὰ περιφρονῆς τὴν παρουσίαν ματαιότητα.³⁵ Ἄ Θαῦμα εἶναι τὸ νὰ ἐγείρῃς τὸν χωλόν, νὰ διορθῶς τὰ ἀνάπηρα μέλη. Ἰδοὺ λοιπὸν ἡθος συμπεριφορᾶς καὶ θαῦμα. Ἄς ἴδωμεν

36. Πράξ. 9, 6.

37. Σοφ. Εκκλησί 4, 9.

38. Πράξ. 3, 6.

διὰ ποῖον κουχᾶται ὁ Πέτρος. Τί εἶπε; Εἶπεν ὅτι ἔκαμε θαύματα: "Ἄν καὶ τότε ἔκαμε θαύματα, δὲν τὸ εἶπε. Τί εἶπε τότε; "Ἰδοὺ ἡμεῖς ἐγκατελείψαμεν τὰ πάντα καὶ σὲ ἀκολουθήσομεν."²⁹ Εἶδες τὸ ἦθος καὶ τὸ θαῦμα; Βλέπεις τὸ ἦθος νὰ ἐπιθραβεύεται; Μήπως καὶ ὁ Χριστὸς δὲν τὸ ἀπεδέχθη καὶ δὲν τὸ ἐπίησε τοῦτο; Λέγει σὲ σὰς, λέγει, ὅτι σεῖς ποῦ ἀφήσατε τὰ σπύτια σας καὶ τὰ λοιπὰ. Δὲν εἶπεν «σεῖς οἱ ἀναστίψαντες νεκροῦς» ἀλλὰ «σεῖς ποῦ ἀφήσατε τὰ ὑπάρχοντά σας» θὰ καθήσετε εἰς δώδεκα θρόνους.³⁰ Καὶ ὁ καθένας ποῦ ἀφήκε τὰ ■ ὑπάρχοντά του ὅλα, θὰ ἀπολαύσῃ αὐτὴν τὴν τιμὴν. Δὲν ἤμπορεῖς νὰ ἐγείρῃς χωλόν, ὅπως ὁ Πέτρος; ἤμπορεῖς ὅμως νὰ εἴπῃς ὅπως ἐκεῖνος: "Ἀργύριον καὶ χρυσὸν δὲν ἔχω. Καὶ ὅταν τὸ εἴπῃς, προσεγγίζεις τὸν Πέτρον ἢ καλύτερα ἂν δὲν εἴπῃς τίποτε, ἀλλὰ εἰς δράσην. Δὲν ἤμπορεῖς νὰ ἀποκαταστήσῃς ἓνα χεῖρ παράλυτον; ἤμπορεῖς ὅμως τὸ ἴδιόν σου χεῖρ ποῦ εἶχε ἐρηρανθῆ ἀπὸ τὴν ἀπανθρωπίαν νὰ τὸ κάμῃς νὰ ἀπλωθῆ διὰ τῆς φιλανθρωπίας. "Ἄς μὴ εἶναι, λέγει ἡ Γραφή, τὸ χεῖρ σου συνεσταλμένον εἰς τὸ νὰ διδῇς καὶ ἀπλωμένον εἰς τὸ νὰ παίρνῃς.³¹ Βλέπεις ὅτι οὐχὶ ἡ παράλυσις ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπανθρωπία μαζεύει τὸ χεῖρ; C "Ἀπλωσὲ τὸ λοιπὸν χάριν φιλανθρωπίας καὶ ἐλεημοσύνης. Δὲν ἤμπορεῖς νὰ θγάλῃς ἓνα δαίμονα; Βγάλε τὴν ἁμαρτίαν καὶ θὰ λάθῃς μεγαλύτερον μισθόν. Εἶδες λοιπὸν ὅτι τὸ ἦθος καὶ ἡ δράσις ἔχουν μεγαλύτεραν ἀξίαν ἀπὸ τὰ θαύματα καὶ μεγαλυτέραν τὴν ἀμοιβήν;

"Ἄν θέλῃς θὰ σοῦ τὸ ἀποδείξωμεν καὶ διαφορετικὰ. Προσῆλθον εἰς τὸν Χριστὸν οἱ ἐβδουμήκοντα μαθηταὶ χαρούμενοι καὶ ἔλεγον: «Κύριε, ὅταν προφέρωμεν τὸ ὄνομά σου, μὴς ὑπακούουν καὶ τὰ δαιμόνια». Καὶ ὁ Κύριος ἀπαντᾷ: «Μὴ χαίρεσθε ποῦ σὰς ὑπακούουν τὰ δαιμόνια, ἀλλὰ νὰ χαίρεσθε ποῦ τὰ ὀνόματά σας εἶναι γραμμένα εἰς τὸν οὐρανόν». ³² Βλέπεις λοιπὸν ὅτι παντοῦ θαυμάζεται ἡ ἠθικὴ συμπεριφορά;

D "Ἐλα, λοιπὸν, νὰ σκεφθῶμεν ὅλα ὅσα εἰπώθηκα προηγουμένως. "Ἀπὸ αὐτὸ θὰ καταλάβουσιν οἱ πάντες ὅτι εἶσθε μαθηταὶ μου, εἰάν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους."³³ Ἰδοὺ ὅτι ὀπὸ το ἠθικὸν χρέος καὶ οὐχὶ ἀπὸ τὰ θαύματα ἀναγνωρι-

29. Ματθ. 19, 21.
30. Δεσμ. 19, 28-30.
31. Σαυ. Σαυ. 4, 31.
32. Λουκ. 10, 17, 20.
33. Ἰωάν. 13, 35.

ζονται καὶ ἀποδεικνύονται οἱ μαθηταί. «Πέτρε, μὲ ἀγαπᾷς περισσότερο ἀπὸ ὅσους οἱ ἄλλοι; Ποίμεινε τὰ πρόβατά μου».³⁴ Ἰδοὺ καὶ ἄλλοι γνώρισμα καὶ αὐτὸ πάλιν ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς ἠθικῆς δράσεως. Τρίτον ἐπίσης γνώρισμα: «Μὴ χαίρετε διότι ὑπακούουν εἰς σὰς τὰ δαιμόνια, ἀλλὰ νὰ χαίρετε ποῦ τὸ ὄνομά σας εἶναι γραμμένον εἰς τοὺς οὐρανούς». ³⁵ Καὶ τοῦτο εἶναι κατάρωμα τῆς ἠθικῆς πολιτείας τοῦ ἀτόμου. Θέλεις νὰ μάθῃς καὶ τετάρτην ἀπόδειξιν; E "Ἄς λάμψῃ, λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ φῶς σας ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων διὰ τὸ ἴσους τὰ καλά σας ἔργα καὶ νὰ δοξάσουν τὸν Πατέρα σας τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς». ³⁶ Ἰδοὺ καὶ ἐδῶ φαίνονται τὰ ἔργα. Καὶ ὅταν λέγῃ πάλιν: "Ὅποιος ἀφήκε τὸ σπύτι του ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφὰς πρὸς χάριν μου, θὰ λάβῃ τὰ ἑκατομμύρια καὶ θὰ κληρονομήσῃ ζωὴν αἰώνιον».³⁷ ἔπαινε τὸ ἠθικὸν χρέος καὶ τὸν καθαρὸν βίον. Εἶδες ὅτι οἱ μαθηταὶ ἀναγνωρίζονται ἀπὸ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην των, αὐτὸς δὲ ποῦ περισσότερο καὶ ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους ἀγαπᾷ τὸν Χριστὸν, ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὸ ὅτι ποιμαίνει τοὺς ἀδελφούς. Αὐτοὶ ποῦ πρέπει νὰ χαίρουνται εἶναι οὐχὶ διότι ἐκβάλλουν τὰ δαιμόνια, ἀλλὰ διότι ἀνέκουν εἰς αὐτοὺς ποῦ ἐνεγράψαν διὰ νὰ εὐφρανθοῦν εἰς τὸν οὐρανόν. Αὐτοὶ ποῦ δοξάζουν τὸν Θεὸν τὸ ἀποδεικνύουν. ³⁸ Α ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τῶν ἔργων των, ἐνῶ αὐτοὶ ποῦ ἐπιτυγχάνουν τὴν ζωὴν καὶ λαμβάνουν τὰ ἑκατομμύρια εἰς τὸν οὐρανόν, τὸ ἐπέτυχον διότι παραμέρισαν τὸ παρὸν καὶ ἐκέρδιον τὴν θείαν δωρεάν.

Μήισου τους λοιπὸν ὅλους αὐτοὺς καὶ θὰ ἤμπορέσῃς νὰ εἶσαι καὶ μαθητὴς καὶ νὰ συγκαταλέγῃς εἰς τοὺς ἀγαπημένους τοῦ Θεοῦ, νὰ τὸν δοξάζῃς καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Δὲν θὰ ὑπάρξῃ κανένα ἐμπόδιον εἰς τὸ νὰ μετάσχῃς ὅλων τῶν ἀγαθῶν, εἰάν ἔχῃς πολιτείαν καθαρὰν, ἔστω καὶ χωρὶς νὰ θαυματουργῇς. Ὁ Ἰσὺς ὁ Πέτρος δὲν ἐφημίση διὰ τὰ θαύματά του B καὶ τὰ σημεῖα, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ ζήλου του καὶ τῆς γνησίας ἀγάπης του, ὅτε ὠνομάσθη ἀπόστολος διότι ἀνέστηκε νεκροῦς ἢ διότι ἔκαμε τὸν χωλὸν νὰ ἐγερθῆ, ἀλλὰ ἐπειδὴ μὲ τὴν ὁμολογίαν του ἐπέδειξε γνησίαν πίστιν καὶ ἔτσι ἐκληρονομήσε τὸν τίτλον: «Σὺ εἶσαι ὁ Πέτρος καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς πέτρας θὰ ἀικοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν μου». ³⁹ Διὰ τί; "Ὅχι θεδαί-

34. Ἰωάν. 21, 17.
35. Λουκ. 10, 19.
36. Ματθ. 5, 16.
37. Ματθ. 29, 29.
38. Ματθ. 16, 18.

ως διότι ἔκαμε θαύματα, ἀλλὰ διότι εἶπε: «Σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ ζώντος Θεοῦ». Βλέπετε ὅτι καὶ τὸ ὄτι ἀνομάσθη Πέτρος, ὠφείλετο ἄχι εἰς τὰ θαύματα, ἀλλὰ ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὸν φλογερὸν ζῆλον τοῦ.

Ἄλλὰ ἐπειδὴ ἐνεθυμήθη τὸν Πέτρον, ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν μου καὶ ὁ ἄλλος Πέτρος, ἐπίσκοπος ὁ κοινὸς πατὴρ καὶ διδάσκαλος,³⁹ ὁ ὁποῖος διεδέχθη τὸν παλαιὸν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἐκληρονόμησε τὸν θρόνον τοῦ. Ὁ εἶναι καὶ τοῦτο ἓνα πλεονέκτημα τῆς πόλεώς μας, τὸ νὰ ἔχη ἐξ ἀρχῆς διδάσκαλον τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων. Ἐπρεπε ἡ πόλις ποῦ πρὸ πάσης ἄλλης εἰς τὸν κόσμον ἀπεδέχθη τὸν Χριστιανισμόν, νὰ λάβῃ ὡς ποιμένα τῆς τῶν πρώτων τῶν Ἀποστόλων. Ἄλλὰ ἀφοῦ τὸν ἐδέχθημεν ὡς διδάσκαλον, δὲν τὸν ἐκρατήσαμεν εἰς τὸ τέλος, ἀλλὰ τὸν παραχωρήσαμεν εἰς τὴν πραιτεύουσαν, τὴν Ρώμην. Καὶ μᾶλλον εἰς τὸ τέλος τὸν εἶχομεν, διότι τὸ μὲν σῶμα τοῦ Πέτροῦ δὲν τὸ κατέχομεν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ Πέτροῦ κατέχομεν τὴν πίστιν τοῦ εἰς τὸν Κύριον. Κατέχομεν ὅμως τὴν πίστιν τοῦ, κατέχομεν τὸν ἴδιον τὸν Πέτρον Ὁ Ἔτσι βλέποντες ἓνα θαυμαστήν καὶ μιμητὴν τοῦ, νομιζομεν πῶς βλέπομεν τὸν Ἰδιον. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ὠνόμασεν Ἥλιον τὸν Ἰωάννην, ἄχι διότι ὁ Ἰωάννης ἦτο ὁ Ἥλιος, ἀλλὰ ἐπειδὴ μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν δύναμιν ἦλθε τοῦ Ἥλιου.⁴⁰ Ὅπως λοιπὸν ὁ Ἰωάννης ἦλθε μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἥλιου, καὶ ἐλάγετο Ἥλιος, ἔτσι καὶ αὐτὸς ἐπειδὴ ἐνεφανίσθη μὲ τὴν ἰδεολογίαν καὶ τὴν πίστιν τοῦ Πέτροῦ, πρέπει κανονικῶς νὰ ἀξιωθῇ καὶ μὲ τὴν πραιογορίαν ἐκείνου. Ἡ συγγένεια τῆς πολιτείας δυὸ ἀνθρώπων ταυτίζει καὶ τὰ δνόματά των. Καὶ τοῦ εὐχόμεθα νὰ φθάσῃ καὶ εἰς τὸ γῆρας τοῦ Πέτροῦ, διότι ὁ ἀπόστολος ἐτελείωσε τὸν θῆλον τοῦ γέροντος. «Ὅταν γηράσῃς, εἶπεν ὁ Κύριος, «τότε θὰ σὲ ζώσωσιν καὶ θὰ σὲ φέρουν ὅπου δὲν θέλεις.» Ἐ Ἄς ζητήσωμεν καὶ ἀπὸ αὐτὸν μακρὰν ἠθικὴν δόξαν, διότι ὅσον μακραινεὶ τὸ γῆρας τοῦ κάμνει νὰ ἀκμάζῃ περισσότερο ἡ ἰδική μας πνευματικὴ νεότης, ἡ ὁποία μακάρι νὰ διατηρηθῇ πάντοτε ἐν ἀκμῇ μὲ τὰς εὐχὰς καὶ ἐκείνου καὶ τούτου τοῦ Πέτροῦ, μὲ τὴν χάριν δὲ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, μαζὶ μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

39. Ἐννοεῖ τὸν ἐπίσκοπον Ἀνταχείας, Φιλαδελφίαν, τὴν ὁποῖαν ἠνομάζει Πέτρον μεταφορικῶς, λόγῳ τῆς θερμότητος καὶ τοσούτου πίστεώς του.

40. Ἰωάν. 21. 17.

Εἰς τὰς «ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ»

ΟΜΙΛΙΑ ΤΡΙΤΗ

71 Α ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΣ Η ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΟΤΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΝ ΤΩΝ ΚΑΘΙΣΤΑ ΑΠΡΟΣΒΑΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΕΙΝΑΙ ΔΗΛΩΤΙΚΟΝ ΠΟΛΛΩΝ ΑΣΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΚΟΜΗ ΟΤΙ ΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ ΔΙΑΘΕΤΟΥΝ ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑΝ ΔΥΝΑΜΙΝ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΟΣΜΙΚΟΥΣ ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΦΡΤΙΣΤΟΥΣ.

Ὅταν ρίψω τὸ βλέμμα μου εἰς τὴν πτωχείαν τῆς πνευματικῆς μου συγκροτήσεως, χάνω τὴν δύναμίν μου καὶ θέλω νὰ εξαφανισθῶ, προκειμένου νὰ ὁμιλήσω ἐνώπιον τόσο πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου. Ὅταν, ὅμως, κυττάξω τὴν ἰδικήν σας προθυμίαν καὶ τὴν ἀκέρεισόν σας διάθεσιν νὰ ἀκούετε, ἢ ξαναποκτῶ τὸ θάρρος μου καὶ σηκώνομαι καὶ μὲ προθυμίαν ριπτομαί εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς διδασκαλίας. Πραγματικῶς, ἐσεῖς εἰσθε εἰς θέσιν καὶ ἐν ἀκρόμῃ παρτε μίαν λίθινην. Διάνοισιν, νὰ τὴν καταστήσετε πῶς ἐλαφρὰν καὶ ἀπὸ ἓνα πτερόν μὲ τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ζῆλον, ποῦ σὰς κατέχει, διὰ νὰ ἀκούετε τὸν λόγον (τοῦ Θεοῦ). Καὶ ὅπως ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ ζῶα, ποῦ κρύβονται εἰς τὰς φωλεὰς των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος, διὰ νὰ ἀποφύγουν μὲ τὴν νάρκην των τὸ ψῆχος, ὅταν καταλάβουσι ὅτι πλησιάζει τὸ καλοκαίρι, ἀφήνουν τὴν νάρκην καὶ σχηματίζουν ἀνέλας μὲ τὰ ἄλλα ζῶα καὶ χαίρουνται μαζὶ μας, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ μου, ὅταν νὰ εἶναι κρυμμένη εἰς κάποια φωλεὰ τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀδυναμίας μου, ὅταν ἴδῃ τὸν πόθον τῆς ἀγάπης σας, ἀφίνει τὴν φωλεάν τῆς καὶ μὲ τὴν ἰδικήν σας συντροφίαν Ὁ καὶ ἀπὸ κοινοῦ μὲ σὰς νοιώθει τὰ καλὰ ἀκριτῆματα τῆς χαρᾶς, ποῦ προσφέρουν

αί Γραφαί, μέσα εἰς τὸ πνευματικόν καὶ θεῖον λιθάδι, δη-
λαθῆ εἰς τὸν παράδεισον τῆς Γραφῆς. Διότι, πραγματι-
κά, λιθάδι πνευματικόν καὶ παράδεισος ἀπολαύσεως εἶναι
ἡ ἀνάγνωσις τῶν θείων Γραφῶν, καὶ μάλιστα παράδεισος
ἀπολαύσεως ἀνώτερος ἐκείνου (τοῦ γνωστοῦ) παραδει-
σου. Αὐτὸν ὅμως τὸν παράδεισον ὁ Θεὸς δὲ τὸν ἐφύτευ-
σεν εἰς τὸ χῶμα τῆς γῆς, ἀλλὰ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν
ἀνθρώπων. Αὐτὸν τὸν παράδεισον δὲν τὸν ἐτοποιήτησεν
εἰς τὴν Ἑβέμ, οὔτε πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀνατολῆς, διὰ τὴν
τὸν περιορίσῃ εἰς ἓνα μέρος, ἀλλὰ τὸν ἐξήτλησεν εἰς ὁ-
λόκληρον τὴν γῆν καὶ τὸν ἐπεξέτεινε εἰς τὰ πέρατα τῆς
οἰκουμένης. Τὸ ὅτι δὲ διέδωκε τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγί-
ας Γραφῆς εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἄκουσε τὸν προφήτην, ὁ
ὁποῖος λέγει: «Εἰς ὅλην τὴν γῆν διεδόθη τὸ κήρυγμα
αὐτῶν καὶ οἱ λόγοι τῶν ἐφθασαν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκου-
μένης». Καὶ ἐὰν μεταθῆς πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς, τοὺς ὁποί-
ους πρῶτους ἐπέπει ο ἥλιος ὅταν ἀνατέλλῃ καὶ ἐὰν φθά-
σῃς εἰς τὸν ὠκεανὸν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ βρεταννικὰ νησιά καὶ
ἐὰν ταξιδεύσῃς εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον καὶ ἐὰν πρὸς τὰ
νότια μέρη ἀπομακρυνθῆς, παντοῦ θὰ ἀκούσῃς ὄλους νὰ
φιλοσοφοῦν ἐπάνω εἰς τὰ νοήματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς,
μὲ ἄλλην μὲν φωνὴν, ἀλλὰ μὲ τὴν αὐτὴν πίστιν, μὲ δια-
φορετικὴν δὲ διάλεκτον, ὅμως μὲ συμφωνίαν γνώμης. Δι-
ότι ὁ μὲν φθόγγος τῆς γλώσσης ἀλλάζει, Ἐ ὁ τρόπος ὁ-
μως τῆς ἐκσεύσεως δὲν ἀλλοιοῦται. Καὶ συμβαίνει νὰ θαρ-
σασθῶν μὲν κατὰ τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ νὰ σκέπτονται χρι-
στιανικά, νὰ μὴ ὀμιλοῦν ἐκ ὀρθῶς, ἀλλὰ νὰ ζοῦν μὲ εὐ-
σεβείαν.

Εἶδες πόσον ἐκτεταμένος εἶναι ὁ παράδεισος ἕως τὰ
πέρατα τῆς οἰκουμένης; Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει τὸ φῶδι, εἶναι
ἀπληθαλγμένος ὁ τόπος ἀπὸ τὰ θηρία καὶ περιφρουρεῖται
μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. ²³ Α Ἐχει καὶ πηγὴν
ὁ παράδεισος αὐτός, ὡς ἐκεῖνος, πηγὴ, ἡ ὁποία δημι-
ουργεῖ ὄχι τέσσαρας ἀλλὰ μυρίους ποταμοὺς. Διότι αὐ-
τὴ ἡ πηγὴ, ὄχι τὸν Τίγρητα, οὐδὲ τὸν Εὐφράτην, οὔτε τὸν
Νεῖλον τῆς Αἰγύπτου, οὐδὲ τὸν Γάγγην τῆς Ἰνδίας, ἀλλ'
ἀναριθμήτους ποταμοὺς τροφοδοτεῖ. Ποῖος λέγει αὐτά:
Αὐτός ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐχάρισεν αὐτοὺς τοὺς ποτα-
μοὺς. «Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πιστεύει εἰς ἐμέ», λέγει, «καθὼς
εἶπεν ἡ Γραφή, θὰ ἀναβλύσουν ἀπὸ τὴν καρδίαν του πο-

1. Ψαλμ. 18. 6 καὶ Ψαλμ. 119. 16.
2. Ψαλμ. Γεν. 2. 10-14.

ταμοὶ ὕδατος ζῶντος.* Ἀντελήφθης ἔτι ὄχι τέσσαρες,
ἀλλ' ἄπειροι ποταμοὶ πηγάζουν ἀπὸ ἐκείνῃ τὴν πηγὴν;
Καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ὕδατων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ
τὴν φύσιν τῆς εἶναι ὄξια θαυμασμοῦ ἐκείνη ἡ πηγὴ. Διότι
τὰ ρέοντα ὕδατά τῆς δὲν εἶναι ἀπὸ κοινὸν νερὸ, ἀλλὰ τὸ
χάρισμά τῆς εἶναι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὴ ἡ πη-
γὴ μοιράζεται εἰς κάθε μίαν ψυχὴν τῶν πιστῶν, χωρὶς νὰ
λιγοστεύῃ. Μοιράζεται χωρὶς νὰ μειώνεται. Β Διαφείται
καὶ δὲν ἐλαττώνεται. Εἰς ὄλους εἶναι ὁλόκληρος καὶ εἰς
ἓνα ἕκαστον ὁλόκληρος. Διότι τόσον πολλὰ εἶναι τὰ χα-
ρίσματα τοῦ Πνεύματος, θέλεις νὰ μάθῃς τὴν ἀφθονίαν
αὐτῶν τῶν ὕδατων; Θέλεις νὰ γνωρίσῃς τὴν φύσιν τῶν
ὕδατων; ἔτι δηλαδὴ δὲν εἶναι ὁμοία μὲ αὐτὰ τὰ ὕδατα,
ἀλλὰ καλύτερα ἀπὸ αὐτὰ καὶ θαυμασιώτερα; Ἄκουσε
πάλι τὸν ἴδιον τὸν Κύριον, ὅταν ἐμίλη πρὸς τὴν Σαμαρεί-
τιδα, διὰ τὴν μάθης τὴν ἀφθονίαν τῆς πηγῆς. «Τὸ νερὸ,
τὸ ὁποῖον ἐγὼ θὰ δώσω», λέγει, «εἰς τὸν πιστὸν, θὰ γίνῃ
εἰς αὐτὸν πηγὴ ὕδατος, τὸ ὁποῖον θὰ τοῦ χαρίσῃ αἰῶνιον
ζῶην». Δὲν εἶπε νερὸ, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξέρχεται, δὲν εἶπε
νερὸ, τὸ ὁποῖον θὰ ρέῃ, ἀλλὰ νερὸ, τὸ ὁποῖον θὰ ἀναπη-
δάῃ καὶ θὰ φανερωῇ εἰς ἡμᾶς μὲ τὰ πηδηκτὰ ἀναυλάσμα-
τα τὴν ἀφθονίαν του. C Εἶναι φυσικὸν τὰ ὕδατα τῶν πη-
γῶν νὰ ἐξορροῦν ἀπὸ παντοῦ καὶ νὰ πηδοῦν, διότι δὲν εἶ-
ναι δυνατὸν νὰ τὰ κρατοῦν μέσα τῶν αἰ πηγαί καὶ μὲ τὴν
πίεσιν τῆς ροῆς ἀναβλύζουν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Θέλιον λοι-
πὸν νὰ δεῖξῃ τὴν ἀφθονίαν τῶν ὕδατων, εἶπε νερὸ, τὸ ὁ-
ποῖον ἀναπηδάει καὶ ὄχι ἀπλῶς ἐξέρχεται. Θέλεις νὰ μά-
θῃς καλῶς καὶ τὴν φύσιν τῆς πηγῆς; Δύνασαι νὰ τὴν μά-
θῃς ἀπὸ τὴν χρησιμότητά τῆς. Διότι δὲν εἶναι χρήσιμος
διὰ τὴν παρούσαν ζῶην, ἀλλὰ διὰ τὴν αἰώνιον ζῶην. Ἄς
παραμεινόμεν λοιπὸν εἰς αὐτὸν τὸν παράδεισον, ἕς καθεῖ
ὡμην πλησίον τῆς πηγῆς, διὰ νὰ μὴ πάθωμεν ὅ,τι ἔπαυε
ὁ Ἄδὰμ καὶ ἀπομακρυνθῶμε ἀπὸ τὸν παράδεισον. Νὰ μὴ
ἀκούσωμε καταστρεπτικὴν συμβουλίαν, νὰ μὴ ἀποδεχθῶ-
με τὴν ἀπάτην τοῦ διαβόλου. Νὰ μείνωμεν μέσα, D διότι
εἶναι μεγάλη ἡ ἀσφάλεια ἀπὸ ἐδῶ, ἕς εἰςμεθα προσηλωμέ-
νοι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Διότι ὅπως ἐ-
κείνοι, οἱ ὁποῖοι κάθονται πλησίον εἰς τὴν πηγὴν καὶ ἀπο-
λαμβάνουν τὴν δροσιά τῆς καὶ ὅταν ἔλθῃ ὁ καύσων, μὲ τὸ
νὰ ρίχνουν συνεχῆς νερὸ εἰς τὸ πρόσωπον, προφυλάσσου-

3. Ἰωάν. 7. 38.
4. Ἰωάν. 4. 14.

ται από την καταβλητική ζέση με τα τρεχούμενα νερά και όταν βιάσους εύκολα σήνουν την δίψαν των με νερό, το όποιον έχουν πλησίον των από την πηγήν τριουτοτρόπως εκείνος, ο οποίος κάβεται πλησίον εις την πηγήν των Άγιων Γραφών και εάν ιδῆ ότι φλέγεται από κακήν επιθυμίαν, εύκολα δώχνει το πάθος με το να δροσίση την ψυχὴν του από το πνευματικὸν ἐκεῖνα νόματι τῆς Ἁγίας Γραφῆς· και ἂν τὸν καταλάβῃ καυστικὴ ἀργὴ, ἢ ὅποια κατακαίει τὴν καρδίαν του, ὅπως θράζει τὸ καζάνι εἰς τὴν φωτιά, με ὀλίγη μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς, Ἐ μέσως καταπαύει τὴν ἀνοισχυντίαν τοῦ πάθους· και ἀπὸ ὅλους τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, καθὼς ἀπὸ τὸ μέσον τῆς φωτίας, σώζει τὴν ψυχὴν ἢ ἀνάγνωσις των βιβίων Γραφῶν.

Δι' αὐτὸ και ὁ προφήτης, ὁ μέγας ἐκεῖνος Δαβὶδ, ἐπειδὴ ἐγκώριζε τὴν προερχομένην ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, παρομοιάζει με δέντρον διαρκῶς ἀνθισμένον και φυτεμένον εἰς τὰ ρυάκια των ὕδατων ἐκείνων, ὁ ὅποιος συνεχῶς προσέχει εἰς τὰς Γραφὰς και ἀπολαμβάνει τὴν διδασκαλίαν των, λέγων ὡς ἑξῆς: «Εἶναι πανευτυχὴς ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος δὲν μετέθη εἰς σύσκεψιν ἀσεβῶν και δὲν ἐσταμάτησεν εἰς ὁδὸν ἀμαρτωλῶν και δὲν ἐκάστησεν εἰς θεσον, ὅπου κάθονται διαφθαρμένοι ἄνθρωποι, 73 Α ἄλλ' ἢ θέλησίς του εἶναι ἐνηρμονισμένη με τὸν νόμον τοῦ Κυρίου και ἡμέραν και νύκτα μελετᾷ τὸν νόμον αὐτοῦ και αὐτὸς θὰ εἶναι ὅπως τὸ δένδρον, τὸ φυτεμένον ἐκεῖ ὅπου χύνονται νερά.» Διότι ὅπως ἐκεῖνο τὸ δένδρον, τὸ ὅποιον ἔχει φυτευθῆ ἐκεῖ ὅπου δίδρονται νερά και εὐρίσκειται πλησίον εἰς τὰ ρυάκια, ποτίζεται συνεχῶς και δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ καμίαν καιρικὴν ἀνωμαλίαν και ὅτε φοβεῖται τὸν θερμὸν ἥλιον, ὅτε λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του τὴν ξηρασίαν, διότι ἔχει μέσα του ἀρκετὴν ὑγρασίαν και δύναται νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀμέσως και τὴν πλέον ὑπερβολικὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου· Ἐ κατὰ παρόμοιον τρόπον και ἡ ψυχὴ, ἢ ὅποια εὐρίσκειται πλησίον εἰς τὰ πνευματικὰ ρυάκια των βιβίων Γραφῶν και ποτίζεται συνεχῶς, ἀποθηκεύουσα μέσα τῆς τὰ νόματα ἐκεῖνα και τὴν δόξαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, θὰ εἶναι ἀπρόσβλητος ἀπὸ κάθε κακόν. Ἀραῦ θὰ λαμβάνῃ ἱκανὴν ἐνδοχυσίαν ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσις των βιβίων Γραφῶν, εύκολα θὰ ἀποκρούῃ τὴν προσβολὴν των κακῶν, ἔτε εἶναι αὐτὰ ἀ-

5. Ψαλμ. 1. 1-3.

σθένεια, ἢ περιφρόνησις, ἢ συκοφαντία, ἢ κακολογία, ἢ ἐμπαιγμοί, ἢ κάθε ἀπερσικεψία, ἢ ὅλα τὰ κακὰ τοῦ κόσμου πᾶσον ἐπάνω εἰς μίαν τοιαύτην ψυχὴν. Διότι ὅτε ἡ δόξα ἢ μεγάλη, ὅτε ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἐξουσίας, ὅτε ἡ παρουσία των φίλων, ὅτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα θὰ ἐνυρθῆ νὰ παρηγορήσῃ τὸσον τὸν ποιούμενον, ὅπως ἡ μελέτη των Ἁγίων Γραφῶν. Ὁ Διαπὶ ὁμως; Διότι ἐκεῖνα μὲν εἶναι φθαρτὰ και πρόσκαιρα, δι' αὐτὸ και παροδικὰ εἶναι ἢ παρηγορία των ἢ μελέτη ὁμως τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶναι συνομιλία με τὸν θεόν. Ὅταν λοιπὸν ὁ θεὸς παρηγορῇ ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος εὐρίσκειται εἰς θλίψιν, τί εἶναι ἐκεῖνο ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια, τὸ ὅποιον ἔχει τὴν δύναμιν νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς κατὰστασιν λύτης;

Ἐς προσέχωμεν λοιπὸν εἰς τὴν ἀνάγνωσις, ὅχι μόνον αὐτὰς τὰς δύο ὥρας (διότι δὲν ἀρκεῖ διὰ τὴν πνευματικὴν μας ἀσφάλειαν ἢ ἀπλὴ αὐτὴ ἀκρόασις), ἀλλὰ διαρκῶς και ἑκαστος, ὅταν ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ σπίτι του, ἀς πάρῃ μαζί του τὰ βιβλία* και ἀς συζητῇ τὰ νοήματα των λεχθέντων, εἰς θεσάλως θέλῃ νὰ ἔχη μόνιμον και ἀρκετὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν Γραφήν. Διότι και τὸ δένδρον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἴσταιται εἰς τοὺς αὐλακας των ὕδατων, δὲν ἔχει ἐπαφὴν με τὰ ὕδατα δύο και τρεῖς ὥρας μόνον, ἀλλὰ ὅλην τὴν ἡμέραν και ὅλην τὴν νύκτα. Δι' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ δένδρον εἶναι σκεπασμένον με φύλλα και φορτωμένον ἀπὸ καρπῶν, ἔστω και εἰς οὐδεὶς των ἀνθρώπων τὸ ποτίζει, ἐπειδὴ ἔχει φυτευθῆ πλησίον εἰς τὰ ὕδατα και με τὰς ρίζας του λαμβάνει τὴν ὑγρασίαν και με ἀόρατους πόρους μεταδίδει τὴν ὠφέλειαν εἰς ὅλον τὸ σῶμα τριουτοτρόπως και ὁ μελετῶν συνεχῶς τὰς ἁγίας Γραφὰς και εὐρίσκόμενος πλησίον εἰς τὰ ρυάκια αὐτῶν, και εἰς ἀκόμη οὐδένα ἔχει ἐρμηνευτὴν, με τὴν συνεχὴ ἀνάγνωσις, ὡς εἰς διὰ τινῶν ριζῶν λαμβάνει πολλὴν ὠφέλειαν. Ἐ Δι' αὐτὸ και ἡμεῖς ἐπειδὴ γνωρίζομεν τὰς φροντίδας σας, τοὺς περισπασμούς, τὰς πολλὰς διστικὰς μερίμνας, ἀβάστα και σιγὰ -σιγὰ σας ἀδηγοῦμεν εἰς τὰ νοήματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς και με τὴν κατάλληλον ἐρμηνεύσαν ἐπιτυχάνομεν νὰ ἀποτυπώνωμεν μονίμως εἰς τὴν μνήμην σας τὰ λεγόμενα. Διότι και ἡ ραγδαία βροχὴ ὅταν πίπτῃ, κατακλύζει μὲν τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ τὸ βάθος οὐδαμῶς ὠφελεῖ. Ὅταν ὁμως σιγανὰ και κατ' ὀλίγον ἐμβόισῃ, ὅπως τὸ λάδι εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ὡς νὰ γλιστρήνῃ πρὸς τὸ βά-

* Ἐκεῖ τὴν Ἁγίαν Γραφήν.

θος, μέσω φλεβών που έχουν οι πόροι της, αφού γεμίσει με υγρασία τα σπλάγχνα της.¹⁴ Α τήν κάμνει πολύ κατάλληλον διά την παραγωγή των καρπών. Δι' αυτό και ημείς ρίπτομεν ήμερα, εἰς τὰς ψυχὰς σας τὴν πνευματικὴν αὐτὴν βροχὴν. Διότι αἱ μὲν Γραφαὶ ὁμοιάζουσι με πνευματικὰ σύννεφα, οἱ λόγοι ὅμως καὶ τὰ νοήματα ὁμοιάζουσι με βροχὴν πολὺ καλυτέραν τῆς φυσικῆς· καὶ δι' αὐτὸ σὰς ρίπτομεν σιγά-σιγά τὴν πνευματικὴν αὐτὴν βροχὴν, διὰ νὰ εἰσέλθουσι οἱ λόγοι εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς σας. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, δι' καὶ εὐρισκώμεθα σημερον εἰς τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς ἐρμηνείας, δὲν ἠδυνήθημεν μέχρι τώρα οὔτε μίαν ἐπιγραφὴν νὰ ἐρμηνεύσωμεν δλόκληρον, ἀλλὰ ἀκόμη περὶ τῆς ἰδίας ὁμιλοῦμεν. Διότι εἶναι προτιμότερον, ἀφοῦ ἀνασκάψωμεν μικρὸν τμήμα γῆς, καὶ φθάσωμεν εἰς τὸ βάθος, νὰ δροῦμε ἐκεῖ πολὺν θησαυρὸν χρησίμων πραγμάτων, ἢ παρὰ νὰ ταλαιπωρηθῶμεν ἀσκόπως καὶ ματαίως, σκόπτοντες γρήγορα τὴν ἐπιφάνειαν πολλῶν ἀγρῶν. Βεβαίως γνωρίζω πολλούς, οἱ ὅποιοι στενοχωροῦνται δι' αὐτὴν τὴν βραδύτητα. Δὲν λαμβάνω ὅμως ὅπ' εἴην μου τὴν κατηγορίαν ἐκείνων, ἀλλὰ με ἐνδιαφέρει ἡ ἰδική σας ὠφέλεια. Ὅσοι δύνανται νὰ θαδίζουσι γρήγορα, εἰς περιμένον τούς βραδυποροῦντας ἀδελφούς, διότι αὐτοὶ δύνανται νὰ περιμένουν ἐκείνους, οἱ περισσότερον ὅμως ἀδύνατοι δὲν κατορθώνουν νὰ τοὺς φθάσουν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος λέγει ὅτι δὲν πρέπει νὰ διάζωμεν ἀκαίρους τούς πνευματικῶς ἀσθενεῖς ἀδελφούς, ἀφοῦ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ φθάσουν τὴν τελειότητα τῶν δυνατῶν, Ἐ ἄλλ' ὅτι «ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ ὀφείλομεν νὰ ἀνεχώμεθα τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων». Μὲ ἀπασχολεῖ ἡ ἰδική σας ὠφέλεια καὶ ὄχι ἡ ματαία ἐπίδειξις. Δι' αὐτὸ ἐπιμένομεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν νοημάτων.

¹⁴ Ἐλεγον λοιπὸν τὴν πρώτην ἡμέραν ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρατρέχωμε τὰς ἐπιγραφὰς τῶν Ἁγίων Γραφῶν, ὅταν σὰς ἀνέγνωσα καὶ τὸ ἐπίγραμμα τοῦ θωμοῦ⁹ καὶ σὰς ἐφάνερασα τὴν σοφίαν τοῦ Παύλου, ὁ ὅποιος μετέστρεψε τὸν εὐρισκόμενον εἰς τὴν παράταξιν τῶν ἐχθρῶν ξένου στρατιῶτην. Αὐτὴ ἦτο ἡ κατάληξις ὅλης τῆς διδασκαλίας κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν. Δ Μετὰ ἀπὸ ἐκείνην, κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν, ἐρευνήσωμεν ποῖος ἦτο ὁ συγγραφεὺς

7. Ρομ. 15, 1.

8. Ἐργασία Θεοῦ, Πρῶτ. 17, 28.

τοῦ διδίου⁹ καὶ διεπιστώσωμεν μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ὅτι ἦτο ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς καὶ μετὰ πλῆθος ἀποδείξεων, ἀλλὰς μὲν πολὺ σαφεῖς, ἀλλὰς δὲ μετὰ θαυτέρας ἐννοίας, καταχωρώσωμεν τὸ ζητούμενον. Γνωρίζω βεβαίως ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τούς ἀκροατὰς δὲν κατηνόησαν τὰ τελευταῖα ἐκ τῶν λεχθέντων, ἀλλ' ὅμως δὲν θὰ σταματήσωμεν νὰ ἀσχολώμεθα μετὰ λεπτότερα νοήματα. Τὰ περισσότερον σαφῆ λοιπὸν θὰ ὀφειλοῦν τοὺς πρὸ ἀπλοϊκοῦς, τὰ δὲ θαυτέρα τοὺς ἔχοντας μεγαλύτερον μόρφωσιν. Διότι ἡ τράπεζα πρέπει νὰ ἔχη ποικίλα καὶ διάφορα, ἐπειδὴ διαφορετικὴ εἶναι καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν προσκεκλημένων. Ἐ τὴν πρώτην ἡμέραν λοιπὸν ὁμιλήσωμεν διὰ τὴν ἐπιγραφὴν τὴν δευτέραν διὰ τὸν συγγραφεὴ τοῦ διδίου καὶ χθὲς τὴν τρίτην ἡμέραν, πρὸς αὐτούς, οἱ ὅποιοι παρεκολούθησαν, ὁμιλήσωμεν διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς συγγραφῆς καὶ ἐδειξάμεν, ὡς γνωρίζουσι ὅσοι ἤκουσαν, τί εἶναι πράξις, τί εἶναι θαῦμα καὶ τί σημαίνει τρόπος ζωῆς, τί σημεῖον καὶ παράδοξον καὶ δύναμις καὶ πῶσον διαφέρει μετὰ τῶν κατὰ πᾶς ἄλλο μὲν εἶναι μεγαλύτερον, ἄλλο δὲ ὀφελιμότερον καὶ πᾶς ἢ μὲν διοτὴ καὶ μόνη τῆς εἰς εἶναι γίνεται πρόξενος τῆς οὐρανόου βασιλείας, τὸ θαῦμα ὅμως, εἰάν δὲν συμβαδίζῃ μετὰ τὴν πρᾶξιν καταντῶ ἀχρηστον.¹⁰ Ἐ Σήμερον ἐπιβάλλεται νὰ ὁμιλήσω διὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἐπιγραφῆς καὶ νὰ δεῖξω τί ἄρα γὰρ σημαίνει τὸ ὄνομα τῶν Ἀποστόλων. Διότι δὲν εἶναι ἀνεσημασίας αὐτὸ τὸ ὄνομα, ἀλλὰ προσδιορίζει ἐξουσίαν, ἐξουσίαν μεγίστην, ἐξουσίαν πνευματικωτάτην, οὐράνιον ἐξουσίαν. Παρακαλῶ νὰ προσέξητε. Διότι ὅπως εἰς τὰ πράγματα τοῦ βίου ὑπάρχουν πολλοὶ ἐξουσία, ὄχι ὅμως ὅλοι τῆς αὐτῆς ἀξίας, ἀλλ' αἱ μὲν εἶναι ἀνώτεροι, αἱ δὲ κατωτέραι· παραδείγματός χάριν, διὰ νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰς κατωτέρας τὴν ἀριθμῆσιν, ὑπάρχει ὁ ἐπίτροπος τῆς πόλεως ἀνώτερος ὅμως αὐτοῦ εἶναι ὁ κυβερνητὴς τῆς χώρας, μετὰ ἀπὸ ἐκείνου ὑπάρχει ἄλλος ἀρχὸν ἀκόμη ἀνώτερος. Ὑπάρχει πάλιν ὁ στρατηλάτης· εἶναι ὁ ὑπαρχὸς ὑπεράνω ὅμως αὐτῶν ὑπάρχει ἡ ἐξουσία τῶν ὑπάτων¹⁰ καὶ ὅλοι μὲν αὐταὶ εἶναι ἐξουσία, ὄχι ὅμως τῆς αὐτῆς ἀξίας. Ἐ Ἄναλόγως συμβαίνει καὶ μετὰ τὰς πνευματικὰς, πολλοὶ μὲν ἐξουσία, ὄχι ὅμως τῆς ἰδίας ἀξίας. Ἄπο ὅλας δὲ μεγαλυτέρας εἶναι ἡ ἀξία τοῦ ἀπο-

9. Πρόκειται διὰ τῆς Πράξεως τοῦ Ἀποστόλου.

10. Στρατηλάτης εἶναι ὁ Διοικητὴς στρατοῦ, Ὑπαρχὸς ὁ ἑπιτοικουχὴς καὶ ἑταροὶ οἱ ἀνάτολι ἀρχόντες.

στολικού αξιώματος. Διότι πρέπει από τα αισθητά να σās οδηγούμεν εις τα νοητά. Τό αυτό έπραξε και ο Χριστός, ενώ ώμιλούσε διά τό "Άγιον Πνεύμα, ανέφερε τό ύδωρ: «Εκείνος, ό όποιός πίνει εκ του ύδατος τούτου, θά διψήσῃ πάλιν, λέγει, «ό πίνων όμως εκ του ύδατος, τό όποιον εγώ θά δώσω εις αυτόν, δέν θά διψήσῃ ποτέ.»¹¹ Παρατηρείς ότι καθοδηγεί τήν γυναίκα από τα νοητά εις τα αισθητά; Αυτό πράττομεν και ήμεις από τα κατώτερα πηγαινόμεν εις τα ανώτερα, διά να γίνῃ περισσότερον ευδιάκριτος ο λόγος. C Δι' αυτό θταν ώμιλούσαμεν περί έξουσίας, δέν ανεφέραμεν τήν πνευματικήν, αλλά τήν κοσμικήν, διά να οδηγώμεν από αυτήν εις εκείνην. Ήκούσατε πόσας κοσμικάς έξουσίας ανεφέρομεν και ότι άλλαι μὲν είναι ανώτεραι, άλλαι δέ κατώτεραι και ότι ή έξουσία των ύπάτων εφίσκεται υπεράνω όλων, ως κορυφή και κεφαλή. "Ας Ιθαύμε και τās πνευματικάς έξουσίας. Υπάρχει πνευματική έξουσία, ή έξουσία τῆς προφητείας άλλῃ έξουσία είναι του ευαγγελιστου, του ποιμένου, του διδασκαλου, των χαρισμάτων, των Ιαμάτων, τῆς ερμηνείας γλωσσών. "Όλα μὲν αυτά είναι δνόματα χαρισμάτων, πράγματα δέ αρχών και έξουσιών. D "Ο προφήτης είναι αρχων, αρχων είναι εις ήμās και ο εκδικών τα δαιμόνια. "Ακόμη ο ποιμήν και ο διδασκαλος εις ήμās αρχων είναι. "Αλλ' ανώτερα όλων αυτών είναι ή αποστολική έξουσία. Και πόθεν αποδεικνύεται τούτο; "Από τό ότι πριν από όλους τοποθετείται ο απόστολος. Και όπως ο ύπατος εις τās εγκοσμίας έξουσίας, έτσι και ο απόστολος έχει τās πρωτεία εις τα πνευματικά αξιώματα. "Ας ακούσωμεν τον ίδιον τον Παύλον, ό όποιός αριθμεί τās έξουσίας και προτάσσει τό αποστολικόν αξίωμα. Τί λέγει λοιπόν ο Παύλος; E «Και άλλους μὲν θέσεν ο Θεός εις τήν Έκκλησίαν, πρώτον αποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους και ποιμένας, έπειτα χαρίσματα Ιαμάτων».¹²

Είδες τήν κορυφήν των έξουσιών; Είδες εις τί ύψος εφίσκεται ο απόστολος, χωρίς σίβει να είναι πρό εκείνου, οπτε ανώτερος αυτού; Διότι πρώτον αναφέρει αποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους και ποιμένας, έπειτα χαρίσματα Ιαμάτων, προτάσας, αρχοντας, γένη γλωσσών. Και δέν είναι μόνον ή κεφαλή των έξουσιών του αποστολικόν αξίωμα, αλλά και θάσις και ρι-

11. "Ιωάν. 4, 13-14.
12. Α' Κορ. 12, 28.

σα. 7ο A Και όπως ή κεφαλή εφείδη εφίσκεται εις τό ύψηλότερον μέρος, δέν είναι μόνον αρχή του σώματος και έξουσία, αλλά και ρίζα (διότι τα νεύρα, τα όποια διασκοϋν τό σώμα, από τήν κεφαλήν γεννώνται και από τον εγκέφαλον διακλαδίζονται και με τήν βοήθειαν τῆς ψυχῆς όλου το σώμα κυβερνοϋν), κατά τον αυτών τρόπον και ή αποστολική έξουσία, όχι μόνον ως αρχή και έξουσία κείται υπεράνω των άλλων χαρισμάτων, αλλά και τās ρίζας όλων συλλαμβάνει και συγκρατεί. Και ο μὲν προφήτης δέν δύναται να είναι και απόστολος και προφήτης, ο δέ απόστολος είναι άπωσήποτε και προφήτης και χαρίσματα έχει Ιαμάτων B και διαφόρους γλώσσας όμιλεί και ερμηνεύει, δι' αυτό είναι αρχή και ρίζα των χαρισμάτων.

Και ότι τοιουτοτρόπως έχουν αυτά, επικαλούμαι ως μάρτυρα τον Παύλον. Πρώτον δέ είναι αναγκαίον να ε'πω τί είναι γένη γλωσσών. Τί λοιπόν είναι γένη γλωσσών; Κατά τήν παλαιάν εποχήν, ο βαπτισθείς και πιστεύσας άμέσως ώμιλούσεν εις διαφόρους γλώσσας, διά να φανερωθῇ ή ενέργεια του "Αγιου Πνεύματος. Διότι, επειδή τότε οι άνθρωποι ήσαν άσθενέστεροι εις τήν πίστιν και δέν ήδύναντο να αντιληφθοϋν τα πνευματικά χαρίσματα με τα σαρκικά των μάτια, εδίδετο αισθητόν χάρισμα, διά να γίνῃ τό νοητόν φανερόν. Και εκείνος που έβαπτίζετο άμέσως, ώμιλούσε και C τήν Ιδικήν μας γλώσσαν και τήν γλώσσαν των Περσών και των "Ινδών και των Σκυθών, διά να μάθουν και οι άπιστοι, εκρίθηκε άξιος να δεχθῇ τήν δωρεάν του "Αγιου Πνεύματος. Και τό θαύμα αυτό έγινε το αντιληπτόν, έννοώ τήν φωνήν, διότι τήν ήσθάνοντο με τήν αντίστοιχον ασθήσιμ του σώματος. Τήν νοητήν όμως και άόρατον χάριν του Πνεύματος τήν καθιστούσεν εις όλους φανεράν τό αισθητόν αυτό θαύμα. Και τό θαύμα αυτό έννομάζετο γένη γλωσσών. Διότι εκείνος, ό όποιός ένγνώριζε μίαν μόνον γλώσσαν, τήν μητρικήν του δηλαδή, με τήν χάριν του "Αγιου Πνεύματος ήμπορούσε να όμιλή ποικίλας και διαφόρους. Και όπῆρχεν ή δυνατότης να ιδῇ κανένας ένα μὲν άνθρωπον, ως προς τον αριθμον, ποικίλον όμως κατά τα χαρίσματα, έχοντα διάφαρα στήματα και διαφόρους γλώσσας. "Ας γνωρίσωμε, λοιπόν, τι κατά ποίαν τρόπον ο απόστολος ειχε και αυτό τό χάρισμα, αλλά και όλα τα άλλα. Σχετικά με αυτό, ως εξής όμιλεί: «Απο όλους σας περισσότερον όμιλώ διαφορετικάς γλωσσας».¹³ Είδες πώς κατέχει τα γένη των γλωσσών και; Bχ

13. Α' Κορ. 14, 19.

μόνον τὰς ὁμιλίαι, ἀλλὰ καὶ κατέχει τὸ χάρισμα αὐτὸ εἰς πολὺ μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπὸ ὅ,τι τὸ κατέχουν οἱ ἄλλοι πιστοί· Διότι δὲν εἶπεν μόνον ὅτι ἤμπορῶ νὰ ὁμιλῶ γλώσσας ποικίλας, ἀλλὰ καὶ ὅτι: «ἀπὸ ὅλων σας περισσότερον ὁμιλῶ διαφορετικὰς γλώσσας». Τὸ δὲ προφητικὸν χάρισμα, ποῦ εἶχεν, τὸ ἀποδεικνύει μὲ αὐτὰς τὰς λέξεις, ὅταν ὁμιλῆ ὡς ἑξῆς: «Τὸ θεῖον Ἅγιον Πνεῦμα καθαρὰ προλέγει ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας Ἐ θὰ ἐμφανισθοῦν δύσκολοι καιροί». ¹⁴ Βέβαια, τὸ νὰ προλέγῃ κανένας τὰ ὅσα θὰ λάθουν ἡμέρας κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, εἶναι, νομίζω, εἰς ὅλους φανερὸν ὅτι αὐτὸ συιστᾷ τὸ χάρισμα τῆς προφητείας. Καὶ πάλιν, λέγει: «Γνωρίσατε Ἐε καλὰ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ κατὰ τὰς τελευταίας αὐτὰς ἡμέρας θὰ ἔλθουν δύσκολοι καὶ ἐπικίνδυνοι καιροί». ¹⁵ Καὶ πάλιν: «Σὰς λέγω ὅχι ἀπὸ τῶν ἑαυτῶν μου, ἀπὸ τῆν ἀποκάλυψιν τοῦ Κυρίου, ὅτι δηλαδὴ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, ποῦ θὰ ἀπομένωμεν κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν, δὲν θὰ προφθάσωμεν τοὺς ἀποθνήσκοντες». ¹⁶ Καὶ αὐτὰ τὰ λόγια προφητείας ἀποτελοῦν. Κατάλαθε μὲ ποῖον τρόπον ἔχει γένη γλωσσῶν καὶ προφητείας; Θέλει τώρα νὰ μάθῃς πῶς ἔχει καὶ τὰ χαρίσματα ἰσμάτων; Μά, πιθανὸν αὐτὸ νὰ μὴ χρειάζεται καθόλου ἀποδείξει μὲ συλλογισμούς, ὅταν παρατηρήσωμεν ὅτι ὅχι μόνον οἱ ἴδιοι οἱ ἀπόστολοι, ¹⁷ Ἀ ἀλλὰ καὶ τὰ ἔθνη αὐτῶν τοὺς ἔχουν θεραπευτικὰ χαρίσματα. Τὸ ὅτι δὲ ἦσαν διδασκαλοὶ τῶν ἔθνων, τὸ λέγει εἰς πολλὰ μέρη, καὶ ἀκόμη ὅτι ἐσθραβούσαν δολόκληρον τὴν οἰκουμένην καὶ ἐδιοκοῦσε τὰς Ἐκκλησίας. Συνεπῶς, ὅταν ἀκούσῃς πρῶτον ἀποστόλους, δεῦτερον προφήτας, τρίτον ποιμένας καὶ διδασκάλους, χαρίσματα ἰσμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν, νὰ καταλάβῃς ὅτι ὅλη ἡ κορηγία τῶν ὑπολοίπων χαρισμάτων εἶναι συγκεντρωμένη, ὅσον σὲ κεφάλι, εἰς τὸν ἔχοντα τὸ ἀποστολικὸν γνώρισμα. Ἄρα γὰρ προητέρα δὲν εἶχατε τὴν γνώμην ὅτι τὸ ὄνομα τῶν ἀποστόλων ἑσπερέτω ἀπὸ τὰ χαρίσματα αὐτά; Νὰ ὁμῶς, τώρα ἐμάθατε πόσον βαθὺ νόημα ἔχει ὁ τίτλος αὐτός. Αὐτὰ, βέβαια, τὰ ἀναφέρομε ὅχι διὰ νὰ κάνωμεν ἐπίδειξιν τῆς ἰδικῆς μας δυνάμεως, Ἐ ἀφοῦ δὲν εἶναι ἰδικά μας τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ ἀνήκουν εἰς τὴν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὅποια διεγείρει τὴν κωρότητα τῶν

14. Β' Τιμοθ. 8, 1 καὶ Α' Τιμ. 4, 1

15. Β' Τιμοθ. 8, 1.

16. Α' Θεοσ. 4, 15.

ὀκνηρῶν, ὥστε νὰ μὴ βλέπουν τίποτε μὲ τρόπον γρήγορον καὶ ἐπιπόλαιον. Ὅστε, πολὺ φυσικὰ ὀνομάσωμεν πνευματικὴν ὑπατεῖαν τὸ ἀποστολικὸν αξίωμα. Διότι οἱ ἀπόστολοι εἶναι ἄρχοντες, τοὺς ὁποίους ἐχειροτόνησεν ὁ Θεός· ἄρχοντες, ποῦ δὲν ἔχουν εἰς τὴν κυριότητά των ἔσθρα καὶ διαφόρους πόλεις, ἀλλὰ εἰς ὅλους ἀπὸ κοινοῦ ἔχει ἀνατεθῆ ἡ μέριμνα δι' ἀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Ἄλλὰ καὶ τὸ ὅτι εἶναι πνευματικοὶ ἄρχοντες καὶ αὐτὸ θὰ προσπαθῶ νὰ τὸ ὑποδείξω, διὰ νὰ καταλάβετε μετὰ τὴν πραγματοποιήσασιν τῆς ἀποδείξεως, ὅτι οἱ ἀπόστολοι τόσοι ὑπερέχουν ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντας, ὥστε αὐτοὶ οἱ ἄρχοντες εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τὰ παιδιά, ποῦ παριστάνουν τοὺς ἄρχοντας εἰς τὰ παιχνίδια των. Πραγματικὰ, αὐτὴ ἡ ἐξουσία εἶναι πολὺ ἀνώτερα ἀπὸ ἐκείνην καὶ αὐτὴ κυρῶς συγκρατεῖ τὴν ζωὴν μας καὶ, ὅταν ἀφαιρεθῆ αὐτή, τότε ὅλα χάνονται καὶ διαλύονται. Ποῖον, ὁμῶς, εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἐξουσίας καὶ ποῖας δικαιοδοσίας πρέπει νὰ ἔχη ὁ ἄρχων; Δικαιοδοσίαν φυλακίσεως, ὥστε νὰ ἔχη τὴν δυνατότητα ἄλλους νὰ φυλακίσῃ καὶ ἄλλους νὰ ἐλευθερώσῃ, ἄλλους νὰ ἀποθεσάμῃ καὶ ἄλλους νὰ φυλακίσῃ. Ἐπίσης, δικαιοδοσίαν νὰ διαγράψῃ τὰ χρεῖα, καὶ ἄλλους μὲν, ἔστω καὶ ὑπευθύνους, νὰ τοὺς ξεγραῦσῃ, ἄλλους δὲ νὰ προστάξῃ νὰ τὰ ἐπιστρέφουν. Ἐξ ἄλλου, δικαιοδοσίαν νὰ καταδικάσῃ εἰς θάνατον καὶ νὰ χορῆσῃ τὴν εἰς θάνατον καταδικήν. Αὐτὸ ὁμῶς δὲν εἶναι δικαίωμα τοῦ ἄρχοντος, ἀλλὰ μάλλον τοῦ βασιλέως. Ὡ Μὰ καλύτερα, αὐτε καὶ τοῦ βασιλέως εἶναι ἀλόκληρον τὸ πρόνομιον αὐτό. Διότι δὲν ἀνακαλεῖ τὸν νεκρὸν ἀπὸ τῶν θάνατον. Ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἀπαγωγὴν πρὸς τὸν θάνατον, καὶ δύναται μὲν νὰ κηρύξῃ ἄκυρον τὴν ἀπόφασιν τῆς εἰς θάνατον καταδικῆς, ἀλλὰ δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ τῶν θάνατον. Ἐχει λοιπὸν τὸ κατώτερον δικαίωμα, δὲν ἔχει ὁμῶς τὸ ἀνώτερον. Ἐπίσης ἐξετάζομεν καὶ ξεχωρίζομε τὸν ἄρχοντα ἀπὸ τὴν ζωὴν του, ἀπὸ τὴν φωνὴν τοῦ κήρυκος, ἀπὸ τοὺς ραβδούχους ἀπὸ τὴν θραξάν του καὶ ἀπὸ τὸ ξίφος, διότι ὅλα αὐτὰ εἶναι σύμβολα τῆς ἐξουσίας του. Λοιπὸν, ὅς ἐξετάσωμεν καὶ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀποστόλων, διὰ νὰ ἴδωμε, ἔαν ἔχη τὰ ἴδια σύμβολα. Ἐ Ἐχει βέβαια σύμβολα, ὅχι παρόμοια ὁμῶς, ἀλλὰ πολὺ ἀνώτερα. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀνάμεσα πραγμάτων, ἐνὶ ἑκείναι εἶναι ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων καὶ διὰ νὰ μάθῃς ἀκόμη τὴν διαφορὰν, ἡ ὅποια ὑπάγει μετὰ τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα παίρνουν παριστάνοντα τοὺς ἄρχοντας,

και των αρχόντων, οι οποίοι πραγματικά έχουν τας εξουσίας. Και, εάν θέλεις, δε αρχίσωμεν την έρευναν από τα σχετικά με την δικαιοδοσίαν τής φυλακίσεως. Πραγματικά, αναφερόμεν ότι ο άρχων έχει τὸ δικαίωμα νὰ φυλακίσῃ και νὰ ἀπολύσῃ. Κύτταξε, τώρα, ὅτι και οι ἀπόστολοι ἔχουν αὐτὴν τὴν δικαιοδοσίαν.¹⁷ Ἄ. «Διότι ὅσους θὰ δέσσετε ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, λέγει, «θὰ εἶναι δεμένοι εἰς τὸν οὐρανόν» και ὅσους θὰ ἐλευθερώσετε ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, θὰ εἶναι ἐλεύθεροι εἰς τὸν οὐρανόν». Βλέπεις τὴν διαφορὰν, ἡ ὅποια ὑπάρχει μεταξύ τῆς μίας και τῆς ἄλλης δικαιοδοσίας φυλακίσεως. Και ἡ μὲν δυναμίς εἶναι ἡ ἴδια, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα διαφέρει. Δεσμὰ ἔχομεν και εἰς τὴν μίαν και εἰς τὴν ἄλλην περίπτωσιν, ἀλλὰ αὐτὰ μὲν ἰσχύουν εἰς τὴν γῆν, ἐνῶ ἐκεῖνα ἰσχύουν εἰς τὸν οὐρανόν, διότι ἡ ἀποστολικὴ ἐξουσία ἔχει σὺν δεσμοκλήριον τὸν οὐρανόν. Συνεπῶς, ἐνόησε τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀποστολικῆς ἐξουσίας. Ἐνῶ κάθονται εἰς τὴν γῆν και παίρνουν ἀποφάσεις, ἐν τούτοις ἡ δύναμις τῆς ἀποφάσεως διαβαίνει εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Και ὅπως ἀκριθῶς οι θασιεῖς εὐρισκόμενοι εἰς μίαν πόλιν λαμβάνουν ἀποφάσεις και θεοπιθῶν νόμους και ἡ δύναμις τῶν ἀποφάσεων και τῶν νόμων τοὺς ἐπιπέσει ὁλόκληρον τὴν οικουμένην, Β ἔτσι και τότε οι ἀπόστολοι καθισμένοι εἰς ἕναν τόπον νομοθετοῦν αὐτὰ, ἡ δὲ δύναμις τῶν νόμων και τῶν δεσμῶν δὲν ἐπιπέσει μόνον τὴν οικουμένην, ἀλλὰ ἔφθασε και μέχρι αὐτὸ τὸ ὕψος τῶν οὐρανῶν. Βλέπεις τὴν διαφορὰν μεταξύ τοῦ ἑνὸς και τοῦ ἄλλου δεσμοκλήριου. Τὸ ἕνα εἶναι εἰς τὴν γῆν, τὸ ἄλλο εἰς τὸν οὐρανόν τὸ ἕνα ἀναφέρεται εἰς τὰ σώματα, τὸ ἄλλο εἰς τὰς ψυχὰς μᾶλλον ὁμοῦ και εἰς τὰς ψυχὰς και εἰς τὰ σώματα· ἀφοῦ δὲν δέσμευσαν μόνον τὰ σώματα, ἀλλὰ και τὰς ψυχὰς.

Θέλεις τώρα νὰ μάθης μὲ ποῖον τρόπον εἶχαν τὴν δικαιοδοσίαν νὰ συγχωροῦν και τὰ χρέη; Πραγματικά, και ἐδῶ θὰ διακρίνης μεγάλην διαφορὰν. Διότι δὲν ἐσυγχωροῦσαν χρηματικά ὄφελῃ, ἀλλὰ ὄφελῃ ἁμαρτημάτων. Ἐ. «Διότι εἰς ὅσους συγχωρεῖτε τὰς ἁμασίας», λέγει, «θὰ συγχωροῦνται εἰς αὐτοῦς· εἰς ὅσους ὁμοῦ τὰς κοατεῖτε, θὰ μὲνον ἀσυγγώητοι».¹⁸ Τί χροιάζεται ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ νὰ ἀποδείξω, ὅτι και εἰς τὸν θάνατον ἐστελναν και ἀπὸ

17. Ματθ. 18, 18.
18. Ἰωάν. 20, 23.

τὸν θάνατον ἀνακαλοῦσαν, και ὅτι ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν και τὴν προσαγωγήν εἰς τὸν χῶρον τῆς ἐκτελέσεως ἡλευθέρωναν, ἀλλὰ ἐπανεφέραν εἰς τὴν ζωὴν και τοὺς φονευθέντας και ὠποδῆψότε νεκρούς; Λοιπόν, ποῦ φαίνεται ὅτι κατεδίκασαν; Και ποῦ ὅτι ἀπῆλλαξαν ἀπὸ τὸν θάνατον; Ὡς γνωστόν, ὁ Ἄνανίας και ἡ Σαπφείρα συνελήφθησαν νὰ κλέπτουν τὰ ἱερὰ χρήματα. Διότι, μολοντί ἐκλεψαν τὰ ἰδικὰ τοὺς χρήματα, ἐν τούτοις ἡ πρᾶξις τοὺς ἀποτελοῦσεν ἱεροσυλίαν, διότι, ὕστερα ἀπὸ τὴν ὑπόσχεσίν τοὺς, τὰ χρήματα δὲν ἦσαν πλέον ἰδικὰ των. Τί ἔκανε, λοιπόν, ὁ ἀπόστολος; Δ Ἄκουσε μὲ ποῖον τρόπον, σὺν νὰ προέστατο δικαστηρίου, ὄδηγεί τὸν ἱερόσυλον εἰς τὴν δίκην και μὲ ἐρωτήσεις σὺν δικαστῆς, διαρωτίζει τὴν ὑπόθεσιν, και ὕστερα θγάζει τὴν ἀπόφασιν. Διότι δὲν ἀποφασίζει πρὶν ἐρωτήσῃ. Ἦταν, βέβαια, αὐταπόδεικτος ἡ ἁμαρτία, ἀλλὰ διὰ νὰ πείσῃ ἡμᾶς, τοῦ παρακαλοῦσόμε τὴν δίκην, ὅτι θγάζει δικαίαν ἀπόφασιν, δι' αὐτὸ ὑποβάλλει τὴν ἐρώτησιν, μὲ τὸν ἀκόλουθον τόπον: «Διατί φησες τὸν σατανάν νὰ γεμίσῃ τὴν καρδίαν σου μὲ πονηρὰς σκέψεις, μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ ἐξαπατήσῃς σὺ μὲ τὸ πνεῦμα σου τὸ Ἅγιον Πνεῦμα και νὰ κατακρατήσῃς κρυφὰ διὰ τὸν ἑαυτὸν σου ἕνα μέρος ἀπὸ τὸ ἀντίτιμον τοῦ χωραφίου ποῦ ἐπώλησες; Ὅταν τὸ χωράφι αὐτὸ ἦταν ἀπώλητον, δὲν παρέμενον ἰδικόν σου, και ὅταν ἐπώληθῃ, τὸ ἀντίτιμόν του δὲν ἦταν εἰς τὴν ἐξουσίαν σου νὰ τὸ διαθήσῃς ὅπως ἤθελες; Ἐ Δὲν ἐφεύσθης εἰς ἀνθρώπους, ἀλλὰ εἰπες φέμματα εἰς τὸν Θεόν.» Τί ὀπίστη ἐκεῖνος, λοιπόν, ὅταν ἤκουσεν αὐτοὺς τοὺς λόγους; Ἐπεσε κάτω και ἐεψύχηνεν. Βλέπεις ὅτι διαβέτουν και ἔβλεπον οι ἀπόστολοι; Ὅταν ἀκούσῃς τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ ὅτι «Ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ ἄλλα, προσθέσατε και τὴν μάχην τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὅποῖον εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ»,¹⁹ νὰ ἐνθυμησῇ αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐνῶ πονηρὰ δὲν ὑπῆρχε εἴφος, και ὁμοῦ ὁ ἱερόσυλος, ἀφοῦ ἐκτυπήθῃ μὲ τὸν λόγον ἔπεσε νεκρός. Εἶδες μαγαίρι ἔξω ἀπὸ τὴν θήκην του και ἀκουσμένον; Πουθενά δὲν ὑπῆρχε σιδηρὸς, πουθενά λαθὴ, πουθενά χεῖρα. Ἀλλὰ ἀντὶ χειροῦ ἡ γλώσσα, ἀφοῦ ἐπρόφερε τοὺς λόγους ἀντὶ τοῦ μαχαίριου, ἀμέσως τὸν κατέφαζεν.

19. Πράξ. 5, 3-4
20. Ἰωάν. 6, 17.

«Υστερα από το γεγονός αυτό»²⁹ Α ενεφανίσθηκε η σύζυγός του και ο άποστολος ήθελε να της προσφέρει πρόφασιν διὰ να απολογηθῆ, ἀφορμὴν διὰ να συγχωρηθῆ. Διὰ τοῦτο ἐρωτᾷ ἐκ νέου: «Πῶς μου, πραγματικά, ἀντι αὐτοῦ τοῦ ποσοῦ ἐπώλησατε τὸ χωράφι;»³¹ Βέβαια, ἐγνώριζεν, ὅτι δὲν τὸ ἐπώλησαν ἀντὶ αὐτοῦ τοῦ ποσοῦ, ἀλλὰ, διὰ τὴν ὁδήγησιν διὰ μέσου τῆς ἐρωτήσεως εἰς τὴν μετάνοιαν καὶ νὰ καταδικάσῃ ἢ ἴδια τὸ παράπτωμα καὶ ἔτσι: νὰ τῆς προσφέρῃ τὴν συγγνώμην, δι' αὐτὸ καὶ τῆς ὑποβάλλει τὴν ἐρώτησιν αὐτήν. Καὶ ὁμοῦς ἐκείνη, καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ, ἐξακολουθεῖ νὰ μὴ αισθάνεται ἐντροπήν. Δι' αὐτὸ καὶ ὑπέστη τὴν ἴδιαν τιμωρίαν, ποῦ ὑπέστη καὶ ὁ σύζυγός της. Εἶδες τὴν δύναμιν τοῦ δεσμοτήριου; Εἶδες πῶς ἠμποροῦν νὰ στέλλουν καὶ εἰς τὸν θάνατον;

.. Τώρα, ἀς ἴδωμε καὶ τὸ σπουδαιότερον, πῶς δηλαδὴ ἐπαναφέρουν εἰς τὴν ζωὴν. Β Ἡ μαθήτρια τοῦ Κυρίου, ἡ Ταθιδά, ἡ ὁποία ἔκανε πολλὰς ἐλεημοσύνας, ἀπέθανεν. Καὶ ὅλοι ἐτρέφον ἀμέως πρὸς τοὺς ἀποστόλους, διότι ἐγνώριζαν ὅτι εἶχαν τὴν ἐξουσίαν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἐπάνω εἰς τὸν θάνατον ἤξεραν ὅτι ἡ δύναμις αὐτῆ, ποῦ ἤρκεν εἰς τὸν οὐρανόν, κατέβηκεν εἰς τὴν γῆν. Τὴν ἔκανε, λοιπόν, ὁ Πέτρος, ὅταν ἦλθεν; «Ταθιδά, σὴκου ἐπάνω»³² λέγει. Δὲν ἐχρειάσθηκε νὰ καταβάλλῃ καμμίαν ἰδιαιτέραν προστάθειαν, οὔτε ὑπηρετίας, οὔτε δισθηθῶς, ἀλλὰ τὰ λόγια μόνον ἀπεδείχθησαν ἱκανὰ διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἀνάστασιν. Διότι ὁ θάνατος ἤκουσε τὴν φωνὴν καὶ δὲν ἠμπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὴν νεκράν. Βλέπετε ποίος ἰδιότητος ἔχουν αἱ φωναὶ αὐτῶν τῶν δικαστῶν; Βέβαια, αἱ φωναὶ τῶν κοσμικῶν δικαστῶν εἶναι χωρὶς δύναμιν. C Διότι καὶ ἂν διατάξῃ κόποιος ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς δικαστὰς κάτι, καὶ ὁ ὑπάλληλος δὲν ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν, τότε ἡ προσταγὴ τοῦ δὲν φθάνει εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐφαρμογῆς. Εἰς τὴν προκειμένην περιπτώσιν ὁμοῦς δὲν νοσιᾷται ὑπὸ τῆς προσταγῆς. Ἀλλὰ μόνον εἶπεν, καὶ ἀμέσως ἡ διαταγὴ ἔγινεν ἔργον. Εἶδες τὸ δεσμοτήριον αὐτῶν. τὸ ὁποῖον καθίσταται σύμβολον τῆς ἐξουσίας. Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον συγγυροῦν τὰ ἁμαρτήματα, πῶς ἀπαλλάσσουν ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ πῶς ἐπαναφέρουν εἰς τὴν ζωὴν.

Ἐπιθυμεῖς, τώρα, νὰ μάθῃς καὶ τὴν ζώνην τους; Διότι, πραγματικά, ἐξωσμένους τοὺς ἀπέστειλεν ὁ Χριστὸς,

21. Πρῶς 6, 8.
22. Πρῶς 9, 40.

ὄχι ὁμοῦς μὲ δερματίνην ζώνην, ἀλλὰ μὲ τὴν ζώνην τῆς ἀληθείας. Αὕτη ἡ ζώνη εἶναι ἅγια καὶ πνευματικὴ καὶ δι' αὐτὸ λέγει: «Νὰ ζώσετε τὴν μεσην σας, ὡς ζωνῆ, τὴν ἀλήθειαν»²³ Ἐπειδὴ ἡ ἐξουσία εἶναι πνευματικὴ, δι' αὐτὸ νὰ μὴ ἐπιδικῆς τίποτε τὸ ὑλικόν. B «Διότι ὅλη γενεὰ ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως πηγάζει ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν ὠραιότητα τῆς ἀρετῆς»²⁴

Τὶ ὁμοῦς; Μήπως θέλεις νὰ γνωρίσῃς καὶ τοὺς δημίους; Δῆμοι, ὡς γνωστόν, εἶναι αὐτοὶ ποὺ μαστιγώνουν τοὺς ἐνόχους, τοὺς προσδόνουν εἰς τὰ ἔργα τοῦ βασανισμοῦ, σκίζουσιν τὰς σάρκας τῶν πλειῶν των, τοὺς βασανίζουν καὶ τοὺς τιμωροῦν. Ἐπιθυμεῖς, λοιπόν, νὰ γνωρίσῃς καὶ τοὺς δημίους τῶν ἀποστόλων; Δὲν ἔχουν ἀνθρώπους διὰ τὸ ἔργον αὐτὸ, ἀλλὰ τὸν ἴδιον τὸν διάβολον καὶ τοὺς δαίμονας. Αὐτοὶ, ποὺ εἶχαν σῶμα καὶ σάρκα, εἶχαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις. Ἄκουσε, λοιπόν, μὲ πόσῃ αὐθεντίᾳ διέτασεν ὁ Παῦλος ἐκείνους. Ὅταν, δηλαδὴ, ἔγραφε διὰ τὸν πᾶρνον τῆς Κορίνθου ἔλεγεν: «Νὰ παραδώσετε αὐτὸν εἰς τὸν σατανάν, διὰ νὰ τιμωρηθῆ καὶ κατασθῆ σκληρὰ τὸ σῶμά του»²⁵ Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἔκανε, ἐξ ἄλλου, καὶ εἰς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι ἐδασαφημοῦσαν. E «Διότι παρέδωσα αὐτούς», λέγει, «εἰς τὸν σατανάν, διὰ νὰ σωρονισθοῦν μὲ τὴν παιδαγωγίαν αὐτῆν καὶ νὰ παύσων νὰ δασαφημοῦν»²⁶ Τὶ παραμένει, λοιπόν, νὰ ἀποδείξω; Ὅτι ἔχουν καὶ ὄχημα-τα; Ἀλλὰ καὶ ἐν προκειμένῳ δὲν θὰ συναντήσωμεν δυσκολίαν διὰ νὰ φέρωμεν τὴν ἀπόδειξιν. Πραγματικά, τὸν Φίλιππον τὸν ἄραξε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀπὸ τῆς ἐρημον ἐρέθηκεν εἰς τὴν Ἄζωτον, ἀφοῦ ἐδάπτισε τὸν εὐνοῦχον καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς ἱερὰν μυσταγωγίαν,²⁷ καὶ ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψῃ. Βλέπετε ὄχημα νὰ πετᾷ ὡς νὰ εἴχη πτερὰ; Βλέπετε ἄλογα ταχύτερα καὶ ἀπὸ τὸν ἀνεμον; Ἐξ ἄλλου, ἔπρεπε νὰ Παῦλος νὰ ἀνεβῆ εἰς τὸν παράδεισον, δηλαδὴ νὰ διανύσῃ τόσον μεγάλο μῆκος καὶ ἀνυπολόγιστον διάστημα. Καὶ αὐτὸς πάλιν, ἀφοῦ ἔγινεν ἀνάρπαστος αἰφνιδιαστικά, μετεφέρετο ἐκεῖ χωρὶς κόπον καὶ

23. Ἐφεσ. 6, 14.

24. Πρῶς 14, 14. Ὁ φιλὸς ἀλλοτριῶς λαμβανόμενος ἀναφέρει εἰς τὴν ἑκκλησίαν γενεὰ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κάθε χριστιανικὴν φοχὴν περιεσθῆ.

25. Α' Κορινθ. 6, 5.

26. Α' Πηλ. 1, 20.

27. Πρῶς Πρῶς 13, 39-40.

εις μίαν στιγμήν του χρόνου.³⁰ 30 Α Αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι, λοιπόν, τὰ ἀμέτιστα. Καί ἡ φωνή τοῦ κήρυκος ἐπίσης εἶναι ἀνταξία τῆς ἐξουσίας. Διότι δὲν προεπαρῆτο τῶν ἀποστόλων, διὰ τὴν φωνήν, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ ἀπόδειξις τῆς δυνάμεως τῶν μετὰ ταῦτα θαύματα, ἔφευγε πολὺ πρὸς ἰσχυρὰν φωνήν, ἀπὸ ὅτι ἀφίει ἡ σάλπιγγα. Ἔτσι εἰς κάθε περίπτωσιν προετοιμάζεται ὁ δρόμος πρὸς χάριν τῶν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς οἱ κοσμικοὶ ὄντες κάθονται μετὰ μεγάλης λαμπρότητος, χωρὶς νὰ ἔχουν οἱ ἄπλοοὶ ἄνθρωποι τὴν τόλμην νὰ τοὺς πλησιάσουν καν, τὸ ἴδιον συνέβαινε καὶ μετὰ τῶν ἀποστόλων: «Διότι ἀπὸ τοὺς ὑπολαίτους», λέγει, «κανένας δὲν ἐτοίμοιςε νὰ τοὺς πλησιάσῃ, ἀλλὰ ὁ λαὸς τοὺς ἐδόξαζεν».³¹

Εἶδες τὴν δυνάμιν τῶν σχετικὰ μετὰ τὸ θεομητρίον, τὴν ἰσχὺν τῶν ἀναφορικὰ μετὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων, Β (ἐγνωρίσας) ὅτι διαθέτουσ ἐξ ἑσῆς, ὅτι φέρουσι ζῶντα, ὅτι κινουνοὶ ἐπάνω εἰς ὄχημα, ὅτι προηγεῖται αὐτῶν φωνὴ λαμπρότερα ἀπὸ τὴν φωνὴν κάθε εἶδους σάλπιγγος καὶ ὅτι εὐρίσκονται μέσα εἰς μεγάλην δόξαν;

Εἰς τὴν συνέχειαν, λοιπόν, θὰ ἐμφανίσω καὶ τὰ κατορθωμάτά τους καὶ θὰ ἀποδείξω τὸ πόσον ὠφέλησαν τὴν οἰκουμένην. Διότι καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ γνῶρισμα τῶν ἀρχόντων, νὰ μὴ ἀπολαμβάνουσι μόνον τὴν τιμὴν, ἀλλὰ νὰ καταβάλλουσι μεγάλας φροντίδας καὶ νὰ προστατεύουσι τοὺς ὑπηκόους τῶν. Ἄλλὰ, ὅσα ἐλέχθησαν, εἶναι περισσότερα ἀπὸ τὰ ἀπαράτητα. Δι' αὐτὸ, ἀφοῦ τὰ ἀφήσω δι' ἄλληλα ὁμιλίαν, θὰ προσπαθῶ νὰ φέρω τὸν λόγον εἰς συμβουλάς πρὸς τοὺς νεοφωτιστούς. Ὁ Κανένας ἀπὸ αὐτῶν μὴ θεωρῆ ἄκαιρον τὴν συμβουλήν. Διότι καὶ ἄλλην φωνὴν ἀνέφερα, ὅτι ὄχι μόνον ὕστερα ἀπὸ δέκα καὶ εἰκοσὶν ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀπὸ δέκα καὶ εἰκοσὶν ἔτη ἡμποῦ κανένας νὰ ὀνομάξῃ νεοφωτιστοὺς τοὺς πιστεύσαντας, ἐάν εἶναι ἄγρυπτοι καὶ θερμοὶ εἰς τὴν πίστιν. Λοιπόν, ποῖς συμβουλή θὰ ἦταν καλύτερα δι' αὐτούς; Μά, ἐάν τοὺς ὑπενθυμώμεν τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως, καὶ τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεύτερον, δηλαδὴ τὴν φυσικὴν καὶ τὴν πνευματικὴν τῶν γέννησιν, καὶ τοὺς ὑποδεικνύμεν τὴν διαφορὰν ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν. Μᾶλλον, δὲν πρέπει νὰ τὰ διδασκοῦν αὐτὰ ἀπὸ ἡμᾶς. Θὰ τοὺς ὁμιλήσῃ δι' αὐτὰ ὁ ἴδιος ὁ υἱὸς τῆς δροῦτης, δηλαδὴ ὁ ἠγαπημένος μαθη-

30 Π' Κορινθ. 13. 2
31 Π' Κορ. 5. 18

τῆς τοῦ Χριστοῦ. Τί λέγει, λοιπόν, ἐκεῖνος; Β «Ὅσοι δὲ μὴ πίστευ ἐδέχθησαν τὸν Χριστὸν, τοὺς ἔβωσε τὴν ἐξουσίαν νὰ καταστῶν τέκνα τοῦ Θεοῦ».³² Καὶ ἐν συνεχείᾳ, ὑπενθυμῶμαι εἰς αὐτοὺς τὴν προηγουμένην γέννησιν καὶ διὰ συγκρίσεως ἀποδεικνύω τὴν ἀνωτερότητα τῆς παρουσίας χάριτος, ὁμοίᾳ εἰς ἐξῆς: «Αὐτοὶ δὲν ἐγεννήθησαν ἀπὸ αἵματα ἀνθρώπων, οὔτε ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν».³³ Δηλαδὴ, μετὰ τὸν λόγον τοὺς παρουσίασε τὴν ἐγγενεὴν τῶν καταγωγῆν. Ὡ καθαρὰ ὠδίνεις! Ὡ πνευματικοὶ τακετοί! Ὡ παρὰδοξαὶ γεννήσεις! Σὺλληψας, ποῦ γίνεται χωρὶς κοιλίαν, γεννήσεις, ποῦ πραγματοποιεῖται χωρὶς κοιλίαν, τακετὸς χωρὶς σάρκα, πνευματικὴ γέννησις, γέννησις, ποῦ προέρχεται ἀπὸ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, γέννησις γεμάτη εὐφροσύνη καὶ χαρὰ. Ἐ Ἄλλὰ ἡ πρώτη γέννησις³⁴ δὲν εἶναι αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἀφοῦ ἀρχίζῃ μετὰ κλάματα. Πραγματικά, τὸ παιδί, ὅπως γλιστρᾷ ἀπὸ τὴν μήτραν καὶ κατεβαίνει ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητέρας του, γράζει τὴν πρώτην του φωνὴν μαζί με δάκρυα, ὅπως ἀκριβῶς λέγει κάποιος: «Τὴν πρώτην μου φωνήν, ποῦ ἰσοδυναμεῖ μετὰ κλάματα καὶ εἶναι ὁμοίᾳ εἰς δάκρυα, ἀφῆσα καὶ ἐγώ».³⁵ Διότι μετὰ τὴν εἰσέρχεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ζωὴν, μετὰ δάκρυα ἐγκαινιάζει τὸν βίον καὶ ἡ φύσις ἐστὶ ἐπιδύουσα προαναγγέλλει τὸ μέλλον. Διὰ ποῖου λόγου κλαίει τὸ παιδί, ὅταν ἀντικρύσῃ τὸ φῶς; Διὰ τὸν ἀκόλουθον. Πρὶν ἁμαρτήσωμεν, ἔλεγεν ὁ Θεός: «Ἀξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε».³⁶ πράγμα τὸ ὅποῖον εἶναι εὐλογία. Τὸ «Μὲ λύπας θὰ γενῆς τὰ παιδιά σου»³⁷ ἐλέχθη μετὰ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ εἶναι τιμωρία.³⁸ Α Καὶ δὲν ὑπάρχουν μόνον δάκρυα κατὰ τὴν γέννησιν, ἀλλὰ καὶ σπέρματα καὶ δακρυμά. Δάκρυα εἰς τὴν γέννησιν, δάκρυα εἰς τὸν θάνατον. Σπέρματα εἰς τὴν γέννησιν, σπέρματα εἰς τὸν θάνατον. Διὰ τὴν διδασχῆς ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ κατευθύνεται πρὸς τὸν θάνατον καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ τέλος κατευθύνεται. Ἄλλὰ ἡ πνευματικὴ γέννησις δὲν εἶναι παρομοίᾳ. Εἰς καμμίαν περίπτωσιν δὲν ἔχομεν ἐδῶ δάκρυα καὶ σπέρματα, ἀλλὰ ὁ ἀνανεωημένος εἶναι ἐλεύθερος καὶ ἐτοιμασμένος διὰ τοὺς ἀγῶ-

30 Ἰωάν. 1. 12.
32 Ἰωάν. 1. 18.
33 Ἡ φυσικὴ, δηλαδὴ.
34 Σος 309. 7. 9.
35 Ἰωάν. 1. 28.
36 Γεν. 3. 16.

νας. Διὰ τοῦτο εἶναι ἐλεύθερα τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια του διὰ νὰ τρέξη καὶ νὰ πυγμαχῇ. Πουθενὰ θρήνος, πουθενὰ δάκρυα ἐδῶ, ἀλλὰ φιλήματα καὶ φιλίαι καὶ ἐναγκαλισμοὶ τῶν ἀδελφῶν, οἱ ὅποιοι ἀναγνωρίζουν τὸ ἴδικόν των μέλος καὶ δοκιμάζουν χαρὰν σὺν νὰ τὸ ἐπανεurioσκουν ὕστερα ἀπὸ μεγάλου ἀποχωρισμόν. Χαιρόμεθα ὅλοι ἐπειδὴ πρὶν βαπτισθῆ ἦταν ἐχθρὸς μας, μετὰ τὸ βάπτισμα ἢ ὁμοῦ ἐ- γινε φίλος τοῦ κοινοῦ μας Κυρίου. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ τὸ φίλημα ὀνομάζεται εἰρήνη, διὰ νὰ διδασκῶμεν ὅτι ὁ Θεὸς ἔθεσε τέλος εἰς τὸν πόλεμον καὶ μᾶς ᾠδήγησεν εἰς τὸν δρόμον τῆς συμφιλίωσης μαζί του. Συνεπῶς, αὐτὴν τὴν εἰρήνην ἄς τηροῦμε καὶ ἄς προστατεύωμεν συνεχῶς, αὐτὴν τὴν φιλίαν ἄς αὐξάνωμεν, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ τὰς αἰωνίας σκηνάς μετ' αὐτὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετ' αὐτὸν ὅποιον ἄς εἶναι ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις εἰς τὸν Πατέρα, μαζί μετ' αὐτὸν ἅγιον καὶ ζωοποιόν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ»

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

¶ ΟΤΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΚΙΝΔΥΝΟΝ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΚΡΟΑΤΑΣ ΤΟ ΝΑ ΑΠΟΣΙΩΠΟΥΝ ΤΑ ΛΕΓΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΚΑΙ ΔΙΑ ΠΟΙΩΝ ΛΟΓΩΝ ΑΝΑΓΙΓΝΩΣΚΟΝΤΑΙ ΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΙ ΔΕΝ ΕΦΑΝΕΡΩΘΗ ΕΙΣ ΟΛΟΥΣ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ ΕΔΩΞΕ ΣΑΦΕΣΤΕΡΑΝ ΑΠΟΔΕΙΞΙΝ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΕ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΑΠΟ Ο,ΤΙ ΕΔΩΞΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΙΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ.

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ χρέους ποῦ μᾶς ἐπέβαλεν ἡ ἐπιγραφή τῶν Πράξεων τῶν ἀποστόλων τὸ ἐξεπλήρωσα κατὰ τὰς παρελθούσας ἡμέρας. Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἀπέμεινε ἄποιστον μικρὸν ὑπόλοιπον, ἀνέβηκα εἰς τὸν ἄμωνα διὰ νὰ σᾶς τὸ καταθέσω σήμερον. Ἐάν κρατῆτε με ἀκριβοῦς εἰς τὴν μνήμην σας ὅσα ἐλέγχθησαν καὶ τὰ φυλάσσετε μετὰ πολλὴν φροντίδα, θὰ γνωρίζετε ἑσεῖς ποῦ ἐδεχθήκατε τὸ ἀργύριον καὶ πρόκειται νὰ εἴσατε λόγον εἰς τὸν Θεόν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν, ὅσοι ἐπιστώθησαν τὰ τέλαιντα, θὰ κληθῶν καὶ θὰ ἀποδώσω λογαριασμόν σύμφωνα μετὰ τὰς εὐθύναι των καὶ ὁ Χριστὸς θὰ ἔλθῃ νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τοὺς κατέχοντας τὸ ἀργύριον τοῦτο μετὰ τόκον. «Ἐτρέπε σύ,» λέγει, Ἐ νὰ καταβάλλῃς τὸ ἀργύριόν μου εἰς τοὺς τραπεζίτας καὶ ὅταν θὰ ἔλθω ἐγὼ νὰ τὸ ἀπαιτήσω μετὰ τόκον. Πόσον μεγάλη καὶ ἀνεκφραστοῦς εἶναι ἡ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου! Ἐνῶ ἐμπιστεύει τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀπαιτῶν τόκους, ἀπαιτεῖ τόκους ὁ ἴδιος. Διατί; Διότι ὁ τόκος εἶναι διαβεβλημένος καὶ ἄξιος κατηγορίας. Ἐνῶ ὁ τόκος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐπαινετός καὶ ἄξιος πολ-

λής αποδοχής. Ὁ τόκος ἐκεῖνος, ἐννοῶ τῶν χρημάτων, ζημιώνει καὶ τὸν λαμβάνοντα καὶ τὸν δίδοντα. Καὶ τοῦ μὲν λαμβάνοντος ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς του, ἐνῶ τοῦ δίδοντος αὐξάνει τὴν φτώχειά του. ⁸² Ἄ Τί χειρότερον ἡμπορεῖ νὰ συμβῆ ἀπὸ τὸ νὰ ἐμπορευέται κανένας τὴν φτώχειαν τοῦ πλησίον του καὶ νὰ ἐγείνη εἰς τὸ παῖδι τὰς συμφορὰς τῶν ἀδελφῶν του; Ὅταν κανένας φερῆ προσωπίῳ φιλανθρωπίας καὶ ἐπιδεικνῆ κάθε εἶδους ἀπανθρωπιαν, αὐτὶ νὰ προσφέρῃ χερί βοηθείας, σπρώχνει εἰς τὸ δάραβρον τὸν ἔχοντα ἀνάγκην; Τί κάμνεις, ἀνθρώπε; Ὁ πτωχὸς δὲν ἤθεε δι' αὐτὸν τὸν λόγον εἰς τὴν πόρταν σου, διὰ ν' αὐξήσῃ δηλαδὴ τὴν φτώχειάν του, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν λυτρώσῃ ἀπὸ αὐτῆς. Σὺ ὅμως κἀμνεις ὅτι κἀμνουν αὐτοὶ τοῦ ποτίζουσι δηλητήρια τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτοὶ ἀνακατεύουσι εἰς τὴν καθημερινὴν τροφήν τὸ δηλητήριον, κἀμνοντες ἀνεπαίσθητον τὴν ἐπιβουλὴν. Ἔτσι καὶ αὐτοὶ, ἀφ' οὗ σκεπάσουσι μὲ τὸ πρόσχημα τῆς φιλανθρωπίας τὴν καταστροφὴν τῶν τόκων, δὲν ἀφίουν εἰς τοὺς Β' ἄλλους νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν εὐλαβερότητα τοῦ θανάσιμου φαρμάκου ποῦ πρόκειται νὰ πιούσιν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν εἶναι ἐπικαίρον αὐτὸ ποῦ ἐλέχθη περὶ τῆς ἁμαρτίας νὰ εἰπωθῆ καὶ διὰ τοὺς τοκίζοντας καὶ τοὺς δανειζομένους. Τί ἐλέχθη περὶ τῆς ἁμαρτίας, «Προσωρινῶς», λέγουσι, «γλυκαίνει τὸν λάρυγγα, ἀλλὰ κατόπι θά τὴν αἰσθανθῆς πικροτέραν ἀπὸ τὴν χολῆν καὶ πῖο κοφτεράν καὶ ἀπὸ τὸ ἀμφίστομον μαχαίρι». ⁸³ Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς δανειζομένους. Ὅταν δηλαδὴ, ὁ ἔχων ἀνάγκη λαμβάνῃ τὰ χρήματα, αἰσθάνεται μίαν μικράν καὶ πρόσκαιρον ἀνακούφισιν. Κατόπι, ὅταν οἱ τόκοι αὐξάνουσι καὶ τὸ φορτίον καθίσταται δυσβάστακτον, ἐκεῖνο τὸ γλυκὺ ποῦ ἔτερψε τὸν λάρυγγα, θά φανῆ πῖο πικρὸν ἀπὸ τὴν χολῆν C καὶ πῖο ἀκονισμένον καὶ ἀπὸ τὸ δικοπον μαχαίρι, ὅπως θὰ ὑπογραφεύεται νὰ χάσῃ διαμίδι δλην τὴν ποτικὴν κληρονομίαν.

Ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἀσθητὰ ἅς ἐλθωμεν εἰς τὸ πνευματικόν. «Ἐπρεπε», λέγει ὁ Θεός, «νὰ καταβάλῃς τὸ ἀργυρίον μου εἰς τοὺς τραπεζίτας» καὶ ὅς ἀνομιάζει τραπεζίτας τοῦ ἀργυρίου ἐκεῖνου, ὅς τοὺς ἀκροστὰς τῶν λόγων τούτων. Καὶ διὰ τοῦτον λόγον ὁ Θεὸς ὅς ἠνώμασε τραπεζίτας; D Διὰ νὰ ὅς ἐκπαιδεύσῃ εἰς τὸ νὰ ἔχετε ὅλοι τὴν ἴδιαν προθυμίαν εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν λεγομένων, ὅσην ἐκεῖνοι ἔχουν

82. Πρὸς ρ. 1, 3-4.
83. Μτ. 23, 27.

εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τὴν ἀποδοχὴν τῶν νομισμάτων. Ὅπως οἱ τραπεζίται δὲν δέχονται τὸ κίβδηλον καὶ κάλτικον νόμισμα, ἀλλὰ δέχονται τὸ δοκιμασμένον καὶ τὸ ὑγιές, διακρίνοντας τὸ νόθον ἀπὸ τὸ γνήσιον. Ἔτσι νὰ κἀνῃς καὶ σὺ καὶ νὰ μὴ δέχεσαι κάθε λόγον, ἀλλὰ τὸν κίβδηλον καὶ τὸν διεφθαρμένον νὰ τὸν ἀπομακρύνῃς ἀπὸ κοντὰ σου, ἐνῶ τὸν ὑγιὴ καὶ τὸν ὀδηγοῦντα εἰς τὴν σωτηρίαν νὰ τὸν συγκρατῆς εἰς τὸ μυαλό σου. Διότι καὶ σὺ ἔχεις μέτρα καὶ σταθμὰ κατασκευασμένα ἄχι ἀπὸ χαλκῶν καὶ ἔσιδηρον, ἀλλὰ ἀπὸ ἀγνότητα καὶ πίστιν καὶ μὲ αὐτὰ νὰ ὑποβάλλῃς κάθε λόγον ὑπὸ δοκιμασίαν. Διὰ τοῦτο ἄλλωστε, ἐλέχθη, ὅτι γίνεσθε ἱκανοὶ τραπεζίται, ἄχι θέσθαι διὰ νὰ ἴστασθε εἰς τὴν ἀγοράν καὶ νὰ μετράτε τὰ νομίσματα, ἀλλὰ διὰ νὰ σταθμίζετε τοὺς λόγους μὲ κάθε ἀκριβείαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «Νὰ δοκιμάζετε τὰ πάντα, ἀλλὰ ἐν κρατῆτι μόνον τὸ καλόν». ⁸⁴ Καὶ δὲν ὅς ἠνώμασε τραπεζίτας μόνον διὰ τὴν δοκιμασίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν διανομίην τῶν καταβαλλομένων. ⁸⁵ Ἄ Διότι ὅταν οἱ τραπεζίται λαμβάνουσι τὰ χρήματα καὶ τὰ ἀσφαλίζουσι εἰς τὸ στήτι των καὶ δὲν τὰ διανέμουσι εἰς ἄλλους, τότε θὰ χαθῆ ἔδων τὸ νόημα τοῦ ἐμπορίου. Καὶ μὲ τοὺς ἀκροστὰς συμβαίνει τὸ ἴδιον ἀκριβῶς. Ἐάν, δηλαδὴ, ὅταν δεχθῆς τὴν διδασκαλίαν, τὴν κρατήσῃς διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ δὲν τὴν μεταδώσῃς καὶ εἰς ἄλλους, ὅλη σου ἡ προσπάθεια θὰ ἐξανεισθῆ. Διὰ τοῦτο εἰς τὰ ἐργαστήρια ἐκεῖνα ἐλέπομεν ἀλόκληρον τὴν ἡμέραν νὰ μπαίνουν καὶ νὰ βγαίνουν. Τὸ ἴδιον πρέπει νὰ γιγῆ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς διδασκαλίας. Εἰς τοὺς τραπεζίτας ἐλέπομεν ἄλλους νὰ καταβάλουσι χρήματα, ἄλλους νὰ παίρνουν αὐτοστιγμὴ καὶ νὰ φέγουσι καὶ αὐτὸ γίνεται, ὅπως τὸ ἐλέπομεν, ἀλόκληρον τὴν ἡμέραν. Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ τὰ χρήματα δὲν εἶναι ἴδικά των, B ἔπειθ' ὅμως τὰ χρησιμοποιοῦν διὰ τὰς ἀνάγκας των, μαζεύουσι πολὺν πλοῦτον διὰ τὸν ἑαυτὸν των μέσῳ τῶν ξένων χρημάτων. Κάμε καὶ σὺ τὸ ἴδιον. Δὲν εἶναι ἴδικά σου τὰ λόγια ποῦ ἀπεθασαίρισες, ἀλλὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου. Ἰαυτόσου ὅμως, ἐάν ἐπιδείξῃς ἀρίστην χρῆσιν αὐτῶν, θὰ συνδέσῃς διὰ τὸν ἑαυτὸν σου πολὺν πνευματικὸν πλοῦτον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ὅς ἠνώμασε τραπεζίτας. Καὶ διὰ ποῖαν αἰτίαν ἠνώμασε τὸν λόγον ἀργύριον; Ἐπειθ', ὅπως τὸ νόμισμα, ἔχει χαραγμένη τὴν προσωπογραφίαν τοῦ βασιλέως (διότι ἂν δὲν τὴν ἔχῃ δὲν εἶναι νόμισμα γνήσιον, ἀλλὰ

84. Α' Κορινθ. 13, 21.

ονομάζεται (κίβδηλον) Έτσι και εις τήν διδασκαλίαν τῆς πίστεως πρέπει νά ὑπάρχη ἐγκράτειος ὁ λόγος. C Ἐπίσης ἡ χρῆσις τῶν ἀργυρίων συγκροτεῖ ὁλόκληρον τήν ζωὴν μας καί γίνεται τὸ κέντρον ὅλων τῶν συναλλαγῶν μας, εἴτε πρόκειται ν' ἀγοράσωμεν κάτι ἢ νά πωλήσωμεν. Τά πάντα γίνονται διὰ τοῦ χρήματος. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καί ἐπὶ τῆς διδασκαλίας. Διότι εἰς τὰς πνευματικὰς συναλλαγὰς ἀφετηρία καί προϋπόθεσις εἶναι τὸ ἀργύριον αὐτὸ τὸ πνευματικόν. Ἐπομένως, ἐάν θελήσωμεν ν' ἀγοράσωμεν κάτι καί ἀπὸ τὸν Θεόν, καταβάλλομεν ἀρχικῶς τὸ τίμημα τῆς προσευχῆς καί ἔτσι λαμβάνομεν ἕτι ζητούμεν. Κι ὅταν ἰσοῦμε ἓνα ἀδελφόν μας ἀδιάφορον καί παραπλανημένον, θά κερδίσωμεν τήν σωτηρίαν του καί θ' ἀγοράσωμεν τήν ζωὴν του καταβάλλοντας τὸ τίμημα τῆς διδασκαλίας διὰ τοῦ λόγου. D Δι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νά φυλάττομεν καί νά κατέχωμεν τὰ πάντα, διὰ νά τὰ διανέμωμεν καί εἰς ἄλλους. Διότι θά μᾶς ζητήθουν καί τόκοι διὰ τὰ χρήματα αὐτά. Συνεπῶς ἄς προσέχωμεν, ὅταν τὰ δεχώμεθα, διὰ νά ἡμπορέσωμεν νά τὰ διανείμωμεν καί εἰς ἄλλους. Ὁ καθένας, ὃν τὸ θελήσῃ, ἔχει δυνάμιν διδασκαλίας. Βεβαίως, δὲν ἡμπορεῖς νά διορθώσῃς μίαν τόσο μεγάλην ἐκκλησίαν, ἀλλὰ ἡμπορεῖς νά νοθεύσῃς τήν γυναῖκά σου. Δὲν ἡμπορεῖς νά συνδιαλεχθῆς πρὸς τόσον πλῆθος, ἀλλὰ ἡμπορεῖς νά σωφρονίσῃς τὸν τὸν υἱόν σου. Δὲν δύνασαι εἰς τόσον μέτρον πλῆθος νά ἀπευθύνῃς τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ ἡμπορεῖς νά δαλιώσῃς τὸν ὑπηρέτην σου. E Δὲν ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις σου ἐκεῖνη ἡ συγκέντρωσις τῶν μαθητῶν. Δὲν εἶναι θαρύτερον ἀπὸ τὴν σύνεσίν σου τὸ μέτρον αὐτὸ τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ σείς εὐκολώτερα ἀπὸ ὅ,τι ἡμεῖς, ἡμπορεῖτε νά ρυθμίσῃτε τὴν ζωὴν ὅλων ἐκείνων. Ἐγὼ ἐπικοινωνῶ μασὶ σας μίαν φορὰν τὴν ἐβδομάδα, ἢ καὶ πολλὰς φορές, δύο. Ἐγὼ οὐ ἔχεις διαρκῶς μέσα εἰς τὸ σπῆτι σου τοὺς μαθητάς, τὴν γυναῖκά, τὰ παιδιά σου, τοὺς ὑπηρέτας, καί τὸ θρόνυ καί εἰς τὸ πρᾶξι καί ἄλλην τὴν ἡμέραν ἡμπορεῖς νά τοὺς διορθώσῃς. Καί ἀπὸ ἄλλων πλευρῶν καθίσταται εὐκολώτερα ἡ θεραπεία αὐτή. Ἐγὼ, ἐπειδὴ ἀπειθῶμαι πρὸς τόσον πλῆθος, ⁸⁴ A δὲν γνωρίζω τὸ εἰδικὸν πάθος τῆς ψυχῆς ποῦ θάσανιζι τὸν καθένα σας, δι' αὐτὸ καί σὲ κάθε διδασκαλίαν ἀναγκάζομαι νά χρησιμοποιῶ ὅλα τὰ φάρμακα. Ἐσεῖς δὲν ἔχετε ἀνάγκην νά κάνετε ἔτσι, ἀλλὰ ἔχετε τὴν εὐχέρειαν μὲ μικρότερον κόπον νά καρπύνησθε περισσότερο κατὰ τὴν διορθώσιν, διότι γνωρίζετε σαφῶς τὰ ἁμαρτήματα τῶν συγκατοίκων σας καί

ἡμπορεῖτε νά ἐπιτύχετε ταχύτεραν τὴν θεραπείαν.

Ἀγαπητοὶ μου, ἄς μὴ ἀμελῶμεν λοιπὸν τοὺς συγκατοίκους μας, B διότι μεγάλη κόλασις καί τιμωρία ἀνεκφραστοῦ ὑπάρχει δι' ἐκείνους ποῦ παραμελοῦν τοὺς συγγενεῖς των. "Αὐ κάποιος", λέγει ὁ Παῦλος, «δὲν φροντίζει διὰ τὸ περιβάλλον του καί ἰδιαίτερος διὰ τοὺς οἰκείους του, ἀρνείται τὴν πίστιν του καί ἐπλήξε ὁ Παῦλος τοὺς ἀμελοῦντας τοὺς οἰκείους των; Καί πολὺ εὐστόχως. Αὐτὸς ποῦ παραμελεῖ, λέγει, τοὺς οἰκείους του πῶς θά φροντίσῃ διὰ τοὺς ξένους; Γνωρίζω ὅτι πολλὰς φορές σὰς τὰ εἶπα αὐτά, ἀλλὰ δὲν θά παύσω νά σὰς συμβουλεύω, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἐγὼ εἶμαι τοῦ λοιποῦ ἀνεύθυνος διὰ τὴν ἀδιαφορίαν τῶν ἄλλων. «Ἐπρεπε», λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, «νά καταβάλῃς τὸ ἀργύριόν μου εἰς τοὺς τραπεζίτας», χωρὶς νά ζητήσῃ τίποτε περισσοτέρον. Ἐγὼ ὁμως κατέβαλα καί τὰ χρήματα καί δὲν ὑποχρεοῦμαι νά δώσω κανένα λόγον. Παρὰ τὸ γεγονός ὅμως ὅτι εἶμαι C ἀνεύθυνος καί ἀηθρολαγμένος τῆς τιμωρίας δι' ὅλα αὐτά, ἐν τούτοις τρέμω καί φοβοῦμαι διὰ τὴν σωτηρίαν σας, σὴν νά ἦμιον ὑπεύθυνος διὰ τὸν κολασμὸν καί τὴν τιμωρίαν. Κανένας λοιπὸν ἄς μὴ ἀκούῃ μὲ ἀδιαφορίαν καί ἀμελείαν τοὺς πνευματικὸς λόγους. Δὲν κάνω τυχαία καί ἄσκοπα τὴν μακρὰν αὐτὴν εἰσαγωγὴν, ἀλλὰ τὴν κάνω διὰ νά γίνῃται ασφαλέστερα ἡ ἀποθησαύρισις τῶν καταβαλλομένων, ὥστε νά μὴ γυρίσῃτε εἰς τὰ σπῆτια σας, ἀφοῦ ἐχειρακροτήσατε καί ἐθρουθίσαστε τυχαία καί ἐπιπόλαια. Δὲν μὲ ενδιαφέρουν οἱ ἔπαινοί σας, ἀλλὰ φροντίζω διὰ τὴν σωτηρίαν σας. Ὅσοι ἀγωνίζονται ἀπὸ τὴν σκητὴν λαμβάνουν ἀπὸ τὸν λαόν ὡς ἀνταμοισμὸν των τὸν ἔπαινον. D Ἐγὼ ἀγωνίζομαι ὄχι δι' αὐτὸν τὸν σκοπόν, ἀλλὰ διὰ νά λάβω τὸν μισθὸν ποῦ ἔχει ὀρίσει ὁ Κύριος δι' αὐτὸ. Διὰ τοῦτο καί σὰς προτρέπω συνεχῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ὥστε ὅσα λέγω νά φθάσουν εἰς τὸ βάθος τοῦ μυαλοῦ σας. Ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ φυτὰ, ὅσα δηλαδὴ στείλουν τὰς ρίζας των εἰς μεγάλο βάθος καθίστανται ἀπαρσάλευτα ἀπὸ προσβολὰς τῶν ἀνέμων, ἔτσι καί τὰ πνευματικὰ θέματα ὅσον θαυότερα παραμένουν εἰς τὴν διάνοιαν, τόσο δυσκολώτερα ἀποσπῶνται ἀπὸ τὰς δυσκόλους περιστάσεις. E Πέξ μου, ἀγαπητέ, ἐάν ἐβλεπες ποτὲ τὸ παιδί σου νά λειώνῃ ἀπὸ

5. A' Τιμὸθ. 5, 8.
6. Ματθ. 25, 27.

τὴν πείναν, θὰ ἀντεχεῖς νὰ τὸ θλέπῃς καὶ δὲν θὰ ἔκαμες τὸ πᾶν νὰ τὸ ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὸν λιμὸν; Καὶ ἐνῷ δὲν ἀντέχεις νὰ τὸ θλέπῃς νὰ φθίρειται ἀπὸ τὴν ἑλληνιστὶν τοῦ ψωμιοῦ, πῶς θὰ ἀντέξῃς νὰ τὸ ἰδῆς νὰ χάνεται ἀπὸ ἑλληνιστὶν θείας διδασκαλίας; Καὶ πῶς θὰ εἶσαι ἀξίος νὰ ὀνομάζεσαι πατέρας; Διότι αὐτὴ ἡ πείνα εἶναι χειρότερα ἀπὸ τὴν πρῶτην, ἀφοῦ καταλήγῃ εἰς χειρότερον θάνατον καὶ ἐπομένως ἐν προκειμένῳ ἀπαιτεῖται μεγαλύτερα φροντίς.

¹⁵ Α Διότι ἡ Ἀνατρέφεται, λέγει, ἐπὶ ταῖς παιδίαι σὰς μετὰ τὰ διδάγματα καὶ τὰς νοουθεσίας τοῦ Κυρίου.¹⁶ Αὐτὴ εἶναι ἡ καλύτερα φροντίς διὰ τοὺς πατέρας, ἡ πλείον γνησίαι κηδεμονία τῶν γονέων. Ἐγὼ τότε ἐκτιμῶ τὴν φυσικὴν συγγένειαν, ὅταν ἐπιδεικνύεται περισσότερα φροντίς εἰς τὰ πνευματικὰ θέματα. Ἄλλὰ ἀρκετὰ ἀσχοληθήκαμεν μετὰ τοὺς προλόγους. Τώρα εἶναι ἀνάγκη νὰ καταβλήῃ καὶ τὸ χρέος. Διὰ τοῦτο τὸν πολλὸν καὶ μακροσκελῆ τοῦτον λόγον τὸν ἐπεμήκυνα περισσότερον διὰ νὰ ὑποδεχῆτε μετὰ κάθε φροντίδα διαφυλάξετε τὰ καταβαλλόμενον. Ποῖον εἶναι τὸ χρέος τὸ ὅποιον ὠφειλάμεν εἰς τὸ παρελθόν, ὅταν ἐφύγαμεν; Μήπως τὸ ἐληγομνήσατε καὶ αὐτὸ; Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ σὰς ὑπεθυμίσω νὰ διαβάσετε πρῶτα τὸ συμβόλαιόν μας, ἐπὶ τῆς βάσει τοῦ ὁποίου ἐκάμαμε καὶ τὴν πρῶτην καταβολὴν καὶ νὰ εἰπῶμεν ποῖα εἶναι τὰ καταβληθέντα διὰ τὸ ὑπολογισμὸν τὰ ὑπόλοιπα ἐκ τῶν καταβληθέντων. Β Ποῖα εἶναι τὰ καταβληθέντα ἀρχικῶς; Εἶπα τότε ποῖος εἶναι ὁ γράφας τὸ διβλίον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων καὶ ποῖος ὁ πατέρας τοῦ λόγου τούτου. Ἦ καλύτερα ὄχι ὁ πατέρας τοῦ λόγου, ἀλλὰ αὐτὸς ποῦ τὸν διακονεῖ, διότι δὲν εἶναι αὐτὸς ποῦ συνέλαβε τὰ λεχθέντα, ἀλλὰ ἀπλῶς ὑπέρτατος τὰ λεχθέντα. Ὁμίλησα, λοιπὸν, διὰ τὰς πράξεις καθὼς καὶ διὰ τὸ τί θέλει νὰ εἰπῇ ὁ τίτλος «Πράξεις». Ἐκάνα ἐπίσης λόγον καὶ διὰ τὸ ἔνομα τῶν ἀποστόλων. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ εἴπω διὰ ποῖον λόγον οἱ πατέρες μας ἐνομοθέτησαν νὰ ἀναγινώσκεται C τὸ διβλίον τῶν πράξεων κατὰ τὴν Πεντηκοστήν. Ἴσως ἐνθυμήθετε ὅτι καὶ τοῦτο τότε ὑπασχέθημεν νὰ τὸ ἀναπτύξωμεν. Βέβαια, αὐτὲς τυχαῖα αὐτὲς χωρὶς λόγον οἱ πατέρες ἐνομοθέτησαν τὰς περιστάσεις αὐτάς, ἀλλὰ τὸ ἔκαμαν μετὰ κάποιον σαφῆ σκοπὸν. Ὅχι λόγῳ τοῦ ὑπολογισμοῦ αὐτοῦ χρόνου διὰ νὰ μᾶς ἀπαγορεύσουν τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ

1. Ἐφεσ. 6, 4.

ἀπὸ συγκατάθεσιν πρὸς τοὺς πνευματικῶς ἀσθενεστέρους, διὰ νὰ τοὺς ἀνυψώσουν εἰς τὸν πλοῦτον τῶν γνώσεων. Καὶ ὅτι δι' αὐτὸν τὸν λόγον προσέχου τὰς χρονολογίας, διὰ νὰ κατορθώσουν νὰ φανοῦν ἐπιεικεῖς εἰς τοὺς ἀσθενεῖς κατὰ τὴν πίστιν δηλαδὴ, καὶ ὄχι διὰ νὰ καταστήσουν τὸν ἑαυτὸν δούλον τῆς παρατηρήσεως, ἀκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος: «Λογαριάζετε τὰς ἡμέρας, τοὺς μῆνας, τοὺς καιροὺς, τὰ ἔτη: Φοβοῦμαι μήπως ἀδικῶς ἔκοπίασα διὰ σὰς.»⁸ Δ Σὺ ὅμως δὲν ἐξετάσεις ἡμέρας καὶ καιροὺς καὶ ἔτη; Τί θὰ γίνῃ, λοιπὸν; Ἐὰν ἴδοιμε αὐτὸν ποῦ μᾶς ἐμποδίζει νὰ παρατηροῦμε ἡμέρας καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἔτη. Τί θὰ εἰποῦμε, πῆς μου; Ὅτι μάχεται καὶ φιλονεικεῖ πρὸς τὸν ἑαυτὸν τοῦ; Ὅχι, δέθαια. Ἄλλὰ, βέλων νὰ θεραπευθῆναι τὴν ἀσθένειαν τῶν ὑπολογιστῶν τοῦ χρόνου, συγκαταβαίνει μετὰ τὴν παρατήρησιν, κοντὰ τῶν. Ἐτοὶ κάνουν καὶ οἱ ἱατροί, οἱ ὅποιοι, πρὶν δώσουν τὴν τροφήν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, τὴν δοκιμάζουν αὐτοί, ὄχι διότι αὐτοὶ τὴν ἔχουν ἀνάγκην, ἀλλὰ διότι προσπαθοῦν νὰ θεραπεύσουν τοὺς ἀσθενεῖς. Ἐτοὶ ἔκαμε καὶ ὁ Παῦλος, ὁ ὅποιος ἐνῷ δὲν εἶχε ἀνάγκην νὰ λογαριάσῃ τὸν χρόνον, Ἐ ἐτήρησε τὴν τακτικὴν τοῦ ὑπολογιστοῦ, διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς ὑπολογιστὰς τὸν χρόνον ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν των. Πότε ἐλογάριασε τὸν καιρὸν ὁ Παῦλος; Προσέξατε, πολὺ, ὡς παρακαλῶ: «τὴν ἐπομένην ἡμέραν», λέγει, «κατεπελεύσαμεν εἰς Μίλητον. Ἐκρινεν ὁ Παῦλος ἀναγκάσιον νὰ παραπλευσῇ τὴν Ἐφεσον διὰ νὰ μὴ χρονοτριβῆσθῃ εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐσπευδε, ὅσον τοῦ ἦταν δυνατόν, ὥστε νὰ εὑρίσκηται εἰς Ἱερουσόλυμα τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς.»⁹ Βλέπετε, λοιπὸν πῶς αὐτὸς ποῦ λέγει μὴ λογαριάζετε ἡμέρας καὶ μῆνας καὶ καιροὺς, λογαρίαζε τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς.

¹⁰ Α Καὶ δὲν λογαρίαζε μόνον τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον. Ὅχι μόνον ἐσπευδε διὰ νὰ ἐορτάσῃ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν χαρῆ εἰς αὐτὰ τὰ Ἱερουσόλυμα. Διὰ τὸ τὸ κάνει αὐτὰ, μακάριε Παῦλε; Τὰ Ἱερουσόλυμα κατελύθησαν, ἐρημώθη καὶ τὸ πῖο ἱερὸν μέρος τοῦ Ναοῦ μετὰ τὸ βέλημα τοῦ Θεοῦ, δὲν ἰσχύει ἡ παλαιότερα λατρεία. Σὺ, ὁμίλων πρὸς τοὺς Γαλιλάτας ἀναφωνεῖς: «Σεῖς ποῦ ἔχετε τὴν ἐπίβλησιν ὅτι θὰ δικαιώθητε μετὰ τὸν νόμον, ἐξεπέσατε ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.»¹⁰ Μὰ τότε διὰ ποῖον λόγον μᾶς ὀδηγεῖς καὶ πάλιν εἰς τὴν δουλείαν τοῦ νόμου;

8. Πάτερ. 3, 10-11.
9. Πράξ. 31, 15-16.
10. Πάτερ. 5, 4.

Δέν είναι μικρόν τό ζήτημα πού θίγομεν τό νά μάθης, δηλαδή, ἄν ὁ Παῦλος εὐρίσκειται εἰς ἀντίφασιν πρὸς τόν ἑαυτὸν του. Ὅχι μόνον τὰς ἡμέρας λογαριάσει ὁ Παῦλος, ἀλλὰ φυλάττει καὶ τὰ ἄλλα παραγγέλματα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου καὶ φωνάζει πρὸς τοὺς Γαλάτας: **Β** «Ἰδοὺ ἐγὼ ὁ Παῦλος οὕτως λέγω ὅτι ἐάν τηρήτε τὴν περιτομὴν ὁ Χριστὸς δέν θὰ σᾶς ὠφελῆσιν εἰς τίποτε». ¹¹ Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος πού λέγει «ἐάν περιτμύνεσθε, ὁ Χριστὸς δέν θὰ σᾶς ὠφελῆσιν εἰς τίποτε», ἐμφανίζεται ὁ ἴδιος νά ἐνεργῆ περιτομὴν εἰς τὸν Τιμόθεον. Ἀναγράφεται εἰς τὰς Πράξεις ὅτι ὁ Παῦλος, ὅταν εὐρῆκε εἰς τὰ Λύστρα κάποιον νεανίαν υἱὸν μιᾶς πιστῆς Ἰουδαίας καὶ ἀπὸ πατέρα εἰδωλολάτρη, τοῦ ἐφήρμοσε περιτομὴν, ¹² διότι δέν ἤθελε νά τὸν στείλῃ ὡς διδάσκαλον ἀπερίτμητον. Διατί τὸ ἔκαμεν αὐτό, μακάριε Παῦλε; Ἀναίρεις μὲ τὰ λόγια τὴν περιτομὴν καὶ τὴν επικυρώνεις ἐκ νέου μὲ τὰ ἔργα σου; Δέν τὴν θεσάω, λέγει, ἀλλὰ τὴν ἀναίρω δι' ἔργων. Ὁ Τιμόθεος ἦταν υἱὸς γυναικὸς πιστῆς Ἰουδαίας καὶ πατρὸς εἰδωλολάτρου, μὴ ὑποστάτος περιτομῆν. **Γ** Καὶ ἐπειδὴ ὁ Παῦλος ἐσχεδίαζε νά τὸν στείλῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὡς διδάσκαλον, δέν ἤθελε νά τὸν στείλῃ ἀπερίτμητον διὰ νὰ μὴ ὑπάρξῃ ἀφορμὴ ἐκ προοιμίου νά τοῦ κλείσουν τὴν πόρταν. Προετοιμάζων ἔτσι τὸ ἔβαφος μὲ τὴν περιτομὴν καὶ ἀνοίγων ὁδὸν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Τιμοθέου, τοῦ ἐφήρμοσε τὴν περιτομὴν διὰ νὰ ἠμπορῆ νά τὴν καταπολεμῆ. Διὰ τοῦτο καὶ λέγει ὁ Παῦλος: «Συμπεριεφέρθη εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὡς Ἰουδαίος». ¹³ Ἐχὶ θεθαίως διὰ νὰ ταυτισθῆ μὲ αὐτούς, ὅπως εἶπε ὁ ἴδιος, ἀλλὰ διὰ νὰ πείθῃ τοὺς ἐμμένοντας εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν νά παύσουν νά εἶναι Ἰουδαῖοι εἰς τὸ μέλλον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐφήρμοσε περιτομὴν εἰς τὸν Τιμόθεον διὰ νὰ καταργῆσθαι ἀκριβῶς τὴν περιτομὴν. **Δ** Δηλαδή ἐχρησιμοποίησε τὴν περιτομὴν ἐναντίον τῆς περιτομῆς. Ὁ Τιμόθεος ὑπέστη περιτομὴν διὰ νὰ γίνῃ γραμμίς τῶν, νά τοὺς Ἰουδαίους, ἀφοῦ εἰσελθῆ εἰς τὰς γραμμίας τῶν, νά τοὺς τραβῆσθαι λίγο - λίγο ἀπὸ τὴν παρατήρησιν. Εἶδες, λοιπὸν, διὰ ποῖον λόγον ὁ Παῦλος ἐτήρησε καὶ τὴν Πεντηκοστὴν καὶ τὴν περιτομὴν; Θέλετε νά σᾶς ἀποδείξω ὅτι ἐτήρησε καὶ ἄλλα σημεῖα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου; Δώσατε προσοχὴν. Κάποτε ἀνέθηκε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ μόλις τὸν εἶδον οἱ

11. Γαλ. 5, 2.
12. Πράξ. Πράξ. 16, 1-3.
13. Α' Κορ. 9, 20.

ἀπόστολοι τοῦ ἔλεγον: «Βλέπετε, ἀδελφὲ Παῦλε, πόσοι χιλιάδες εἶναι οἱ πιστεύσαντες Ἰουδαῖοι; Καὶ ἅλοι αὐτοὶ ἔχουν διδαχθῆ διὰ σένα ὅτι διδάσκεις Ἐ ἀποστασίαν ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊκὸν νόμον. Τί θὰ γίνῃ λοιπὸν; Κάμε ὅπως σοὺ λέγομεν. Ὑπάρχουν μεταξύ μας ἄνθρωποι πού ἔχουν ὀρίσει κάποιο τάξιμον. Νά πάρῃς, λοιπὸν, αὐτούς καὶ νά ἐξαγινισθῆς μαζί των καὶ νά ξυρίσῃς τὴν κεφαλὴν σου, ὅπως αὐτοὶ, διὰ νὰ δεβαιωθῶν δι' ἔργων ὅτι ὅσα τοὺς ἐβίδαξον περὶ σοῦ εἶναι ψεύδη καὶ ὅτι οὐ τηρεῖς τὸν νόμον τοῦ Μωυσέως». ¹⁴ Ἐῶστε θαυμασίαν συγκατάδοσιν; Λογαριάσει τὰς περιστάσεις διὰ νὰ καταργῆσθαι τὸν καιροσκοπιζόμενόν. Κάμνει περιτομὴν διὰ νὰ τὴν καταργῆσθαι, προσφέρει θυσίαν διὰ νὰ καταργῆσθαι τὴν συνηθειαν τῶν θυσιῶν. ¹⁵ **Α** Καὶ ὅτι δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐβουλόνατο ἔτσι τὴν θράσιν του ἀκουσε τὸν ἴδιον, ὁ ὁποῖος λέγει: «Ἐξουσιώθηκα μὲ τοὺς τηρητὰς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου διὰ νὰ τοὺς κερδίσω, καὶ ἐνῶ ἤμουν ἐλεύθερος ἀπὸ τὰ πάντα, ὑπεδούλωσα εἰς τὰ πάντα τὸν ἑαυτὸν μου». ¹⁶ Καὶ τὰ ἔκαμεν αὐτὰ ὁ Παῦλος μιμούμενος τὸν Κύριον. Διότι ὅπως αὐτὸς, μιμολοῦντι ἦταν θεὸς τέλειος δὲν ἐβέβηρε ὅτι ἔχει ἐξ ἀρχῆς τὴν ἰσότητά μὲ τὸν Θεὸν ἀλλὰ κατὰ κάποιον τρόπον ἐκένωσε τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὸ νά λάβῃ μορφήν δούλου καὶ ἐνῶ ἦταν ἐλεύθερος ἔγινε δούλος. ¹⁷ ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος, ἐνῶ ἦταν ἐλεύθερος ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἐδούλωσε τὸν ἑαυτὸν του εἰς πάντας, ὥστε νά τοὺς κερδίσῃ ὅλους. Δούλος ἔγινεν ὁ θεὸς λαμβάνων τὴν ἀνθρώπινον μορφήν διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃ τοὺς δούλους. «Ἐξαμύλωσε τοὺς οὐρανοὺς καὶ κατήλθε» ¹⁸ διὰ νὰ ἀνεβῆσθαι τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν. «Ἐξαμύλωσε τοὺς οὐρανοὺς καὶ κατήλθε», διὰ νὰ καταστήσῃ εὐκολωτέραν τὴν ἰδικὴν σου ἀνάβασιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Αὐτὸν ἐμίμηθαι κατὰ δύναμιν καὶ ὁ Παῦλος δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγον: «Γίνετε μιμηταὶ μου ὅπως καὶ ἐγὼ γίνομαι μιμητῆς τοῦ Χριστοῦ». ¹⁹ Καὶ πῶς, μακάριε Παῦλε, ἔγινες μιμητῆς τοῦ Χριστοῦ; Πῶς; Ἐπειδὴ πουθενά δέν ἀναζητῶ τὸ συμφέρον μου, ἀλλὰ τὸ συμφέρον τῶν πολλῶν διὰ νὰ σωθῶν καὶ ἐπειδὴ ἐνῶ εἶμαι κατὰ πάντα ἐλεύθερος ἐδούλω-

14. Πράξ. 21, 20-24.
15. Α' Κορ. 9, 21 καὶ 19.
16. Φιλιπ. 2, 6-7.
17. Φιλιπ. 17, 10.
18. Α' Κορ. 11, 1.

σα τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τοὺς πάντας. Δὲν ὑπάρχει τίποτε καλύτερον ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ ἔθους τὴν δουλείαν, διότι γίνεται αἰτία ἐλευθερίας δι' ἄλλους. Ὁ Παῦλος εἶναι πνευματικὸς ἀλιεὺς, «θὰ σὰς κάμω», λέγει ὁ Χριστὸς, «ἀλιεῖς ἀνθρώπων»,¹⁹ καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἔκαμε ἄλα αὐτά. Ἐ καὶ οἱ ἀλιεῖς ὅταν ἴδωσιν ὅτι τὸ ψάρι ἐποίησεν τὸ ἀγκίστρι, δὲν τραβοῦν ἀμέσως τὴν πετιομὴν, ἀλλὰ τὴν χαλαρώνουν δι' ἄρκετον χρόνον διὰ τὸ νὰ κορυφῶσιν καλά τὸ ἀγκίστρι καὶ εἶται νὰ ἐλκύσουν μὲ ἀσφάλειαν τὸ θήραμα τῶν. Ἔτσι ἔκαμαν τότε καὶ οἱ ἀπόστολοι. Ἐριπτον τὸ ἀγκίστρι τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου εἰς τὴν ψυχὴν τὴν Ἰουδαϊκὴν καὶ ἐκεῖνοι μάταια ἀντιδρούσαν, ὑποβάλλοντες τοὺς ἑαυτοὺς τῶν εἰς τὴν περιτομὴν, τηροῦντες τὰς ἐορτάς, παρατηροῦντες τὰς ἐποχάς, θυσιάζοντες, ξυρίζοντες τὸ κεφάλι τῶν καὶ ἄλλα παρόμοια ἐκτελοῦντες, οἱ ἀπόστολοι ὁμῶς τοὺς παρηκολούθουν εἰς ἄλα αὐτά χωρὶς νὰ τοὺς φέρουν ἀντίρρησην. Ὡς συνέπώς, καὶ ἂν ζητήσῃ, λέγει, περιτομὴν, δὲν ἀντιρῶ, ἀλλὰ ἀκολουθῶ. Ἄν ζητήσῃ θυσίαν θὰ θυσιάσω· ἂν θελήσῃ νὰ μὲ ξυρίσῃ ἐμὲ ποῦ ἀπαρνήθηκα τὸν τρόπον τῆς ζωῆς σου, θὰ τὸ ὑποστῶ καὶ θὰ κάμω δι.τι μὲ προστάζει. Ἄν ἀκόμη μὲ προστάξῃ νὰ τηρήσω τὴν Πεντηκοστήν,²⁰ δὲν θὰ φιλονεικήσω μαζί σου. Ὅπου καὶ ἂν μὲ περιερίσῃ θὰ σὲ ἀκολουθήσω καὶ θὰ ἐνδώσω, περιμένοντας νὰ σὲ κορυφῶσιν τὸ ἀγκίστρι τοῦ λόγου, ὥστε νὰ ἠμπορέσω μὲ ἀσφάλειαν νὰ ἀπομακρύνω ὅλον τὸ ἔθνος ἀπὸ τὴν παλαιὰν λατρίαν καὶ τὸν τρόπον ζωῆς. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, ἦλθα καὶ ἀπὸ τὴν Ἔφεσον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἐλπίζεις πόσον ὁ Παῦλος ἐμίμηθῃ τὴν ἀλιεὶαν τῶν ἰχθύων, ἐνδίδων εἰς τὸν λόγον; Βλέπεις ὅτι ἡ παρατήρησις τῶν ἐορτῶν, ἡ ἀποδοχὴ τῆς περιτομῆς Ἐ καὶ ἡ συμμετοχὴ εἰς τὰς θυσίας ἔγινε διὰ τοῦτο καὶ μόνον, ὄχι δηλαδὴ διὰ νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὸν παλαιὸν τρόπον ζωῆς, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὅσοι ἦσαν προσκεκολλημένοι εἰς τοὺς τύπους; Διότι, ἐκεῖνος ποῦ εὐρίσκειται ὑψηλά, ἂν μείνῃ διαπαντός εἰς τὸ ὕψος, οὐδέποτε θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀνεβάσῃ αὐτὸν ποῦ εὐρίσκειται χαμηλά, ἀλλὰ χρειάζεται προηγουμένως νὰ ταπεινωθῇ ἐκεῖνος καὶ τότε νὰ ὑψωθῇ αὐτός. Διὰ τοῦτο οἱ ἀπόστολοι κατέθηκαν ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, διὰ νὰ ἀνυψώσουν τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὸ ἐπίπεδον ἐκεῖνο, ἀπὸ τὴν

19. Ματθ. 4, 19.

20. Τὴν γνωστὴν Ἰουδαϊκὴν ἐορτήν.

ταπεινότητα τῆς Ἰουδαϊκῆς πολιτείας.

²⁵ Α "Ὅμως τὸ γεγονός ἐστὶ ἡ παρατήρησις τῶν καιρῶν καὶ ἄλα τὰ ἄλλα ἐγένοντο διὰ τὴν ὠφέλειαν καὶ τὸ συμφέρον (τῶν Ἰουδαίων), εἶναι φανερόν, ἀπὸ ὅσα εἶπαμε. Ἄς ἴδωμε, λοιπὸν, διὰ ποίαν αἰτίαν τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, ἀναγιγνώσκεται κατὰ τὴν περίοδον τῆς Πεντηκοστῆς. Διὰ τοῦτο ἀνεκινήσαμεν ἄλα αὐτά, διὰ νὰ μὴ νομίσετε, ὅταν ἴδῃτε νὰ προσέχωνται οἱ ἐορταί, ὅτι οἱ ἀπόστολοι κατέχονται ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊκὸν τρόπον ζωῆς. Σὰς παρακαλῶ νὰ προσέξετε μὲ ἀκρίθειαν, διότι ἐστὶ πρόκειται νὰ εἰπωθῇ δὲν εἶναι μικρὸν πρόβλημα. Τὴν ἡμέραν τῆς Σταυρώσεως διαβάζομεν πάντα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν σταύρωσιν. Ὡς τὸ Μέγα Σάββατον πάλιν διαβάζομεν ὅτι ὁ Κύριος παρεδόθη, ἐστὶ σταυρώθη, ἐστὶ ἀπέθανε κατὰ σάρκα καὶ ἐστὶ ἐτάφη. Διὰ ποῖον λοιπὸν λόγον νὰ μὴ διαβάζωμεν καὶ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων μετὰ τὴν Πεντηκοστήν, ὅταν καὶ ἔγινον καὶ ἤρχισαν; Γνωρίζω διδάξαι, ὅτι πολλοὶ τὸ ἀγνοοῦν αὐτὸ καὶ διὰ τοῦτο χρειάζεται νὰ διαπιστωθῇ ἀπὸ τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων, διὰ νὰ γίνῃ γνωστὸν ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, δὲν ἐσημειώθη κατὰ τὴν Πεντηκοστήν, ἀλλὰ κατὰ τὴν μετὰ τὴν Πεντηκοστήν περίοδον. Διὰ τοῦτο καὶ δίκαια θὰ ἐρωτήσῃ κάποιος, διότι θέβαια, ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν σταύρωσιν, ἔχει καθορισθῇ νὰ διαβάζωνται κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς σταυρώσεως καὶ τοῦ πάθους. Ἐ τὰς Πράξεις ὁμῶς τῶν Ἀποστόλων δὲν τὰς διαβάζομεν τὴν ἀνάλογον ἐποχὴν, οὔτε τὴν ἐποχὴν ποῦ ἐπράχθησαν, ἀλλὰ προτιθέρα. Διότι οὔτε ἀμέσως, μόλις ἀνεστήθῃ ὁ Χριστὸς ἔκαμαν θαύματα οἱ ἀπόστολοι; ἀλλὰ ἐπὶ σοσάντα ἡμέρας εὐρίσκειτο μαζί των ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ διὰ ποῖον λόγον τὰς σοσάντα αὐτὰς ἡμέρας εὐρίσκειτο μαζί των θὰ τὸ ἐξηγήσωμεν εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν. Τώρα δε προοιρῶμεν εἰς τὸ προκειμένον, διὰ νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἀνέστηκεν ἀμέσως εἰς τὸν οὐρανὸν μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ ἔμεινε εἰς τὴν γῆν ἐπὶ σοσάντα ἡμέρας μαζί μὲ τοὺς μαθητάς του καὶ δὲν ἔμεινε μόνον, ἀλλὰ συναναστράφητο μαζί των καὶ ἔβαινε μέρας εἰς τὸ τασιέζι των Πι καὶ συνωμίλει μὲ αὐτοὺς καὶ ὕστερα ἀπὸ σοσάντα ἡμέρας ἀνῆλθε πρὸς τὸν Πατέρα του εἰς τὸν οὐρανόν. Μὰ ὅτε καὶ τότε ἐβαινωτοῦσαν, ἀλλὰ ἐπέρσαν ἀκού δέκα ἡμέραι καὶ, ὅταν συμπληρώθη ἡ πεντηκοστὴ ἡμέρα, ἀπεστάλη εἰς τοὺς μαθητάς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ τότε, ἀφοῦ ἐδέχθησαν τὰς πυρίνας γλώσσας, ἤρχισαν νὰ θαυμα-

τουργούν. *Όλα αυτά, αγαπητοί, θα μᾶς τὰ ἐπιθεωρῶ-
σουν αἱ Γραφαί, ὅπως τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς εὗρίσκετο ἐπὶ σα-
ράντα ἡμέρας μεταξύ τῶν μαθητῶν, ὅτι μετὰ τὴν Πεντη-
κοστὴν κατῆλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅτι τότε ἔλαβον
τὰς γλώσσας, τὰς πυρίνας καὶ ὅτι τότε ἄρχισαν τὰ θαύ-
ματα. Ποῖος, λοιπόν, τὰ λέγει ὁμοίως; Ὁ μαθητὴς τοῦ
Παύλου, ὁ τίμιος καὶ μέγας Λουκᾶς, Ἐ ὁ ὁποῖος ἀρχίζει
ἔτσι καὶ λέγει: «Θεοφίλε, εἰς τὸ πρῶτον διδόν,»²¹ τοῦ ἔ-
γραφα, ὁμίλησα δι' ὅσα ὁ Ἰησοῦς ἔπραξε καὶ ἐδίδαξε, ἔ-
ως τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τοὺς
ἀποστόλους, πῶς ἐξέλεξε μέσωσ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ
ἀνελήθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Εἰς αὐτοὺς ἐνεφανίσθη ζῶν,
μετὰ τὴν σταύρωσίν του, διὰ πολλῶν ἀποδεικτικῶν στοι-
χείων καὶ ἐπὶ σαράντα ἡμέρας ἦταν ὁρατός ὑπ' αὐτῶν
καὶ ὁμίλει διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.²² Α καὶ κατὰ τὴν
συναστροφὴν μαζί των, τοὺς ἔδωκε τὴν ἐντολὴν νὰ μὴ
ἐγκαταλείψουν τὰ Ἱεροσόλυμα.²³ Βλέπεις ὅτι μετὰ τὴν
ἀνάστασιν, ἐπὶ σαράντα ἡμέρας, ὁ Κύριος εὗρίσκετο ἐπὶ
τῆς γῆς, ὁμιλῶν περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ συνα-
ναστροφόμενος τοὺς ἀποστόλους; Βλέπεις ὅτι ἐλάμβανε
μέρος καὶ εἰς τὸ τραπέζι των; «Καὶ παρήγγειλεν εἰς αὐ-
τοῦς, λέγει, νὰ μὴ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα,
ἀλλὰ νὰ περιμένουν τὴν πραγματοποιήσασιν τῆς ὑποσχέσεως
τοῦ πατρὸς, περὶ τῆς ὁποίας με ἠκούσατε νὰ σὰς ὁμιλῶ, ὅτι,
δηλαδή, ὁ Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε με νερό, ἐνῶ σὺ εἰς τὰ βα-
πτισθῆτε ὑστερα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας, εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦ-
μα.»²⁴ Αὐτὰ ἔλεγον ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ σαράντα ἡμέρας. «Αὐτοὶ
τότε συνεκέντρωσαν καὶ τὸν Β ἔρωτοῦσαν λέγοντες:
Κύριε, κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον θὰ ἀποκαταστήσῃς τὴν
βασιλείαν τοῦ Ἰσραὴλ; Ἄλλὰ ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἀπήνησεν:
Δὲν ἀνήκει εἰς τὴν δικαιοδοσίαν σὰς νὰ γνωρίζετε χρόνους
ἢ καιροὺς, τοὺς ὁποῖους ὁ Πατὴρ ἔχει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν
του, ἀλλὰ θὰ λάβετε δύναμιν, ὅταν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα θὰ
κατέλθῃ σὲ σὰς καὶ θὰ γίνετε μάρτυρές μου εἰς τὴν Ἱε-
ρουσαλήμ καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἰουδαίαν καὶ τὴν Σαμάρειαν
καὶ ἕως τὰ πέρατα τῆς γῆς. Καὶ μόλις εἶπε αὐτὰ καὶ ἐνῶ
τὸν ἔβλεπαν ἐκείνοι, ἀνέθηκε ὄψηλά καὶ ἕνα νέφος τὸν ἀ-
πέκρυψε ἀπὸ τὰ μάτια των.»²⁵ Εἶδες, λοιπόν, ὅτι ἐπὶ σα-

21. Πρόκειται διὰ τὸ κατὰ Λουκᾶν ἑπαγγέλιον.

22. Πράξ. 1, 1-4.

23. Πράξ. 1, 4-5.

24. Ἀποκτ. 1, 5-9.

ράντα ἡμέρας εὗρίσκετο μαζί των ὁ Χριστὸς καὶ, τότε ἀ-
νελήθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅταν ἐπέρασαν αἱ σαράντα ἡ-
μέραι. Ἄλλ' ὡς ἰδοῦμε ἂν κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐστῆλη
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. C «Ὅταν συνεπληρώοντο αἱ ἡμέραι
τῆς Πεντηκοστῆς, ἠκούσθη ἔξαφνα ἤχος ἀπὸ τῶν οὐρα-
νῶν, ὡσὼν διαία πνοὴ ἀνέμου καὶ ἐφάνησαν νὰ διαμερί-
ζωνται γλώσσαί, ὡσὼν ἀπὸ φωτιά καὶ καθέμιὰ ἐκάθησεν
ἐπάνω εἰς κάθε ἀπόστολον.»²⁶ Εἶδατε πόσον φανερὰ ἐγι-
νεν ἡ ἀπόδειξις, ὅτι ἐπὶ σαράντα ἡμέρας ἦταν ἐπὶ τῆς
γῆς ὁ Χριστὸς καὶ ὅτι οἱ ἀπόστολοι δὲν ἐθαυματούργουν;
Πραγματικά, πῶς θὰ ἦταν δυνατόν νὰ θαυματούργουν, ἂ-
φοῦ δὲν ἔχον ἀκόμη λάβει τὴν χάριν τοῦ ἁγίου καὶ ζωο-
ποιοῦ Πνεύματος; Εἶδατε ὅτι μετὰ σαράντα ἡμέρας ἀνε-
λήθη ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς οὐρανοὺς; Εἶδατε ἐπίσης ὅτι με-
τὰ δέκα ἡμέρας ἐθαυματούργουν οἱ ἀπόστολοι; D «Ὅταν
συνεπληρώθη ἡ Πεντηκοστὴ ἡμέρα καταπέμφθη τὸ πνεῦ-
μα τὸ ἅγιον. Αὐτό, λοιπόν, εἶναι πῶς πρέπει νὰ ἐρευνη-
σωμεν, διὰ ποῖον λόγον, δηλαδή, αἱ Πράξεις ἀναγινώ-
σκονται κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν. Ἄν τότε ἤρχιζον νὰ κά-
νουν τὰ θαύματα οἱ ἀπόστολοι, δηλαδή, μετὰ τὴν ἀνά-
στασιν τοῦ Κυρίου, τότε ἔπρεπε νὰ ἀναγινώσκεται καὶ
τὸ διδόνον τοῦτο. Ὅπως τὰ σχετιζόμενα με τὴν σταύ-
ρωσιν τὰ διαβάζομεν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς σταυρώσεως
καὶ τὰ τῆς ἀναστάσεως παρομοίως καὶ τὰ γεγονότα κά-
θε ἑορτῆς τὰ ἀναγινώσκομεν τὴν ἡμέραν τῆς εορτῆς,
ἔτσι πρέπει καὶ τὰ θαύματα τῶν ἀποστόλων νὰ διαβάζω-
νται κατὰ τὰς ἡμέρας πού συνετελέσθησαν.

Ε Διὰ ποῖον λόγον ὁμοίως δὲν τὰ διαβάζομεν τότε. Ἀλ-
λὰ ἀμέσως μετὰ τὴν σταύρωσιν καὶ τὴν ἀνάστασιν, ἀκού-
σατε προσεκτικά. Ὁλην τὴν αἰτίαν. Μετὰ τὴν σταύρωσιν
ἀναγγέλλομεν εὐθέως τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, τῆς
δὲ ἀναστάσεως ἀπόδειξις εἶναι τὰ ἀποστολικά θαύματα,
τῶν δὲ ἀποστολικῶν θαυμάτων διδάσκαλος εἶναι τὸ διδόν
τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων. Ὅτι ἰδιαιτέρως ἀπο-
δεικνύει τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, οἱ πατέρες καθόρισαν
νὰ διαβάσεται μετὰ τὴν σταύρωσιν καὶ τὴν ζωοφόρον ἀνά-
στασιν.²⁷ Α Διὰ τοῦτο, ἀγαπητοί μου, μετὰ τὴν σταύρω-
σιν καὶ τὴν ἀνάστασιν ἀμέσως διαβάζομεν τὰ θαύματα
τῶν ἀποστόλων, διὰ νὰ ἔχωμεν σαφὴ καὶ ἀναμφισβήτη-
τον τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως. Δὲν εἶδες τὸν Κύριον
ἀναστάντα μετὰ τὰ μάτια τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὸν εἶδες ὡς

26. Ἀποκτ. 2, 1-3.

ἀνίσταται μὲ τὰ μάτια τῆς πίστεως. Δὲν τὸν εἶδες ν' ἀνίσταται μὲ ἐκείνα τὰ μάτια, ἀλλὰ θὰ τὸν ἴδῃς ν' ἀνίσταται μὲσφ τῶν θαυμάτων τῶν ἀποστόλων. Διότι ἡ γνωστοποίησις τῶν θαυμάτων οὐ χειραγωγεῖ πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς πίστεως. Ἔτσι ἀπὸ τὸ νὰ τὸν ἴδῃς ν' ἀνίσταται εἶναι πολὺ σημαντικώτερον καὶ πολὺ πῖο σαφὴς ἀπόδειξις τὰ θαύματα, ποὺ γίνονται ἐν ὀνόματι τοῦ. **Β** Θέλεις νὰ μάθῃς πῶς αὐτὸ ἐπιβεβαιώνει καλότερον τὴν ἀνάστασιν ἀπὸ τὸ νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὰ μάτια ὄλων τῶν ἀνθρώπων; Ἀκούσατε μὲ κάθε προσοχὴν. Πολλοὶ ὑπαβάλλουν αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν καὶ λέγουν: Διατί ἐνῶ ἀνεστήθη δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς Ἰουδαίους; Ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι περιττός καὶ μάταιος. Ἐάν ἐπρόκειτο νὰ τοὺς ἐλάκωσῃ πρὸς τὴν πίστιν, δὲν θὰ παρέλειπε μετὰ τὴν ἀνάστασιν νὰ φανερωθῇ εἰς τοὺς πάντας. Τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ τοὺς προσελκύσῃ μὲ τὸ νὰ φανερωθῇ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τὸ ἀποδεικνύει διὰ τοῦ Λαζάρου. Αὐτὸν, νεκρὸν ἀπὸ τετραήμερου, σαπισμένον καὶ ὄζοντα καὶ δεμένον μὲ ταινίας, τὸν ἀνέστησε καὶ τὸν ἔκαμε νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν τάφον, κάτω ἀπὸ τὰ μάτια ὄλων **Γ** καὶ ὄχι μόνον δὲν τοὺς προσήλκυσε πρὸς τὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐφανάτισε. Διότι ὅταν ἔφθασαν (εἰς τὸν τόπον τοῦ θαύματος), ἤθελον νὰ φονεύσουν καὶ τὸν Λάζαρον δι' αὐτὸ. **Δ** Ἀφοῦ λοιπὸν ἄλλον ἀνέστησε καὶ δὲν ἐπίστευσαν, ἐάν ἐφανέρωσε τὸν ἑαυτὸν τοῦ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, δὲν θὰ παρωργίζοντο καὶ πάλιν ἐναντίον του; Ἄν καὶ δὲν ἐπρόκειτο τίποτε νὰ ἐπιτελέσουν, ἐν τούτοις μὲ τὴν ἐπιχειρῆσιν θὰ διέπρατταν ἀσεβείαν. Ὡστε ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς ἀπολλάξῃ ἀπὸ περιττὴν ἀργίην, ἐκρύψε τὸν ἑαυτὸν του. Διότι θὰ τοὺς καθιστοῦσεν ὑπευθύνους μεγαλύτερας τιμωρίας, ἐάν ἐνεφανίζετο μετὰ τὴν σταύρωσιν. Δι' αὐτὸ, ἐπειδὴ τοὺς ἐλυπήθηκεν, ἐκράτησε τὸν ἑαυτὸν του μακριὰ ἀπὸ τὰ μάτια των, ἀλλὰ τὸ ἐφανέρωσεν **Ε** μὲ τὴν ἀπόδειξιν τῶν θαυμάτων. Τὸ νὰ τὸν ἴδουσι ἀναστάντα δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ νὰ ἀκούσουν τὸν Πέτρον νὰ λέγῃ: «Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, σὴκ καὶ περιπάτησε». **Ζ** Καὶ τὸ ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι μέγιστη ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως καὶ ἠμποροῦσεν ἐκκολώτερα νὰ γίνῃ πιστευτὸν, παρὰ ἐκεῖνο τὸ προηγούμενον, καὶ ὅτι εἶχε περισσοτέρην πειστικότητά διὰ τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων, τὸ ὅτι ἐγίνοντο θαύ-

36. Πρὸς. Ἰωάν. 12, 10.

27. Πρὸς. 9, 6.

ματα ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, παρὰ ἀπὸ τὸ νὰ τὸν ἴδουσι ἀναστημένον, εἶναι φανερὸν ἀπὸ αὐτὸ. Ἀνέστη, λοιπὸν, καὶ ἐφανέρωθη ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς μαθητὰς του, ἀλλὰ εὐρέθη καὶ μετὰ τῶν κάποιος ἀπιστος, ὁ Θωμᾶς, ὁ λεγόμενος Διδυμὸς καὶ ἠθέλησε νὰ δάμῃ τὰ χέρια του εἰς τὰ σημάδια ποὺ ἔφεραν τὰ καρφία καὶ νὰ ψηλαφήσῃ καὶ τὴν πλευρὰν τοῦ Ἰησοῦ. **Ε** Ἄν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἦταν τρία χρόνια κοντὰ εἰς τὸν Ἰησοῦν, ποὺ παρεκάθησεν εἰς τὸ δεσποτικὸν τραπέζι, ποὺ εἶδε μέγιστα σημεῖα καὶ τέρατα, αὐτὸς ποὺ ἀκούσε τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου του, καὶ ἔλεπεν αὐτὸν ἀνεστημένον, δὲν τὸ ἐπίστευσεν ἄμεσως, ἕως ὅτου εἶδε τὰ σημάδια τῶν καρφίων καὶ τὰ τραύματα τῆς λόγχης, πὲς μου, πῶς ἦσαν δυνατόν νὰ πιστεύσῃ εἰς αὐτὸν ἢ οἰκουμένη, ἐάν τὸν ἔδλεπεν ἀνεστημένον; **Ϛ** Ἀ Μά, ποῖος ἠμπορεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὰς τὰς σκέψεις; Καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλου θὰ ἀποδείξωμεν ὅτι καλότερον θὰ ἐπείθε με τὴν θέαν τῶν θαυμάτων παρὰ μὲ τὸ νὰ φανερωθῇ ὁ ἴδιος. Ἀσφαλῶς, ὅταν τὰ πλήθη ἤκουσαν τὸν Πέτρον νὰ λέγῃ εἰς τὸν χωλόν: «Ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, σὴκ καὶ περιπάτησε», ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν τρεῖς καὶ πέντε χιλιάδες ἀνθρώποι, ἐνῶ ὁ μαθητὴς, ἔλεπεν αὐτὸν ἀνεστημένον, ἐγίνεν ἀπιστος. Βλέπει, λοιπὸν, πόσον εἶναι εὐκολώτερον τὸ πρῶτον ἀπὸ τὴν πίστιν εἰς τὴν ἀνάστασιν: Ὅταν τὸν εἶδεν ἀνεστημένον, δὲν τὸ ἐπίστευσαν, ὅτε ὁ μαθητὴς του, ἐνῶ τὰ θαύματα τὰ ἐπίστευσαν καὶ οἱ ἕχθροὶ μάλιστα τὰ εἶδαν. Ἔτσι τὸ πρῶτον εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ δεύτερον καὶ πλέον σαφὲς καὶ ἤλυσε περισσότερο αὐτοὺς πρὸς τὴν ἀνάστασιν. **Β** Καὶ διὰτὶ ἀναφέρω τὸν Θωμᾶ; Τὸ ὅτι οὔτε καὶ οἱ λοιποὶ μαθηταὶ τὸν ἐπίστευσαν ἐκ πρώτης ὄψεως, ἀκούσέ το προσεκτικὰ. Ἄλλὰ μὴ τοὺς κατηγορήσῃς, ἀγαπητέ μου. Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς δὲν τοὺς κατηγοροῦσε, μὴ τοὺς κατηγορήσῃς καὶ εἰ, διότι οἱ μαθηταὶ εἶδαν παράξενον καὶ παράδοξον πρᾶγμα, ἀφοῦ αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. Αὐτὰ τὰ μέγιστα θαύματα συμβαίνει ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ ἐκπλήτουν, ἕως ὅτου μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου γίνουσι μόνιμα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν. Ὁ Χριστὸς ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, τοὺς εἶπε: **Γ** «Εἰ-

38. Πρὸς. Ἰωάν. 20, 24 ἔξ.

39. Ἐννοεῖ ἐν γένει ὅτι ἀσέβησε μετὰ τὸ ἔχρειναι, ἀλλὰ ἀναφέρει ἐπισημάνον εἰς τὴν σημερινὴν τὸν ἄμαρτάν, τὸν Νεοτὸν Διδυμόν.

40. Πρὸς. 3, 6.

ρήνη ὀμῖν. Καὶ ἐκεῖνος λέγει, πτοηθέντες καὶ γεμέτοι φόβου, ἐνόμιζαν ὅτι βλέπουσαν φάντασμα. Καὶ εἶπε εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς: Διότι εἶδατε παραγμένοι;»³¹ Καὶ μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ τοὺς ἐπέδειξε τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια του καὶ ἐνώ αὐτοὶ ἀπὸ τὴν χαρὰν τῶν δέν τὸ ἐπίστευαν, τοὺς λέγει: "Ἐχετε ἐδῶ τίποτε νὰ φάγω;".³² Μὲ αὐτὰ ἤθελε νὰ τοὺς θεβαιώσῃ διὰ τὴν ἀνάστασίν του. Δὲν σὲ πείθει, λέγει, ἡ πλευρὰ αὐτῶ τὰ τραύματα; "Ἄς σὲ πείσῃ τούλαχιστον ἡ τράπεζα."³³

Καὶ διὰ νὰ πληροφορηθῆς ἀκριδῶς ὅτι δι' αὐτὸ εἶπεν: "Ἐχετε τίποτε τρῆμμα ἐδῶ διὰ νὰ φάγωμεν;», ὥστε νὰ μὴ νομίσουν ὅτι εἶναι ὀφθαλμαπάτη ἢ πνεῦμα, αὐτὸ γέννημα φαντασίας, ἢ ἀλλὰ ἀληθινὴ καὶ πραγματικὴ ἀνάστασις, ἀκούσε πᾶς ὁ Πέτρος πιστοποιεῖ τὴν ἀνάστασιν ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτά. Διότι: «Ἀφοῦ εἶπεν ὅτι τὸν ἀνέστησεν ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἔθηκε νὰ φανερωθῆ εἰς τοὺς μάρτυρας, οἱ ἄποστολοι εἶχαν ἐπιλεγῆ ἀπὸ προηγήτερα, δηλαδὴ εἰς ἡμᾶς»,³⁴ ἐν συνεχείᾳ, παρουσιάζων καὶ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως συνεχίει: «οἱ ὅποιοι ἐράγαμε καὶ ἤπισαμε μαζί μὲ αὐτὸν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς, ὅταν εἰς ἄλλην περίπτωσιν ἀνέστης νεκρῶν,³⁵ διὰ νὰ διαβεβαιώσῃ τὴν ἀνάστασιν εἶπεν: «δώσατέ τῆς νὰ φάγῃ».³⁶ Ὅταν, λοιπὸν, ἀκούσῃς ὅτι παρουσίασε τὸν ἑαυτὸν του ἐπὶ σαρῶντα ἡμέρας ζῶντα καὶ ὁρατὸν εἰς αὐτοὺς καὶ συναντρέφεται μαζί των, μάθε καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ τραπέζιου: Ἐστὶ, δηλαδὴ, δὲν ἔτρωγε, ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην φαγητοῦ, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ διορθώσῃ τὴν ἀσθένειαν τῶν μαθητῶν, "Ὅστε εἶναι φανερὸν ὅτι, τὰ τέρατα καὶ τὰ σημεῖα τῶν ἀποστόλων εἶναι ἡ μάλιστα ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως. Διὰ ταῦτα καὶ λέγει ὁ ἴδιος: «Σὲς διαβεβαιῶ ὅτι ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει εἰς ἐμὲ καὶ τὰ ἔργα ποὺ ἐγὼ κάνω, θὰ κάμῃ καὶ ἀκόμη μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτά».³⁷ Ἐπειδὴ ἔμεσο λάμβανεν ἢ σταύρωσις καὶ ἔκαστα πάλλουσι διὰ τοῦτο ἐργασίαν μετ' ἑτάταις πειραστότεροι θαύματα. Ἄν β- μως, ὁ Χριστὸς ἀπέθνηκε καὶ παρέμεινε ὀριστικὰ νεκρὸς εἰς τὸν τάφον καὶ δὲν ἀνίστατο, ὅπως λέγουσιν οἱ Ἰου-

31. Λουκ. 24, 36-38

32. Αδρῶβ. 21, 41.

33. 72 ἔτι ἔργα, δηλαδὴ, ὅπου, οἱ ζῶντες ἐνέριονται

34. Πράξ. 10, 40-41

35. Μάρκ. 5, 18.

36. Λουκ. 8, 55.

37. Ἰωάν. 14, 12.

δαῖοι, ὅτε ἀνέβαιναν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅχι μόνον δὲν ἔπρεπε νὰ γίνουσι μεγαλύτερα τὰ μετὰ ταῦτα θαύματα, τὰ μετὰ τὴν σταύρωσιν, δηλαδὴ, ἀλλὰ καὶ, ὅσα εἶχαν γίνῃ προηγουμένως, ἔπρεπε νὰ ἀποσβεσθῶν. Προσέβατε μὲ πολὺ ἐδῶ. Τὰ λεγόμενα εἶναι ἀναμφισβήτητοι ἀποδείξεις τῆς ἀναστάσεως, δι' αὐτὸ θὰ εἰπῶ καὶ πάλιν τὰ ἴδια. Ὁ Χριστὸς ἔκαμε πρὶν θαύματα, ἀνέστης νεκρὸς, καθάρισε λεπρούς, ἐξίωξε δαιμόνια, κατόπιν ἔσταυρώθη καὶ, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ ἄνομοι Ἰουδαῖοι, δὲν ἀνεστήθη ἐκ νεκρῶν. Τί νὰ ἀπαντήσωμεν, λοιπὸν, πρὸς αὐτοὺς; Ὅτι ἀν δὲν ἀνεστήθη, πῶς ἐν ὀνόματι του μετὰ ταῦτα ἔγιναν μεγαλύτερα θαύματα; Διότι κανένας ἀπὸ τοὺς ζῶντας, ὅταν ἀπέθανεν, δὲν ἔκαμε μεγαλύτερα θαύματα μετὰ τὸν θάνατόν του, ἢ ἐνῶ ἐδῶ εἶναι μεγαλύτερα καὶ κατὰ τὸν τρόπον, καὶ κατὰ τὴν φύσιν τὰ θαύματα (μετὰ τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν). Βέβαια, εἶναι φύσει μεγαλύτερα, διότι οὐδέποτε αἱ σκιάι τοῦ Ἰησοῦ ἀνέστησαν νεκρῶς, ἐνῶ τῶν ἀποστόλων αἱ σκιάι ἔκαμαν πολλὰ θαύματα. Καὶ κατὰ τὸν τρόπον ἔγιναν μεγαλύτερα θαύματα, διότι τότε ὁ Χριστὸς ἔθαυματούργει μὲ τὴν προσταγὴν του. Μετὰ τὴν σταύρωσιν, οἱ δούλοι του, χρησιμοποιοῦντες τὸ οὐρανόθεν καὶ ἁγιον ὄνομα του, ἔκαμαν μεγαλύτερα καὶ ὑψηλότερα θαύματα, ὥστε νὰ διαλάβῃ ἡ ἰσχὺς του περισσότερον καὶ μὲ μεγαλιτέραν δόξαν. Διότι ἀπὸ τὸ νὰ ἐπιτάσῃ αὐτός, εἶναι πολὺ μεγαλιτέρον νὰ θαυματούργουσι ἄλλοι, χρησιμοποιοῦντες τὸ ὄνομα του. Εἶδες, ἀγαπητὲ μου, ὅτι καὶ κατὰ τὴν φύσιν των καὶ κατὰ τὸν τρόπον τὰ θαύματα τῶν ἀποστόλων εἶναι μεγαλύτερα μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ; Λοιπὸν, ἀναμφισβήτητος εἶναι ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως. Αὐτὸ ποὺ ἔλεγα θὰ τὸ ἐπαναλάβω: ἂν ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν καὶ δὲν ἀνεστήθη, ἔπρεπε νὰ ἀποθάνουσι καὶ νὰ σθῆσουσι καὶ τὰ θαύματα. Τώρα ὅχι μόνον δὲν ἀπεσβέσθησαν, ἀλλὰ ἔγιναν ἐν συνεχείᾳ λαμπρότερα καὶ ἐνδοξότερα. Ἐὰν ὁ Χριστὸς δὲν ἀνεστήθη, δὲν θὰ ἔκαμαν τέτοια θαύματα οἱ ἄλλοι ἐν ὀνόματι του. Ἡ ἴδια δύναμις ἔθαυματούργει καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὴν σταύρωσιν. Καὶ ἀρχικῶς μὲν προσωπικῶς, κατόπιν δὲ διὰ τῶν μαθητῶν. Καὶ διὰ νὰ γίνῃ πλέον σαφὴς καὶ πλέον ἐνδοξος ἢ ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως, ἔγιναν μεγαλύτερα καὶ ὑψηλότερα τὰ θαύματα μετὰ τὴν σταύρωσιν. Μὰ, ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερὸν ὅτι ἔγιναν τότε θαύματα; Θὰ ἐρωτήσῃ ὁ ἀπιστος. Ἀκόμη ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερὸν ὅτι ἔσταυ-

ρώθη ὁ Χριστός: Ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς, λέγει. Ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐγεναν θαύματα τότε καὶ ὅτι ἐσταυρώθη ὁ Χριστός, μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰς ἱερὰς Γραφάς. Ἐκεῖναι λέγουσι καὶ τούτα καὶ ἐκεῖνα. Ἐγὼ, ὁμοίως, ὁ ἀντίπαλος λέγει ὅτι δὲν ἐθαυματούργησαν οἱ ἀπόστολοι, ὁ ἴδιος τότε ἀποδεικνύει μεγαλύτεραν τὴν δύναμιν των καὶ τὴν βίαν χάριν αὐτῶν. ἀφοῦ, ἢ ἢ, χωρὶς θαύματα ἤλκυον πρὸς τὴν θεοσέβειαν τὸσον μέγα μέρος τῆς οἰκουμένης. Ἐ αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερον καὶ πλέον παράδοξον θαῦμα, ὅταν οἱ πτωχοὶ, οἱ ταπεινοὶ καὶ οἱ καταφρονιμένοι καὶ οἱ ἀγράμματοι καὶ οἱ ἄπλοοι θνητοὶ καὶ οἱ ἰδιῶται, δώδεκα ὄλκοι καὶ ὄλκοι τὸν ἀριθμὸν, προσήλκυον πρὸς τὰς ἰδέας των τόσας πόλεις καὶ ἔθνη καὶ λαοὺς καὶ βασιλεῖς καὶ τυράννους καὶ φιλοσόφους καὶ ρήτορας καὶ ὄλην, μὲ ἕνα λόγον, τὴν γῆν, χωρὶς θαύματα. Θέλεις δὲ καὶ τώρα νὰ ἴδῃς τὰ θαύματα ποῦ γίνονται; Ἐγὼ θὰ σοῦ τὰ δεῖξω καὶ μάλιστα μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ προηγουμένα, ὅχι ἕνα νεκρὸν νὰ ἀνίσταται, ὅχι ἕνα τυφλὸν ν' ἀναβλέπῃ, ἀλλὰ ὀλόκληρον τὴν γῆν νὰ ἐγκαταλείπῃ τὸ σκοτάδι τῆς πλάνης.³⁸ Ἄ ὅχι ἕνα λεπρὸν νὰ καθαρίζεται, ἀλλὰ ἔθνη ὀλόκληρα ποῦ ἀποβάλλουν τὴν λέπρον τῆς ἁμαρτίας καὶ καθαρίζονται μὲ τὸ λουτρὸν τῆς ἀναγεννήσεως.³⁹ Τί περισσότερα θαύματα ἐπιζητεῖς ἀπὸ αὐτὰ, ἄνθρωπε, ὅταν ἄλλῃς νὰ γίνεταί τὸσον ριζικὴ μεταβολὴ τῆς οἰκουμένης;

Θέλεις νὰ μάθῃς πῶς ἔκαμεν ὁ Χριστός τὴν οἰκουμένην νὰ ἀναβλέπῃ; Παλαιότερα⁴⁰ οἱ θνητοὶ οὔτε τὸ ζῆλον, οὔτε τὸν λίθον ἐθεωροῦσαν σὺν ζῆλον καὶ λίθον, ἀλλὰ τὰ ὀνόμαζον θεοῦ, διότι τὸσον πολὺ ἦσαν ἀποτυφλωμένοι, ἐνῷ τώρα γνωρίζουν τί εἶναι ζῆλον καὶ τί λίθος καὶ ἔμαθαν καὶ ἐπίστευσαν τί εἶναι ὁ Θεός. Μόνον μὲ τὴν πίστιν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐρευνηθῇ ἡ ἀπαρσάλευτος καὶ αἰώνια φύσις. Θέλεις νὰ ἴδῃς καὶ ἄλλο θαῦμα τῆς ἀναστάσεως; Ἐ θὰ τὸ ἴδῃς καὶ αὐτὸ νὰ γίνεταί μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν τῶν μαθητῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι ὄλκοι παραδέχονται ὅτι καὶ ἐκεῖνος ἄκοιμος, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀγαθὰ σχέσεις μὲ ἕνα ζῶντα θνητὸν, μετὰ θανάτου ἴσως δὲν τὸν ἐνθυμεῖται. Ἐνῷ ἐκεῖνος, ποῦ ἔδειξεν ἀχάριστον συμπεριφορὰν εἰς ἕνα θνητὸν, ὅταν ἐζῶσσε, καὶ τὸν ἐγκατέλειψεν εἰς τὴν ζωὴν του, πολὺ περισσότε-

³⁸ Μὲ τὸ Πάκιγμα, ἐπὶ λέξῃ, καὶ τὴν ἐν συνεχείᾳ συμμεταχὴν εἰς τὰ συντακτικὰ μέτρα τοῦ προσφάτου ἢ Ἐκκλησιαίου.

³⁹ Ἐπὶ λέξῃ, καὶ τῆς ἐλευσεως τοῦ Χριστοῦ.

ρον θὰ τὸν λησμονῆσθῃ, ὅταν ἀποθάνῃ. Ἐτοι, κανένας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ὁ ὁποῖος ἀφῆκε τὸν φίλον καὶ τὸν διδάσκαλον καὶ τὸν ἐγκατέλειψεν ἐν ζωῇ, δὲν ἐνδιαφέρεται ἰδιαίτερα δι' αὐτὸν, ὅταν ἀποθάνῃ, καὶ μάλιστα ὅταν ἄλλῃς ὅτι ἀπὸ τὴν φροντίδα τοῦ δι' αὐτὸν ἀναριθμητοῦ κινδύνου δημιουργοῦνται διὰ τὸν ἴδιον. Ἀλλὰ ἰδοὺ, αὐτὸ τὸ ὅποιον δὲν συμβαίνει σὲ κανένα, Ἐ συνέβη εἰς τὴν περίπτωσηιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ αὐτοὶ ποῦ τὸν ἀπηνήθησαν ζῶντα καὶ τὸν ἐγκατέλειψαν καὶ τὸν ἀφῆσαν, ὅταν συνελήθη, καὶ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ κοντὰ του, ὕστερα ἀπὸ τοὺς ἀμετρήτους ἐκείνους χλευασμοὺς καὶ τὴν σταύρωσιν, τὸσον πολὺ ἐφρόντισαν δι' αὐτὸν, ὅστε καὶ τὰς ψυχὰς των νὰ θυσιάσουν ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας του καὶ τῆς πίστεως πρὸς αὐτόν. Ἄν ὁμοίως ἀπέθανεν ὁ Χριστός καὶ δὲν ἀναστήθῃ, ποῖα ἐξήγησις ἡμπορεῖ νὰ δοθῇ δι' αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι, ὅταν ἐζῶσσαν, τὸν ἐγκατέλειψαν διὰ τὸ ἀποφύγουσιν τὸν ἐπερχόμενον κίνδυνον, ἐνῷ, ὅταν ἀπέθανεν, ἔρριψαν τὸν ἑαυτὸν των εἰς ἀπειράς κινδύνους χάριν αὐτοῦ; Καὶ ὄλκοι μὲν οἱ ὄλκοι ἔφυγον, ἐνῷ ὁ Πέτρος τὸν ἀπηνήθη ἐν ὁρώκῃς τρεῖς φορές, ἐπειδὴ ἐφοβήθηκε μίαν δόσημαντον νεκρὸν βούλην, Ἐ ὅταν ὁμοίως ἀπέθανεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μᾶς πείσῃ μὲ τὰ ἴδια τὰ γεγονότα, ὅτι τὸν εἶδεν ἀνάστατον, ἤλλαξεν ἐντελῶς τακτικῇ, ὥστε νὰ ἀψηφήσῃ ὄλον τὸ πλῆθος, καί, χωρὶς νὰ φοβηθῇ κανένα κακόν, εἰσώρμησε δημοσίᾳ καὶ εἶπεν ὅτι ὁ σταυρωθεὶς καὶ ταφεὶς ἀναστήθῃ ἐκ νεκρῶν τὴν τρίτην ἡμέραν καὶ ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἀπὸ ποῦ ἦντιλῃσεν αὐτὸ τὸ θάρρος; Ἀπὸ ποῦ ἄλλου παρὰ ἀπὸ τὴν θεαδιότητα διὰ τὴν ἀνάστασιν; Ἀσφαλῶς, ἐπειδὴ εἶδε τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἀνάστασιν; Ἀσφαλῶς, ἐπειδὴ εἶδε τὸν Χριστὸν καὶ συνωμίλησε μαζί του καὶ ἐπειδὴ ἤκουσε διὰ τὸ μέλλον, διὰ τοῦτο, σὺν τῷ ἐκινδύνευσεν διὰ ζῶντα, Ἐ τὸσον πολὺ περιεφρόνησεν ὄλα τὰ δεῖνὰ καὶ ἀπέκτισσε περισσότεραν δύναμιν καὶ περισσότερον θάρρος, ὥστε νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω. Ὅταν, λοιπόν, ἰδῇς καὶ μεγαλύτερα θαύματα νὰ γίνονται καὶ τοὺς μαθητάς, οἱ ὁποῖοι προηγουμένως τὸν ἐγκατέλειψαν, νὰ κατέχονται ἀπὸ μεγαλύτερον ἀγάπην πρὸς αὐτόν.⁴¹ Ἄ καὶ νὰ δεκνύουσιν περισσότερον θάρρος καὶ γενικῶς ἢ μεταβολὴ τῶν πραγμάτων νὰ γίνεταί λαμπρότερα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ ὄλα νὰ γίνεταί πῶς βαρραλέα καὶ εὐχάριστα, τότε γνώριξες ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν πείραν τῶν πραγμάτων, ὅτι τὰ τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐτελείω-

σαν με τον θάνατον, αλλά τον θάνατον τον διεδέχθη ή ανάστασις και ξη και μένει αναλλοίωτος εις τους αιώνας ό σταυρωθείς Θεός. Εάν δεν είχε συμθή ή σταύρωσις του και ή ανάστασις και ξη και οι μαθηταί του δεν έκαμαν τά μεγαλύτερα θαύματα, μεγαλύτερα από τά πρό τής σταυρώσεως, τότε θα τον εγκατέλειπαν και οι μαθηταί του, ενώ τώρα δλόκληρος ή οικουμένη προτρέχει εις αυτόν, όχι μόνον ό Πέτρος, αλλά και άπειροι άλλοι, και πολλοί περισσότεροι μετά τον Πέτρον, αυτοί που δεν τον είδον και άφιέρωσαν ύπέρ εκείνου τας ψυχάς των και έχασαν τά κεφάλια των και έπαθον άπειρα κακά και άπέθανον εκφράζοντες την άκεραίαν πίστιν των εις εκείνον. Πώς λοιπόν ό νεκρός, ό παραμένων εις τον τάφον, όπως λέγεις έσύ, 'Ιουδαίε, έδειξε τόσοη μεγάλην δύναμιν, πείθων τους μεταγενεστέρους να προσκυνούν μόνον αυτόν και να προτιμούν να ύπαφέρουν και να πάσχουν τά πάντα, προκειμένου να χάσουν την πίστιν των εις αυτόν; Βλέπεις, λοιπόν, πόσον σαφής γίνεται ή απόδειξις τής αναστάσεως από πάσης πλευράς, διά μέσου των θαυμάτων των τότε και των σημερινών, C διά μέσου τής ευνοίας των μαθητών, των τότε και των σημερινών, διά μέσου των κινδύνων που έδοκίμασαν, όσοι έπιστευσαν; Θέλεις να ίδης και τους έχθρους να φοβούνται από την ισχίν και την δύναμιν και πολύ περισσότερο ν' αγωνισθύν μετά την σταύρωσιν; "Ακουσε και δι' αυτούς με προσοχήν: «βλέποντες», λέγει, «οί 'Ιουδαίοι τό βάρος του Πέτρου και του 'Ιε άννου και αντιληθάντες ότι είναι άνθρωποι αγράμματοι και άπλοί, έθαύμαζαν»⁴⁰ και αγωνισσαν όχι επειδή ήσαν αγράμματοι, αλλά διότι, αν και αγράμματοι, υπερέδωσαν δλους τους σοφούς και «βλέποντες τον άνθρωπον μεταξύ των, τον θεραπευμένον»⁴¹ D δεν είχαν τίποτε ν' αντιτάξουν,⁴² μολοντί προηίτερα άντέλεγον, βλέποντες να γίνωνται θαύματα. Πώς τότε δεν είχαν αντίρρησιν; Τους εβούδανε την γλώσσαν ή άόρατος δυναμεις του σταυρωθέντος. Έκείνος τους έφραξε τό στόμα. Αυτός τους έμόρανε τό θάρρος και διά τουτο παρέμειναν θωβοί, μη έχοντες οδμήμιαν αντίρρησιν να προβάλουν. Όταν ώμίλησαν, ίδες πώς αμολόγησαν την δειλίαν των: «θέλετε», λέγει, «να πείρη έπάνω μας τό αίμα του ανθρώπου αυτού;»⁴³ "Αν είναι ό

40. Ματθ. 4, 13.
41. Ιωβ. 1, 14.
42. Πράξ. 4, 14.
43. Πράξ. 6, 28.

μας άπλός άνθρωπος διατί φοβείσαι τό αίμα του; Πόσους εφηνευσες προφητας, πόσους δικαίους εσφαξες, 'Ιουδαίε, και δεν εφορησες κανενός τό αίμα; E διά ποιόν λόγον φοβείσαι εν προκειμένω; Συνετάρταξέ, πράγματι, την συνείδησιν των ό σταυρωθείς και μη δυνάμενοι ν' άποκρύψουν την αγωνίαν που τους κατείχε, όμολογούν παρά την δειλησιν τους εις τους έχθρους την άσθενείαν των. Και όταν μεν τον εσταύρωσαν εκρουγάζον λέγοντες: «Τό αίμα αυτού έπάνω μας και έπάνω εις τά τέκνα μας.»⁴⁴ Τόσον έπεριφρονασαν τό αίμα του ανθρώπου τουτου. Μετά την σταύρωσιν, βλέποντες την δύναμιν του να διαλάμπη, φοβούνται, αγωνισθύν και λέγουν: "A «θέλετε να πείρη έπάνω μας τό αίμα του ανθρώπου τουτου;». "Αν όμως ήταν ήλιανός και αντίθεος, όπως λέτε, 'Ιουδαίοι παρόνομοι, διατί φοβείσθε τό αίμα του; "Επρεπε να είναι υπερίφανοι διά τον φόνον, αν ό σταυρωθείς ήταν άξιος του σταυρού. 'Αλλ' επειδή δεν ήτο διά τουτο τρέμου.

Βλέπεις από παντού τους έχθρους αγωνιώντας και φοβισμένους; Είδες την αγωνίαν των; Μάθε και του 'Εσταυρωμένου την φιλανθρωπίαν. Έκείνοι έλεγον: «Τό αίμα του έπάνω μας και έπάνω εις τά τέκνα μας.»⁴⁵ αλλά ό Χριστός δεν τό έδέχθη έτσι. Καθικελεύων τον Πατέρα λέγει: «Πάτερ, συγχώρησε τους. Δεν γνωρίζουν τί κάμνουν.»⁴⁶ "Αν τό αίμα του έπιπτε έπάνω τους και έπάνω εις τά τέκνα των, δεν θα έγινοντο όπόστολοι ανάμεσα από τά τέκνα των, ούτε θα έπιστευον ομαδικώς τρεις και πέντε χιλιάδες. Βλέπεις πώς ενώ αυτοί, ήσαν ώμοι και ανελέητοι άπέναντι των όπογόνων των και ήγνόησαν και την ίδιαν την φύσιν, ό Θεός, έγίνετο φιλανθρωπότερος από κάθε πότερα και πλέον φιλόστοργος από κάθε μητέρα; "Επεσε δεδαίως τό αίμα του έπάνω των και έπάνω εις τά τέκνα των, αλλά όχι έπάνω εις όλα, αλλά μόνον εις εκείνα που έμμήθησαν την πατρικην δσέβειαν και παρανομίαν και εις τους υιούς των, που δεν ήσαν παιδιά των κατά την διαδοχήν την φυσικήν, αλλά σύμφωνα με την μοίαν τής διαδόσεως, και μόνον εις αυτούς καταλογισθη ή εϋθύνη C των κακών. Παρατήρησε όμως και έξ άλλης άπόψεως την αγαθότητα και την φιλανθρωπίαν του Θεού. Δεν καταλόγησεν άμέσως έναντιον των τον κολασμόν

44. Ματθ. 27, 25.
45. Ματθ. 27, 25.
46. Λουκ. 23, 34.

και την τιμωριαν, αλλά ἐπερίμενε σαράντα ἔτη μετὰ τὴν σταύρωσιν. Ὁ Σωτὴρ ἐσταυρώθη ἐπὶ αὐτοκράτορος Τιβερίου,⁴⁷ ἐνῶ ἡ πόλις των, τὰ Ἱερουσόλυμα, κατελήφθη ἐπὶ Βασσιανῶν καὶ Τίτου.⁴⁸ Διὰ ποίον λόγον καθυστέρησε τόσοσὺν πολὺ ἡ τιμωρία; Θέλησε νὰ τοὺς παράσχῃ καιρὸν μετανοίας, ὥστε νὰ ἀποκρῶζον τὰ σφάλματά των, νὰ ἀποκρούσων τὰ ἐγκλήματα των. Ἐπειδὴ, ὁμῶς, παρ' ἑλόν, ποὺ ἔλαβον προδουριαν μετανοίας, παρέμεναν ἀνίετοι, τοὺς κατέφερε τὸν κολασμὸν καὶ τὴν τιμωριαν Ἰ καὶ ἀφοῦ κατέστρεψε τὴν πόλιν των, τοὺς ἐξέτόπισε καὶ τοὺς διεσκόρπισε πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης καὶ τοῦτο ἀπὸ φιλανθρωπιαν: Τοὺς διεσκόρπισε διὰ νὰ ἰδοῦν προσκυνῶμενον τὸν ὕψ' αὐτῶν σταυρωθέντα Χριστὸν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης καὶ, βλέποντες των νὰ προσκυνῆται ὡπὸ πάντων καὶ μανθάνοντες τὴν δυνάμιν του, νὰ καταλάβουν τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀσεβείας των καὶ, ἀφοῦ λάθουν ἐπίγνωσιν, νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἡ αἰχμαλωσία λοιπὸν ἔγινε μῆθημα δι' αὐτοὺς καὶ ἡ τιμωρία νουθεσία. Ἄν ἔμεναν εἰς τὴν γῆν τῆς Ἰουδαίας, δὲν θὰ ἐμάνθανον τὴν ἀλήθειαν τῶν προφητῶν. Καὶ τί ἔλεγον οἱ προφῆται; Ἐ «Ζήτησέ μου καὶ θὰ σοῦ δώσω ὡς κληρονομίαν ἄλλα τὰ ἔθνη καὶ θὰ καθυποτάξω εἰς τὴν ἐξουσίαν σου ὀλόκληρον τὴν γῆν».⁴⁹ Ἐπρεπε, λοιπὸν, νὰ τραποῦν εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, διὰ νὰ ἰδοῦν μετὰ τὰ ἴδια των τὰ μάτια, ὅτι καὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς τὰ κατέχει ὁ Χριστός. Πάλιν ἕνας ἄλλος προφήτης λέγει: «Θὰ λατρεύσουν αὐτὸν ὁ καθένας ἀπὸ τὸν τόπον του».⁵⁰ Ἐπρεπε, λοιπὸν, νὰ διασκορπισθοῦν εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, διὰ νὰ ἰδοῦν μετὰ τὰ ἴδια τὰ μάτια των νὰ λατρεύῃ τὸν Ἰησοῦν ὁ καθένας ἀπὸ τὴν χώραν του. Ἐνας ἄλλος πάλιν εἶπε: «Θὰ πλημμυρίσῃ ἡ γῆ ἀπὸ τὴν γνωριμίαν τοῦ Θεοῦ, ὅπως τὸ πολὺ νερὸ, ποὺ κατακαλύπτει τὴν θάλασσον».⁵¹ Ἄ Ἐπρεπε, λοιπὸν, αὐτοὶ νὰ ὑπάγουν εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, ὥστε νὰ τὴν ἰδοῦν νὰ κατέχεται ἀπὸ τὴν γνώσιν τοῦ Κυρίου καὶ τὰς θαλάσσας, δηλαδὴ τὰς πνευματικὰς αὐτὰς Ἐκκλησίας, νὰ εἶναι γεμάται ἀπὸ εὐσεβειαν: Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς τοὺς διέσπειρεν εἰς ὅλην τὴν γῆν. Διότι ἂν ἐκάθηντο εἰς τὴν Ἰουδαίαν θὰ

47. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ ἀπὸ 14—37 μ.Χ.
48. Βασσιανὸς καὶ Τίτος, κατὰ καὶ οὗς, ἀνεδαλίφωσαν ἀπὸ τοῦ 71—81 μ.Χ. Ὁ Τίτος τὸ 70 κατέλαβε καὶ κατέστρεψε τὰ Ἱερουσόλυμα.
49. Ἐσαμ. 3, 8.
50. Σαρον. 2, 11.
51. Ἄδοκ. 3, 14.

τὰ ἀγνωσοῦσαν ἄλλα αὐτὰ. Λοιπὸν, ὁ Θεὸς θέλει νὰ γνωρίσωμεν μετὰ τὰ ἴδια τὰ μάτια των καὶ τὰς ἀληθείας τῶν προφητῶν καὶ τὴν δυνάμιν του. Καὶ, ἐὰν μὴν συμβῇ νὰ καταστῶν εὐγνωμονες, νὰ χειραγωγηθοῦν μετὰ ἄλλα αὐτὰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐνῶ, ἂν ἐπιμείνουν εἰς τὴν ἀσεβειαν ἢ νὰ μὴ ἔχουν καρμίαν ἀπολογίαν εἰς τὴν φοβεράν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Διὰ τοῦτο τοὺς διέσπειρε πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης, διὰ νὰ κερδίσωμεν ἀπὸ τοῦτο κατὰ καὶ ἡμεῖς, βλέποντες, δηλαδὴ, ἐκεῖνας τὰς προφητείας, ποὺ ἐλέχθησαν περὶ τῆς διασποράς, τὰς περὶ τῆς ἀλώσεως τῶν Ἱερουσαλῶν, τὰς ὁποίας καὶ ὁ Δανιὴλ, ὅταν ὤμιλεσε διὰ τὸ δέλεγμα τῆς ἐρημώσεως,⁵² καὶ ὁ Μαλαχίας, ὅταν εἶπεν ὅτι: «Καὶ ἐνώπιόν σας θὰ κλεισθοῦν αἱ πύλαι»⁵³ καὶ ὁ Δαυὶδ καὶ ὁ Ἰσαΐας καὶ ἄλλοι πολλοὶ προφῆται ἐπροφήτευσαν δι' αὐτὰ, καὶ ἐπὶ πλέον βλέποντες ἡμεῖς ὅτι, ὅσοι ἀδείχθησαν ἀχάριστοι πρὸς τὸν Θεόν, τοιοῦτοτρόπως τιμωροῦνται, Ἐ δηλαδὴ, νὰ ἔχουν χάσει τὴν πατρικὴν ἐλευθερίαν καὶ ὅλους τοὺς ἰσχυροὺς των καὶ τοὺς θεσμοὺς καὶ τὰς παραδόσεις των, νὰ γνωρίσωμεν τὴν δυνάμιν, ποὺ προεῖπεν ἄλλα αὐτὰ καὶ τὰ προείρημασεν. Καὶ οἱ μὴν ἐχθροὶ μέσῳ τῶν ἰσχυρῶν μας αγαθῶν θὰ ἰδοῦν τὴν ἰσχύν τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἡμεῖς διὰ τῶν τιμωριῶν, ποὺ ὑπέστησαν ἐκεῖνοι, θὰ γνωρίσωμεν τὴν ἄφροντον φιλανθρωπιαν του καὶ δυνάμιν του καὶ θὰ τὸν δοξάζωμεν εἰς τὸ διηνεκές, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τελικῶς τὰ αἰώνια καὶ ἀνεκέραστα αγαθά, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπιαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον μαζί μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα ἀνήκει ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα εἰς τὴν αἰωνίαν καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

52. Ἀννῆλ θ, 27.
53. Μαλακ. 1, 10. Δι' αὐτὸν ἐνοεῖ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλῆμ ἐν γένει, ἀλλὰ κατὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ναοῦ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗΝ

Α ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΟΝΤΟΣ ΤΑΣ ΔΕΚΑ ΧΙΛΙΑΔΑΣ ΤΑΛΑΝΤΑ,
ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΟΣ ΤΑ ΕΚΑΤΟΝ ΔΗΝΑΡΙΑ, ΚΑΙ
ΟΤΙ Η ΜΗΗΣΙΚΑΚΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΧΕΙΡΟΤΕΡΟΝ ΑΠΟ ΟΛΑ
ΤΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ

Σήμερον αισθάνομαι, ὡσάν νά ἐκνήθω πλησίον σας ἀπό μακρᾶν ἀποδημίαν. Διότι διὰ τοὺς ἀγαπῶντας δὲν ἔχει καμμίαν ἄξιαν ἢ παρουσίαν, ὅταν δὲν δύνανται νά συναναστρέφωμαι μὲ τοὺς ἀγαπώμενους. **Β** Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, καίτοι ἐμμένοντες εἰς τὴν πατριδα, δὲν ἠσθάνομεθα καθόλου καλύτερον ἀπὸ τοὺς ἀποδημοῦντας, ἀφοῦ κατὰ τὸν χρόνον ποῦ ἐπέραςε δὲν ἠδυνήθημεν νά συζητήσωμεν μαζί σας. Ἄλλὰ συγχωρήσατέ μας, διότι ἡ σιγὴ δὲν ὀφείλετο εἰς ἀδιαφορίαν, ἀλλὰ εἰς ἀσθένειαν. Σίς μὲν λοιπὸν τώρα χαίρετε, διότι ἀπηλλάγημεν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, ἐγὼ δὲ χαίρω διότι ἀπήλαυσα ἐκ νέου τὴν ἰσικὴν σας ἀγάπην. Διότι καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας μου μοῦ ἦτο περισσότερον δυσάρεστον καὶ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ἠδυνάμην νά μετέχω εἰς τὴν ἀγαπήτην αὐτὴν συνάθροισιν. **Γ** Καὶ τώρα ποῦ ἀνέρρωσα, περισσότερον ποθητὸν ἀπὸ τὴν υἰεῖαν μοῦ ἔχει γίνει ἡ δυνατότης νά χαίρωμαι μὲ ἄνεσιν τὴν ἀγάπην σας. Διότι ὅτε ὁ πυρετὸς τοῦ σώματος δὲν κατακαίει συνήθως ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ αὐτοῦ ποῦ ὑποφέρουν ἀπὸ αὐτὸν τόσον πολὺ, ὅσον κατακαίει τὰς ἰδικὰς μας ψυχὰς ὁ ἀποχωρισμὸς ἀπὸ τοὺς ἀγαπημένους. Καὶ ὅπως ἐκείνοι ἐπιζητοῦν φιάλας καὶ ποτήρια καὶ ψυχρὸν ὕδωρ, ἔτσι καὶ αὐτοὶ τὰ ποθητὰ πρόσωπα. **Δ** Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἀφοῦ ἀνέρρωσαμε, ἄς χορτάσωμεν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ἅν εἶναι δυνατόν ποτὲ νά ὑπάρῃ χορτασμός. Διότι ἡ φύσις τῆς ἀγάπης δὲν γνωρίζει χορτασμόν, ἀλλὰ ἡ διαρκὴς ἀπόλαυσις τῶν ἀγαπημένων ἀνάπτει μεγαλύτερον φλόγα. Καὶ τοῦτο γνωρίζουν οἱ Παῦλος, ὁ τρέφιος τῆς ἀγάπης, ἔλεγε: «Εἰς Κανένα τίποτε δὲν χρεωστεῖται, παρὰ μόνον νά ἀγαπᾷ ὁ ἓνας τὸν ἄλλον.» Διότι

1. Ρωμ. 12, 8.

τοῦτο εἶναι τὸ μόνον χρέος ποῦ πάντοτε καταβάλλεται καὶ ποτὲ δὲν ἐξοφλεῖται. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὸ νά εἶσαι διαρκῶς οφειλετὴς, εἶναι πρᾶγμα ὄραϊον καὶ ἀξίμηνον. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ χρηματικοῦ χρεοῦς ἐπαινοῦμεν αὐτοὺς ποῦ δὲν χρεωστοῦν τίποτε, εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως τῆς ἀγάπης παραδεχόμεθα καὶ θαυμάζομεν αὐτοὺς οἱ ὅποιοι χρεωστοῦν διαρκῶς. Καὶ αὐτὸ ποῦ ἐκεῖ εἶναι ἀποδείξεις ἀχαριστίας, τὸ ἴδιον ἐδῶ, δηλ. τὸ ὅτι δὲν ἐξαντλεῖται ποτὲ τὸ χρέος τῆς ἀγάπης, εἶναι ἀποδείξεις ἐγγνωμοσύνης.

Β Μὴ δυσανασχέτηστε ὅμως διὰ τὴν ἔκτασιν ποῦ θὰ λάβῃ ἡ ὀμιλία μου. Διότι ἐπιθυμῶ νά σας διδάξω μίαν θαυμαστήν κιθαρωδίαν, χρησιμοποιοῦν οὐχὶ νεκρὰν λύραν, ἀλλὰ ἀνακρούων ἀντὶ χορδῶν τὰς ἱστορίας τῶν Γραφῶν καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅπως οἱ κιθαρωδοὶ λαμβάνουν τοὺς δακτύλους τῶν μοθητευομένων καὶ τοὺς ἐπιστοῦν τὴν προσοχὴν ἤσυχον ἐπὶ τῶν τόνων καὶ τοὺς διδάσκουν νά τὰς κρούσῃ μετὰ διάκρισιν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀφώνους τόνους καὶ τὰς χορδὰς τοὺς διδάσκουν νά παράγουν ἴσον περισσότερον εὐχάριστον καὶ γλυκύν ἀπὸ κάθε φωνῆν, τὸ ἴδιον θὰ πράξωμεν καὶ ἡμεῖς. **Γ** Ἀντὶ τῶν δακτύλων θὰ χρησιμοποιοῦμεν τὴν σκέψιν σας καὶ, ἀφοῦ τὴν φέρωμεν κοντὰ εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, θὰ παροκινήσωμεν τὴν ἰσικὴν σας ἀγάπην νά τὰς ψαῖῃ μετὰ διάκρισιν, διὰ νά διεγείρῃτε μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν αὐτὴν ἅχι τὸ θέατρον τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων. Διότι δὲν ἀρκεῖ μόνον νά προσεγγίζωμεν τοὺς θεῖους λόγους, ἀλλὰ πρέπει ταῦτα νά ἐπιθεβαιώμεθα καὶ μετὰ ἀνάλογα ἔργα. Τί συμβαίνει λοιπὸν μετὰ τὴν κιθάραν; Κρούει τὰς χορδὰς τῆς καὶ ὁ τεχνίτης, ἀλλὰ τὰς κρούει καὶ ὁ ἀτεχνός, καὶ αὐτὸς μὲν ἐνοχλεῖ τὸν ἀκροατὴν, ἐνῶ ἐκεῖνος τὸν ψυχαγωγεῖ καὶ τὸν εὐχαριστεῖ, ἅν καὶ εἶναι ἴδιοι οἱ δάκτυλοι καὶ αἱ χορδαί, δὲν εἶναι ὅμως ἴδια ἡ ἐμπειρία. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μετὰ τὰς θείας Γραφάς. Προσεγγίζουσιν πολλοὶ τοὺς θεῖους λόγους, ἀλλὰ δὲν ὀφελούται ὅλοι, δὲν ἀποκομίζουν καρποὺς. **Δ** Αἴτια εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὅτε ἐμβαθύνουσιν εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς ὅτε κρούουν μετὰ τέχνην τὴν κιθάραν. Αὐτὸ ποῦ εἶναι ἡ τέχνη εἰς τὴν κιθαρωδίαν, εἰς τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἐπιθεβαιώσις μετὰ ἔργα. Ἦδη ἐκρούσαμεν μίαν χορδὴν καθ' ἑλπὴν τὴν τεσσαρακοστὴν, καθ' ἣν ἀνεγγνώσκωμεν πρὸς σας τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ διὰ τοὺς ἄρκους καὶ μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ πολλὰ ὑπόματα τῶν ἀκροατῶν ἔμαθον τὴν με-

ληθιδαν του νόμου εκείνου και, αφού απέβαλαν την κακήν συνήθειαν, αντί να όρκίζονται εις τον Θεόν, φέρουν διαρκώς εις τό στόμα των τό «και» και τό «όχι» και τό «πίστευσον», εις κάθε συζήτησιν. Και άν ή ανάγκη τους πιέξη διά αναριθμητά πράγματα, δεν ανέχονται να προχωρήσουν περαιτέρω.

Ε "Επειδή δεν άρκει διά την σωτηρίαν μας ή παραδοχή μιάς έντολής, άς σας μεταφέρωμεν σήμερον και εις μίαν άλλην. Διότι, και άν όλοι δεν έβρασαν εις την τήρησιν του προηγουμένου νόμου, με την πάροδον του χρόνου και αυτοί που ύστερησαν θα φθάσουν όσους προπορεύονται. Και πράγματι, άντελήφθησαν. ³ Α ότι έπιδεικνύεται τοιοϋτον ένδιαφέρον διά τό πράγμα, ώστε και εις την οικίαν και εις την τράπεζαν συναγωνίζονται διά την τήρησιν τής έντολής αυτής άνδρες προς γυναίκας, δούλοι προς ελευθέρους, και έκαλοτύχια αυτούς που οργανώνουν τοιοϋτου είδους συνεστιάσεις. Τί άγιώτερον δύναται να ύπάρξη από την τράπεζαν εκείνην από την όποιαν έχει αποδιωχθή ή μέθη, ή λαιμαργία και κάθε άσωτία, και εις την θέσιν αυτών έχει τοποθετηθή ό θουαστάς συναγωνισμός διά την τήρησιν των νόμων του Θεού. Και προσέχει ό άνδρας την γυναίκα να μη πείη ποτέ εις τά θάρραρα τής έπιτοκίας, και προσυλλάσσει ή γυναίκα τον άνδρα και μεγίστη καταδίκη άνανέμει τον παραβάτην; Όπου ό οικοδοπιστής δεν τό θεωρεί έντροπήν να έλέγχεται από τους δούλους ούτε τους δούλους του να διορθώνη εις αυτό; Β Δέν θα σφάλη, άν δυναμίση κανείς μίαν τοιαύτην οικίαν Έκκλησίαν του Θεού. Όπου δηλ. ύπάρχει τόση σωφροσύνη, ώστε την ώρα τής διασκεδάσεως οι άνθρωποι να φροντίζουν δια τους θείους νόμους και όλοι οι παρόντες να συναγωνίζονται ό ένας προς τον άλλον και να αμιλλώνται δι' αυτό, είναι φανερόν, ότι έχει εκδιωχθή κάθε δαιμών και κάθε πονηρά δόνησις και ότι εκεί είναι παρών ό Χριστός χαίρων διά τον άσαιο συναγωνισμόν των δούλων και παρέχων εις αυτούς όλην του την εύλογίαν.

Διά τούτο αφίνω πλέον αυτήν την έντολήν (διότι γνωρίζω ότι με την χάριν του Θεού θα διαδοθή εις όλην την πόλιν, αφού σεις την έπεχειρήσατε μετά θερμής και εκάνατε δυνατήν άρχην) και μεταδίδω εις άλλην, την περιφρόνησιν τής άρχής. C "Όπως δηλ. εις την κιθάραν δεν άσκει μόνον να παράγωμεν μελωδίαν από μίαν χορδήν, αλλά πρέπει να τάς κρούωμεν βλας με τον πρόποντα ρυθμόν, έτσι και διά την άρετήν τής ψυχής δεν άρκει ένας μόνον νόμος

διά την σωτηρίαν μας, όπως είπα μόλις πρό όλίγου, αλλά πρέπει δλους αυτούς να τους τηρούμεν με άσθηρότητα, άν πρόκειται να παραγάγωμεν την μελωδίαν εκείνην που είναι γλυκύτερα από κάθε όρκίζεται; Ησκήθη ή γλώσσα σου να λέγη εις κάθε περίπτωση «και» και «όχι»; D "Άς μάθη λοιπόν να άποστρέφεται και κάθε είδους όβριμ και να ένδιαφέρεται περισσότερο διά την ένταλήν αυτήν, διότι απαιτείται και περισσότερος κόπος. Εις την περίπτωση του όρκου έχρειάζετο να ύπερνηκώσωμεν μόνον μίαν συνήθειαν, ενώ διά την άρχην απαιτείται έντονωτέρα φροντίς. Διότι τό πάθος αυτό είναι τυραννικόν, και πολλές φορές παρασύρει ακόμα και νηφαλίους και τους κρημνίζει εις τό θάρραρον τής καταστροφής. Υπομείνατε λοιπόν τον έκτεταμένον λόγον μου. Διότι θα ήτο παράλογον να τραυματίζεσθε κάθε ήμέραν εις τάς αγοράς, εις τάς οικίας από φίλους, από συγγενείς, από έχθρούς, από γείτονας, από δούλους, από γυναίκα, από παιδίον, από τάς ίδίαις σας τάς σκέψεις και να μη φροντίζετε διά την θεοσελίαν των τραυμάτων αυτών ούτε μίαν φοράν την εβδομάδα, Ε και μάλιστα όταν γνωρίζετε ότι ό τρόπος αυτός τής θεραπείας είναι και δωρεάν και άνώδυνος. Διότι τώρα δεν κρατώ σίδηρον εις την χείρα, αλλά μεταχειρίζομαι λόγον αντί σιδηρου, λόγον όμως κοπτερότερον από κάθε σίδηρον, ό όποιος άποκόπτει από την ρίζαν την σήμν τής άμαρτίας, χωρίς να προκαλή πόνον εις τον πάσχοντα. Δεν κρατώ φωτιάν εις την δεξιάν, αλλά κρατώ διδασκαλίαν σφοδρότεραν και από την φωτιάν, που δεν φέρει καυτήρα εις την πληγήν, αλλά ματαιώνει την έξάπλωσιν τής κακίας, και αντί πόνου παρέχει πολλήν εύχαρίστησιν εις τον απαλασσόμενον από την κακίαν. ⁴ Α "Εδώ δεν χρειάζεται χρόνος, δεν χρειάζονται μόχθοι, δεν χρειάζονται χρήματα. Άρκει μόνον θέλησις και θα έπιτύχωμεν άμέσως όλα όσα έχουν σχέση με την άρετήν. Και άν έννοήσωμεν την άείωσιν του Θεού που μας προστάσσει και νομιθετεί, θα δεγθώμεν άρετήν διδασκαλίαν και προτοσήν. Διότι δεν σας διδάσκωμεν έξ ίδίαις έμπνεύσεως, αλλά σας οδηγώμεν δλους εις τον νομοθέτην. Άκολουθείτε λοιπόν και άκούσατε τους θείους νόμους.

Πού λοιπόν έγέμετο λόγος διά την άρχην και την μηχανοκακίαν; Και εις πολλά άλλα σημεία, κυρίως όμως με την παραβολήν εκείνην την όποιαν έλεγε προς τους μαθητάς, αφού ήρχισεν ως εξής: Β Διά τούτου ώμοιώθη ή βασιλεία

τῶν οὐρανῶν πρὸς ἄνθρωπον βασιλεῖα, ὃ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ λογαριασθῇ μὲ τοὺς δούλους του. Ὅταν λοιπὸν ἤρχισε νὰ λογαριάζεται, ἔφερον εἰς αὐτὸν ἕνα ὀφειλέτην δέκα χιλιάδων ταλάντων. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἴδυντο νὰ καταβάλῃ τὴν ὀφειλὴν, τὸν διέταξε νὰ πωληθῇ καὶ αὐτὸς καὶ ἡ γυναῖκα του καὶ τὰ τέκνα του καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶχε καὶ νὰ ἐπιστραφῶν τὰ ὀφειλόμενα. Ἔπεσε λοιπὸν ὁ δούλος ἐκεῖνος εἰς τοὺς πόδας του καὶ τὸν παρεκάλει λέγων: Κύριε, δεῖξέ μου μακροθυμίαν καὶ θὰ καταβάλω ὅλην μου τὴν ὀφειλὴν. Ἐσπλαγχνίσθη λοιπὸν ὁ κύριος τὸν δούλον ἐκεῖνον καὶ τὸν ἄφησεν ἐλεύθερον καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ χρέος. Μόλις ἐκεῖνος ἐξῆλθε συνήτησε ἕνα σύνδουλόν του, ὃ ὁποῖος τοῦ ἐχρεώσεται ἑκατὸν δηνάρια καὶ, C ἀφοῦ τὸν ἤρπασε, τοῦ ἐσφιγγε τὸν λαιμὸν λέγων: Κατάβαλέ μου ὅ,τι μοῦ χρεωσταις. Ἔπεσε λοιπὸν ὁ σύνδουλος εἰς τοὺς πόδας του καὶ τὸν παρεκάλει: Δεῖξέ μου μακροθυμίαν, καὶ θὰ σοῦ καταβάλω ὅ,τι σοῦ χρεωστώ. Ἐκεῖνος ὁμοῦ δὲν ἤθελε νὰ δεχθῇ τὴν παράκλησιν καὶ ἀπήλασε καὶ ἔρριψε τὸν ὀφειλέτην εἰς τὴν φυλακὴν, ἕως ὅτου τοῦ καταβάλῃ τὸ ὀφειλόμενον. Ὅταν εἶδαν τὸ πρῆγμα οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ, ἠγανάκτησαν καὶ ἦλθαν καὶ τὰ διηγήθησαν ὅλα εἰς τὸν κύριόν των. Τότε ὁ κύριος ἐκάλεσεν αὐτὸν καὶ τοῦ εἶπε: Δούλε πονηρέ, ἐγὼ σοῦ ἐχάρισα ὅλα ἐκεῖνο τὸ χρέος, ἐπειδὴ μὲ παρεκάλεισες. Δὲν ἔπραξε καὶ σὺ νὰ ἐλεῆσῃς τὸν σύνδουλόν σου, ὅπως καὶ ἐγὼ σὲ ἐλέησα; D Τότε τὸν παρέδωκεν εἰς τοὺς βασανιστάς, ἕως ὅτου ἀποδώσῃ ὅλο τὸ χρέος εἰς αὐτὸν. Τὸ ἴδιον θὰ κἀμῃ εἰς σὰς καὶ ὁ οὐρανὸς Πατῆρ μου, ἐὰν δὲν συγχωρῆτε ὁ καθένας εἰς τὸν ἀδελφόν του μέσσω ἀπὸ τὴν καρδίαν σας τὰς ἁμαρτίας του.²

Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἡ παραβολή. Πρέπει ὁμοῦ νὰ εἴπω ἐκ ποίας αἰτίας τὴν προέβαλε. Διότι δὲν εἶπε ἀπλῶς «ὡμοιωθῆ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». ἀλλὰ «ὡς αὐτὸ ὡμοιωθῆ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»³ Μὲ ποίαν ἀφορμὴν λοιπὸν εἶναι συνδεδεμένη ἡ παραβολή; Ἡμίλει εἰς τοὺς μαθητάς του περὶ ἀνευκακίας καὶ τοὺς διειπαιδαγωγεῖ νὰ συγκρατοῦν τὴν ὀργὴν καὶ νὰ μὴ ὑπολογίζου πολλὰ τὰ ἀδικήματα ποῦ μᾶς προκαλοῦν οἱ ἄλλοι, λέγων τὰ ἔξης: Ἐάν σὲ ἀδικήσῃ ὁ ἀδελφός σου, πῆγαινε νὰ τὸν ἐλέγξῃς κατ' ἴδιον. Καὶ ἂν σὲ ἀκούσῃ, τότε ἐκέρβισες τὸν ἀδελφόν σου. Ἐ Καθ' ἂν χρόνον ὁ Χριστὸς συνεχῆται μὲ τοὺς μαθητάς του αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια καὶ τοὺς ἐδίδασκε νὰ

2. Matθ. 18, 28-35.

3. Matθ. 18, 29.

ἐμβαδύουον εἰς τὰ πράγματα, ὁ Πέτρος, ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων, τὸ στόμα τῶν μαθητῶν, ὁ στῦλος τῆς Ἐκκλησίας, τὸ στερέωμα τῆς πίστεως, τὸ θεμέλιον τῆς ὁμολογίας τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ ἀλιεὺς τῆς οἰκουμένης, ὃ ὁποῖος ἀνύψωσε τὸ ἄνθρωπινον γένος εἰς τὸν οὐρανὸν ἀπὸ τὸν βυθὸν τῆς πλάνης, ὁ ἐνθερμος εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις καὶ γεμάτος παρηρησίαν, περισσότερον μᾶλλον ἀγάπην παρά παρηρησίαν, ἐψῶ ὅλοι ἐσκώπων, ἀφοῦ προσήλθον εἰς τὸν διδάσκαλον λέγει: ⁵ A «Πόσας φορές θὰ ἁμαρτήσῃ εἰς ἄδελφός μου ὁ ἀδελφός μου καὶ θὰ τὸν συγχωρῶ; Ἐως ἐπτὰ φορές;». ⁶ Ταυτοχρόνως καὶ ἐρωτᾷ καὶ ὁπίσκειται καὶ πρὶν λάθῃ ἀπάντησιν, φιλοτιμείται. Ἐπειδὴ ἐγνώριζε καλῶς τὴν γνώμην τοῦ διδασκάλου, ὅτι δηλ. κλίνει πρὸς τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ χαρίζεται πρὸ παντός εἰς ἐκεῖνον ποῦ παραβλέπει τὰς ἁμαρτίας τῶν πηλοῦ καὶ δὲν τὰς κρίνει μὲ ἀυστηρότητα, ἐπιθυμῶν νὰ φανῇ ἀρεστὸς εἰς τὸν νομοθέτην, λέγει: «Ἐως ἐπτὰ φορές;». Διὰ νὰ μάθῃς λοιπὸν τώρα τί εἶναι ἄνθρωπος καὶ τί εἶναι Θεός, καὶ ὅτι ἡ προθυμία τοῦ ἀνθρώπου εἰς ὅσον θαδῶν καὶ ἂν ἀνέλθῃ B συγκρινομένη πρὸς τὴν γενναιοσύνην ἐκεῖνον, εἶναι εὐτελεστέρα καὶ ἀπὸ τὴν μεγαλυτέραν πτωχείαν, καὶ ὅτι ὅσον εἶναι ἡ σταγὼν εἰς τὸ ἀπέραντον πέλαγος, τόση εἶναι ἡ ἀγαθότης μας ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἀνέκφραστον φιλανθρωπίαν αὐτοῦ, ἀκουσε τὴν συνέχειαν.

Ὅταν εἶπε ὁ Πέτρος «Ἐως ἐπτὰ φορές», καὶ ἐνόμισεν, ὅτι ἐπιδεικνύει μεγαλοφυσίαν, καὶ πλοῦτον, ἀκουσε τί ἀπήντησε: «Δὲν σοῦ λέγω ἕως ἐπτὰ φορές, ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτὰ». Μερικοὶ νημίουν ὅτι εἶπε ἑβδομηκοντα ἐπτὰ, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὀρθόν. Τὸ ἑβδομηκοντάκις ἐπτὰ εἶναι σχεδὸν πεντακοσία. Διότι ἐπτὰ φορές τὸ ἑβδομηκοντα εἶναι τετρακοσία ἐνεήκοντα. Καὶ μὴ νομίσης ὅτι τὸ παράγγελμα αὐτό, ἀγαπητέ μου, εἶναι δύσκολον. Διότι, ἐάν εἷας ποῦ ἡμάρτησε τὸν συγχωρήσῃς μίαν φοράν καὶ δύο καὶ τρεῖς φορές τὴν ἡμέραν. C καὶ ἂν ἀκόμα εἶναι ἀπὸ πέτραν, καὶ ἂν αὐτὸς ποῦ σὲ ἐλόπησεν εἶναι ἀγαθότερος καὶ ἀπὸ αὐτοῦς τοὺς δαίμονας, δὲν θὰ εἶναι τόσον ἀνάσθητος, ὥστε νὰ περιπέσῃ πάλιν εἰς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα ἀλλὰ ἀφοῦ σαφρονισθῇ ἀπὸ τὴν συγγὴν συγχώρησιν, θὰ γίνῃ καλύτερος καὶ μαλακώτερος. Καὶ σὺ πάλιν, ἐάν εἶσαι προετοιμασμένος νὰ παραβλέψῃς τόσας φορές τὰ ἁμαρτήματα ποῦ ἐγίναν εἰς ἄδελφόν σου, ἀφοῦ ἀσκήθῃς ἀπὸ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν καὶ τρίτην συγχώρησιν, δὲν

4. Matθ. 18, 21.

θά ἔχῃς εἰς τὸ ἔξῃς καμμίαν δυσκολίαν εἰς αὐτοῦ τοῦ εἰ-
δους τὴν φιλοσοφίαν, διότι θά ἔχῃς γυμνασθῆ ἅπαρ διὰ
παντός, μὲ τὴν συχνότητα τῆς συγχωρήσεως, νὰ μὴ πλήτ-
τεσαι ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα τῶν πλῃσιον. D "Ὅταν ἤκουσε
αὐτὰ ὁ Πέτρος, ἔμεινε ἐκθαμβος, φροντίζων ὄχι μόνον
διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐπρό-
κειτο νὰ ἐμπιστευθοῦν εἰς αὐτόν.

Διὰ νὰ μὴ κἀμῃ λοιπὸν τὸ ἴδιον, ποῦ ἔκαμε καὶ μὲ τὰς
ἄλλας ἐντολάς, ἀπέκλεισεν ἐκ τῶν προτέρων ἀπὸ τὸν ἑ-
αυτὸν του οὐρανδιώτερον ἐρώτησιν. Καὶ τί ἔκαμε μὲ τὰς ἄλ-
λας ἐντολάς; Ἐὰν ὁ Χριστὸς παρηγγελλε κατὶ, ποῦ ἐφαί-
νετο ὅτι περιεῖχε κάποιαν δυσκολίαν, ἐπρολάμβανε τοὺς
ἄλλους καὶ ἠρώτα καὶ ἐξήτει νὰ μάθῃ διὰ τὴν ἐντολήν. Καὶ
πράγματι, ὅταν προσῆλθεν ὁ πλοῦσιος καὶ ἠρώτα τὸν
Χριστὸν B διὰ τὴν αἰώνιον βασιλείαν καὶ ἔμαθε τί πρέπει
νὰ πράξῃ διὰ νὰ γίνῃ τέλειος, καὶ ἔβουλε λιπηνμένος διὰ
τὰ χρήματά του, τότε εἶπε ὁ Χριστὸς «ἀκόλωτερον εἶναι
νὰ περάσῃ κἀμῆλος μέσα ἀπὸ τὴν ὄπην τῆς βελόνης πα-
ρὰ νὰ εἰσελθῇ πλοῦσιος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».⁵
Ὁ Πέτρος τότε, ἂν καὶ εἶχε γυμνώσει τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ
ἅλα καὶ δὲν εἶχε πλέον οὐτὲ τὸ ἀγκιστρον, ἀλλὰ εἶχεν ἐγ-
καταλείψει καὶ τὴν τέχνην καὶ τὴν θάρκαν, ἐπλησίασε τὸν
Χριστὸν καὶ τοῦ εἶπε: «Καὶ ποῖος δύναται νὰ σωθῇ;».
Πρόσεχε λοιπὸν νὰ ἴδῃς καὶ οὐρανόθεν μαθητοῦ καὶ θερμό-
τητα. Δὲν εἶπε βῆλ, προστάσεις τὰ ἀδύνατα, ἢ ἐντολή
σου εἶναι δύσκολος, εἶναι θαρῦς ὁ νόμος. * Α Οὐτὲ πάλιν
ἐσιώπησε, ἀλλὰ ἐξεδήλωσε καὶ τὴν φροντίδα του διὰ τοὺς
ἄλλους καὶ ἀπένευε πρὸς τὸν διδάσκαλον τὴν ὀφειλομέ-
νην τιμὴν τοῦ μαθητοῦ λέγων «καὶ ποῖος δύναται νὰ σω-
θῇ;». Καὶ ἐνῶ δὲν εἶχε γίνῃ ἀκόμη ποιμὴν, εἶχε ψυχὴν ποι-
μῆνος, καὶ ἐνῶ δὲν εἶχε ἀναλάβῃ ἀκούην τὴν ἐξουσίαν, βί-
τησαι τὴν φροντίδα ποῦ ἤμαρξεν εἰς ὄχιοντα, μεριμνῶν
δι' ὀλοκλήσῃ τὴν οἰκουμένην. Διότι ἐδὸν ἦτο πλοῦσιος καὶ
εἶχε μεγάλην περιουσίαν. Ἰσως ἤβουλλοντο νὰ εἴπῃ τις, ὅτι
εἶχε ἐξῆς τὴν πλοῦσιον. Διότι ἐφοῦντιζε ὄχι διὰ
τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Τίνας δὲμος ἢ πτω-
γία του τὸν ἀπαλλάσσει ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὕπαιψαν καὶ ἀπο-
δεικνύει. Ἐτι ἐφοῦντιζε διὰ τὴν σωτησίαν τῶν ἄλλων καὶ
δι' αὐτὸ ἀνησυχῇ καὶ βισπεύει καὶ ἠθέλε νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν
διδάσκαλον τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χρι-

5. Πράξ. 20, 25.
6. Μάρκ. 10, 24.

στός τὸν ἐνεθάρρυνε καὶ τοῦ εἶπε: «Ὅσα εἶναι ἀδύνατα
διὰ τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι δυνατὰ διὰ τὸν Θεόν.» B Καὶ
μὴ νομίσης, λέγει, ὅτι ἐγκαταλείψασθε μόνον. Ἐγὼ σὺς
συμπαρίσταμαι εἰς τὴν φροντίδα αὐτῆν καὶ κάμνω τὰ ἀδύ-
νατα νὰ γίνων εὐκόλα καὶ δυνατὰ.

Πάλιν ὅταν ὁ Χριστὸς ὤμιλε περὶ γάμου καὶ γυναι-
κός καὶ εἶπεν, ὅτι «ὅστις χωρίζῃ τὴν γυναῖκα του ἐκτός
ἐνεκα τῆς πορνείας, τὴν ἀναγκάζει νὰ διαπράξῃ τὴν μοι-
χείαν»⁶ καὶ συνεβούλευε νὰ ὑποφέρουν ἅλας τὰς κακίας
τῆς γυνακός πλην τῆς πορνείας, ὁ Πέτρος, ἐνῶ οἱ ἄλλοι
ἐσιώπων, ἐπλησίασε τὸν Χριστὸν καὶ τοῦ λέγει: «Ἄν αὐ-
τὴ εἶναι ἡ αἰτία (τοῦ χωρισμοῦ) ἀνδρὸς καὶ γυνακός, τό-
τε δὲν συμφέρει νὰ ἐλθῇ τις εἰς γάμον.»⁷ Πρόσεχε νὰ ἴδῃς καὶ
ἐδῶ μὲ πόσῃν διακριτικότητα ἀπέδωκε καὶ τὴν πρέπουσαν
εἰς τὸν διδάσκαλον τιμὴν καὶ ἐφοῦντιζε καὶ διὰ τὴν σωτη-
ρίαν τῶν ἄλλων, χωρὶς καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτω-
σιν νὰ μεριμνῇ διὰ τὸν ἑαυτὸν του. C Διὰ νὰ μὴ εἴπῃ λοι-
πὸν καὶ ἐδῶ κατὶ παρόμοιον, ἐπρόφρασε μὲ τὴν παραβο-
λὴν καὶ ἀνῆρξε τὴν ἀντίρρησην του. Χάριν αὐτοῦ εἶπε
καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς: «Διὰ τοῦτο ὠμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν
οὐρανῶν πρὸς ἄνθρωπον βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ
λογαριασθῇ μὲ τοὺς δούλους του.»⁸ ἠθέλε νὰ δείξῃ, ὅτι
διὰ τοῦτο λέγει τὴν παραβολὴν αὐτὴν, διὰ νὰ μάθῃς βῆλ,
ὅτι ἀκόμη καὶ ἂν ἐβδομηκοντάκις ἑπτὰ τὴν ἡμέραν συγ-
χωρῆς τὰ ἁμαρτήματα τοῦ ἀδελφοῦ σου, δὲν δύνασαι ἀ-
κόμη νὰ εἴπῃς ὅτι ἐπραξες μέγα πρῶγμα, ἀλλὰ ἀπέχεις
πολύ καὶ ἀπερίγραπτα ἀπὸ τὴν φιλαυθροσίαν τοῦ Κυρίου
καὶ δὲν βιδεῖς τόσοσ ὅσον λαμβάνεις.

D "Ἄς ἀκούσωμεν λοιπὸν τὴν παραβολὴν, ἢ ὁποῖο
ἂν καὶ φαίνεται σαφῆς, ἐν τούτοις κρύπτει ἕνα θησαυρὸν
νοημάτων ἀνεκφραστων. * Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρα-
νῶν μὲ ἄνθρωπον βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ λογαρια-
σθῇ μὲ τοὺς δούλους του.» Μὴ ἴδῃς ἀπλῶς τὴν φράσιν,
ἀλλὰ ἀνάπτυσσε εἰς ἐμὲ τὴν φύσιν αὐτοῦ τοῦ δικαστορίου
καὶ ὀφύο αὐτοσυγκεντρωθῆς. ἀναλογίσου τί ἔχεις πράξει
εἰς ὄλην σου τὴν ζωὴν. Καὶ ὅταν ἀκούσης ὅτι λογαριάζε-
ται μὲ τοὺς δούλους του, νὰ φαντασθῆς καὶ βασιλεῖς, καὶ
στρατηγούς, καὶ ἐπάρχους, καὶ πλοῦσιους, καὶ πτωχοὺς,
καὶ δούλους, καὶ ἐλευθέρους, καὶ τοὺς πάντας. «Διότι ἅλοι

7. Μάρκ. 10, 27.
8. Ματθ. 5, 32.
9. Ματθ. 19, 14.

ἡμεῖς πρέπει να ἐφρανοσθῶμεν ἔμπρὸς εἰς τὸ δῆμα τοῦ Χριστοῦ.¹⁰ Ἐ καὶ ἂν εἶσαι πλούσιος, σκέψου ὅτι θὰ δώσης λόγον, ποῦ ἐξώδευσες τὰ χρήματα, εἰς πόρνους ἢ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν πτωχῶν, ποῦ, εἰς παροισίτους καὶ κόλακας ἢ εἰς ἐκείνους ποῦ εἶχον ἀνάγκην, ποῦ λοιπὸν, εἰς τὴν ἀκολασίαν ἢ εἰς τὴν φιλαυθρωπίαν, εἰς τὰς ἀπολαύσεις καὶ τὴν ἀσωτίαν καὶ τὴν μέθην ἢ εἰς τὴν βοήθειαν τῶν καταπιεζομένων; ⁷ Ἄ καὶ θὰ σοῦ ζητηθῆ νὰ δώσης λόγον ὅχι μόνον διὰ τὴν δαπάνην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπόκτησίν των. Ποῖον δηλ. ἐκ τῶν δύο, ἀπέκτησες τὴν περιουσίαν σου μὲ δικαίους μόχθους ἢ μὲ τὴν ἀρπαγὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, πῶς, ἐκληρονόμησες τὴν πατρικὴν σου περιουσίαν ἢ κατέστρεψες τὰς οἰκίας τῶν ὀρφανῶν καὶ διήρπασες τὰς περιουσίας τῶν χηρῶν; Καὶ ὅπως ἡμεῖς ζητοῦμεν λογαριασμὸν ἀπὸ τοῦς ὑπρέτας μας ὅχι μόνον διὰ τὰ ἔξοδα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἔσοδα, ἐξετάζοντες ἀπὸ ποῦ ἔλαθον τὰ χρήματα καὶ ἀπὸ ποῖα πρόσωπα, καὶ πῶς, καὶ πόσα. Τὸ ἴδιον λοιπὸν καὶ ὁ Θεὸς ζητεῖ ἀπὸ ἡμῶς εὐθύνας ὅχι μόνον διὰ τὴν δαπάνην τῶν χρημάτων μας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν τρόπον τῆς ἀποκτήσεώς των.

Ἐ καὶ δὲν εἶδει μόνον ὁ πλούσιος λόγον, ἀλλὰ εἶδει καὶ ὁ πτωχὸς διὰ τὴν πτωχείαν του. Ἄν π.χ. ὑπέμεινε τὴν πτωχείαν του μὲ γενναϊότητα καὶ εὐχαριστίαν, ἂν δὲν ἀπεθαρρύνθη, ἂν δὲν ἐδουασαογέτησεν, ἂν δὲν κατεφέρθη κατὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, ἐλέητων ἄλλων νὰ εἴς τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τὴν σπατάλην καὶ αὐτὸς νὰ στερηθῆ τῶν πάντων. Ὅπως ὁ πλούσιος θὰ δώσῃ λόγον διὰ τὴν ἐλεημοσύνην, τὸ ἴδιον καὶ ὁ πτωχὸς ἐὰν ἐπέβειε ὅποιον. Ἡ μάλλον ὅχι μόνον διὰ τὴν ὀπομονήν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἐλεημοσύνην.¹¹ Διότι ἡ πτωχεία δὲν ἀποτελεῖ ἐμπόδιον πρὸς ἐλεημοσύνην. Καὶ μάστις ἢ γῆρας, ποῦ κατέβαλε τὰ δύο λεπτά καὶ μὲ τὴν μικρὰν ἐκείνην εἰσφορὰν ὑπερέβαλεν ἐκείνους ποῦ κατέβαλον πολλὰ.

Ἐ καὶ ὅχι μόνον πλούσιος καὶ πτωχὸς, ἀλλὰ καὶ ἀρχόντες καὶ δικασταὶ ἐξετάζονται μὲ μεγάλην ἀσθηρότητα, μὴπως πασεδίασαν τὸ δικαίον, μὴπως ἔλαθον τὰς ἀποφάσεις των διὰ τοῦς δικαζομένους ἐπιτραχόμενοι ἀπὸ εὐνοίας ἢ μίσους, μὴπως ἐβήσαν παρὰ τὴν συνειδήσιν διότι ἐκολακισθῶσαν, μὴπως ἐβλάψαν ἀπὸ τυπικτικίας ἀνθρώπου ἀθώους. Καὶ ὅχι μόνον οἱ κοσμικοὶ ἀρχόντες, ἀλ-

10. Β' Κοριν. 5, 10.

11. Παρβλ. Ματθ. 19, 42.

λὰ καὶ ὅσοι προΐτανται τῶν Ἐκκλησιῶν θὰ λογοδοτήσουν διὰ τὴν ἐξουσίαν των. Καὶ μάλιστα αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν πικρὰς καὶ βαρεῖας εὐθύνas. ⁸ Καὶ πράγματι ὁ ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ λόγου θὰ ἐξετασθῆ ἐκεῖ μὲ μεγάλην ἀκριβείαν, μήπως εἶτε ἀπὸ ὀκνηρίαν ἢ ἀπὸ φθόνου παρέλεψῃ κάτι ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἔπρεπε νὰ εἴπῃ καὶ ἀπέδειξε μὲ τὰ ἔργα του ὅτι τὰ ἀνέπτυξε ὅλα καὶ δὲν ἀπέκρυψε τίποτε ἀπὸ τὸ ὠφέλιμα. Ἐπίσης εἰς ἐκείνον, εἰς τὸν ὅποιον ἔλαχε ἡ ἐπισκοπή, ὅπου μεγαλύτερον εἶναι τὸ ἀξίωμα, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήλθεν, τὸσον μεγαλύτερος θὰ ζητηθῆ λόγος, ὅχι μόνον διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν προστασίαν τῶν πτωχῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς χειροτονίας καὶ δι' ἄλλα ἀναριθμητά. Καὶ αὐτὰ φανερώων ὁ Παῦλος ἐγραφεν εἰς τὸν Τιμόθεον. «Μὴ χειροτονῆς ἔσπευσμένως κανένα μήτε νὰ γίνεσαι συμμετοχὸς εἰς ἕνας ἀμαρτίαν». ¹² Καὶ γράφων εἰς τοῦς Ἑβραίους διὰ τοῦς ἴδιους ἀρχόντας, τοὺς ἐφόβει κατ' ἄλλον τρόπον λέγων: Ἐ «Νὰ ὑπακούετε εἰς τοῦς ἡγουμένους σας καὶ νὰ ὑπατάσσεσθε. Διότι ἀγρυπνοῦν διὰ τὰς ψυχὰς σας, ὡσαν ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι θὰ δώσουν λόγον δι' ἑαῶς».¹³

Τότε λοιπὸν θὰ δώσωμεν λόγον ὅχι μόνον διὰ πράξεις, ἀλλὰ καὶ διὰ λόγους. Καθὼς δηλ. καὶ ἡμεῖς ὅταν ἐμπιστευθῶμεν εἰς τοῦς δούλους μας χρήματα, ζητοῦμεν ἀπὸ αὐτοῦς λογαριασμὸν δι' ὅλα, ἔτσι καὶ ὁ Θεός, ὁ ὅποιος μᾶς ἐνεπιστεύθη λόγους, θὰ μᾶς ζητήσῃ λόγον διὰ τὸν τρόπον τῆς δαπάνης των. Μᾶς ζητεῖται λόγος καὶ ἐξετάζομεθα λοιπὸν μὲ ἀσθηρότητα, μὴπως ἐδαπανήσαμεν αὐτὰ εἰς τὴν τύχην καὶ ἀσκόπως. ⁹ Ἄ διότι τὰ χρήματα, τὸ ὅποια ἐδαπανήθησαν εἰς τὴν τύχην καὶ ἀσκόπως, σωθήσως δὲν θλάπτουν τόσο, ὅσον ἕνας λόγος ποῦ ἐλέχθη ἀσκόπως καὶ ὅχι εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν. Διότι χρήματα δαπανηθέντα ἀσκόπως προκαλοῦν πολλακίας ζημίαν οικονομικὴν, ἐνῶ λόγος ποῦ ἐλέχθη ἀπερσιδέτως, ἀνέτρεψεν ὀλοκλήρους οἰκίας καὶ κατέστρεψε καὶ ἀπάνισε ψυχὰς. Καὶ τὴν χρηματικὴν ζημίαν εἶναι δυνατὸν νὰ τὴν διορθώσωμεν πάλιν, λόγο, ὅμως, ὁ ὅποιος μίαν φορὰν ἐλέχθη, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸν ἀνακαλέσωμεν. Καὶ ὅτι τιμωροῦμεθα διὰ τοῦς λόγους τὸ λέγει ὁ Χριστός. Ἄκουσέ το λοιπὸν: «Σὰς λέγω ὅμως, ὅτι διὰ κάθε λόγον ἀνωφελεῖ, ποῦ θὰ εἴπουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν γῆν, θὰ δώσουν

12. Α' Τιμ. 5, 22.

13. Ἐβρ. 13, 17.

λόγον δι' αὐτὸν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Διότι ἀπὸ τοὺς λόγους σου θὰ δικαιώθῃς καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους σου πάλιν θὰ καταδικασθῇς.¹⁴ ■ Καὶ δὲν λογοδοτοῦμεν μόνον διὰ τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἀκουσμάτα. Π.χ. ἂν ἐπίστευσες ἀδασανίστως ψευδῆ κατηγορίαν εἰς βάρος τοῦ πλησίον σου. «Νὰ μὴ ἀποδεχθῆς», γράφει ἡ Γραφή, «ἄνωφελές ἀκουσμα».¹⁵ Καὶ ἐὰν αἱ ἀποδεχόμενοι ψευδῆ ἀκουσμα δὲν θὰ συγχωρηθοῦν, τότε ὅσοι διαβάλλουσι καὶ κατηγοροῦν, ποῖαν δικαιολογίαν θὰ ἔχουσι;

Καὶ τί λέγω διὰ λόγους καὶ ἀκουσμάτα, ἀφοῦ ἔχομεν εὐθύνας καὶ διὰ τὰς σκέψεις μας; Καὶ τοῦτο ὑπεγράμμισεν ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγε: «Ὅποτε μὴ κρίνετέ τι πρὸ τοῦ ὀρισμένου καιροῦ, ἕως οὗ ἐλθῇ ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ φέρῃ εἰς φῶς τὰ κρυπτά τοῦ σκότους καὶ θὰ φανερώσῃ τὰς σκέψεις τῶν καρδιῶν».¹⁶ Καὶ ὁ ψαλμωδὸς Δαυὶδ λέγει: C «Ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐξομολογηθῇ ἐνώπιόν σου καὶ τὴν σκέψιν του».¹⁷ Τί ἔνοατο εὖ ἄνθρωπος θὰ ἐξομολογηθῇ ἐνώπιόν σου τὴν σκέψιν του;». Π.χ. ἐὰν ὤμιλησες πρὸς τὸν ἀδελφόν σου μὲ δόλον καὶ πονηρίαν σκέψιν ἂν δηλ. τὸν ἐπήνερις μὲ τὸ στόμα καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ εἰς τὴν ψυχὴν σου ἐσκέπτεσο κακὰ δι' αὐτὸν καὶ τὸν ἐφθόνησι. Τὸ ἴδιον πάλιν ὑπῆρξεν ὁ Χριστὸς, ὅταν ἔλεγε, ὅτι τιμωρούμεθα οὐ μόνον διὰ τὰ ἔργα μας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς σκέψεις. «Αὐτὸς πού ἔστρεψε τὸ βλέμμα του πρὸς γυναῖκα διὰ τὴν ἐπιθυμίαν, ἣδη ἐμίγησεν αὐτὴν εἰς τὴν καρδίαν του».¹⁸ Καίτοι, ἡ ἁμαρτία δὲν ἐγένετο πράξις, ἀλλὰ ἐμεν ἀκόμη εἰς τὴν διάνοισιν. Ἄλλὰ οὐτε εἰς αὐτὴν τὴν περιπτῶσιν δὲν δύναται νὰ μείνῃ ἀκατάκριτος ὁ περιεργαζόμενος τὰ κάλλη τῶν γυναικῶν διὰ τὴν ἀνάψιν ἐπιθυμίαν πορνείας.

D Ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς, ὅτι λογαριάζεται μὲ τοὺς δούλους σου, μὴ ἰθὺς ἐπιτολαιῶσι τὴν φράσιν, ἀλλὰ σκέψου ὅλον τὸ νόημά της καὶ νὰ φαντασθῇς κάθε ἡλικίαν καὶ τῶν δύο φύλων, καὶ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν. Σκέψου ποῖον θὰ εἶναι τότε τὸ δικαστήριον, ἀναλογίᾳ σου ὅλας τὰς ἁμαρτίας σου. Καὶ ἂν οὐ λησμονήσῃς κάτι ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά σου, ὁ Θεὸς δὲν θὰ λησμονήσῃ ποτέ, ἀλλὰ θὰ τὰ στήσῃ ὅλα ἐμπρὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας, ἂν

14. Ματθ. 12, 86—87.
15. Ἐφεσ. 28, 1.
16. Α' Κορινθ. 4, 5.
17. Ψαλμ. 75, 11.
18. Ματθ. 5, 28.

δὲν προλάβωμεν νὰ τὰ ἐξαλειψώμεν τώρα μὲ τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ μὲ τὸ νὰ μὴ μνησικακοῦμε ποτέ κατὰ τοῦ πλησίον. Διὰ ποῖαν λοιπὸν αἰτίαν ἐθέσπισε τὴν λογοδοσίαν; E Ὅχι βεβαίως διότι ἄγνωστὸς (ὥς εἶναι δυνατόν νὰ ἄγνωστὸς πού γνωρίζει τὰ πάντα πρὶν γίνουσι),¹⁹ ἀλλὰ διὰ τὴν πείσιν πρὸς τὸν δούλον, ὅτι δικαίως ὀφείλεις, ἔτι ὀφείλεις. Καὶ περισσότερο ἄχι διὰ νὰ μάθῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀποπλύνῃς τὰς ἁμαρτίας σου. Διότι καὶ τὸν προφήτην δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον τὸν διάταξε νὰ λέγῃ τὰ ἁμαρτήματα τῶν Ἰουδαίων. «Λέγε», λέγει, «τὰς ἀνομίας των εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἰακώβ καὶ τὰς ἁμαρτίας των εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ».²⁰ ἄχι διὰ νὰ τὰ ἀκούσῃς μόνον, ἀλλὰ διὰ νὰ διορθωθοῦν. A «Ὅταν λοιπὸν αὐτὸς ἤρχισεν νὰ λογαριάζεται, ἔφερον ἐνώπιόν του ἕναν ὀφειλέτην ἑκατὸ χιλιάδων ταλάντων».²¹ Ἄρα γε πόσα τοῦ ἐμπιστεύθη, ἀφοῦ κατέφαγε τόσο πολλὰ; Μέγας ὁ ὄγκος τοῦ χρέους. Καὶ δὲν ἦτο αὐτῆ μόνον ἡ δυσκολία, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἐνεφανίσθη πρῶτος εἰς τὸν Κύριον. Διότι ἐὰν αὐτὸς παρουσιάζετο μετὰ ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους, πού εἶχαν φανῆ συνετεῖς, δὲν θὰ ἦτο τόσοσ παραδοξὸν νὰ μὴ ἐξοργισθῇ ὁ κύριος. Διότι ἡ συνέπεια τῶν προηγουμένων ἐπρόκειτο νὰ τὸν καταστήσῃ ἐλαστικώτερον πρὸς τοὺς ἀσυνετεῖς. Τὸ γεγονός ὅτι ὁ πρῶτος πού παρουσιάσθη ἐφάνη ἀσυνετής, καὶ παρ' ὅλα ταῦτα εἶρε τὸν κύριον φιλόδωρον ἀπέναντί του, αὐτὸ εἶναι τὸ πλέον θαυμαστόν καὶ παράδοξον. B Διότι οἱ ἄνθρωποι, ὅταν εἶδον τοὺς ὀφειλέτας των, χαίρονται τόσο πολὺ ὡσάν νὰ εἶδον ἕνα θῆραμα, καὶ κἀμνοῦν τὰ πάντα διὰ νὰ λάβουν ὅτι᾽ ἕνα ὄλο τὸ χρέος. Καὶ ἂν δὲν δυνηθοῦν νὰ τὸ λάβουν ἐξ αἰτίας τῆς πτωχείας τῶν ὀφειλετῶν, τότε ἐκδηλώνουσι ἄλλῃ τὴν ὀργὴν των διὰ τὰ χρήματα εἰς τὸ ταλαίπωρον σῶμα τῶν ἀδελῶν ἐκείνων, τὸ ὁποῖον βασανίζουσι, κτυποῦν καὶ ὑποβάλλουσι εἰς ἀμέτρητα ἄλλα μαρτύρια. Ἐνῶ ὁ Θεὸς τοῦαντίον ἐπεχειρεῖ τὰ πάντα καὶ ἐφροντίζει νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ χρέη. Διότι εἰς τοὺς ἀνθρώπους πλούτος εἶναι νὰ λάβουσι, ἐνῶ διὰ τὸν Θεὸν πλούτος εἶναι νὰ συγχωρηθῇ. Ἡμεῖς γινόμεθα εὐπορώτεροι, ὅταν λάβωμεν ὅτι᾽ ἕνα ὀφειλόμενα, ἐνῶ ὁ Θεὸς τότε κυρίως πλουτεῖ, ὅταν μᾶς συγχωρήσῃ τὰ ἁμαρτήματα.

19. Πρῶτ. 4, 18, 22 (Σουάνια).
20. Ἰεζ. 68, 1.
21. Ματθ. 18, 24.

Διότι πλούτος του Θεού είναι η σωτηρία των ανθρώπων, όπως λέγει ο Παύλος: C «Ο πλούτος προς όλους και εις όλους όσους τον επικαλούνται».²²

Ἄλλα ἴσως θὰ εἶπῃ κανείς, Καί πῶς αὐτός πού θέλει νά χάριση καί νά συγχώρησῃ τὰ ὀσκήματα, τὸν διέταξε νά πωληθῇ; Ἄλλα αὐτὸ ἀκριβῶς δεκνύει περισσότερο τὴν φιλανθρωπίαν του. Ἄλλὰ ἄς μὴ βιαζώμεθα καί ἄς προχωρήσωμεν μὲ τὴν σειράν εἰς τὴν διήγησιν τῆς παραβολῆς. «Ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ἠδύνατο νά ἀποδώσῃ». Τί ἐνοεῖ «δὲν ἠδύνατο νά ἀποδώσῃ»; Πάλι θλέπεις ἐπίστασιν τῆς ἀχαριστίας του. Διότι, ὅταν λέγῃ «ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ἠδύνατο νά ἀποδώσῃ», δὲν ἐνοεῖ τίποτε ἄλλο παρά ὅτι ἦτο ἐστερημένος ὧλων τῶν ἀρετῶν καί δὲν εἶχεν εἰς τὸ ἐνεργητικὸν του κανένα ἀγαθὸν ἔργον, ὥστε νά ὑπολογισθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του. D Διότι λογαριάζονται, λογαριάζονται ὅπωςδήποτε ὑπὲρ ἡμῶν αἱ ἀρεταὶ μας διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν, ὅπως λογαριάζεται καί ἡ πίστις εἰς τὴν δικαιοσύνην. «Διότι εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν ἐργάζεται, ἀλλ' ἔχει πίστιν εἰς αὐτόν, ὁ ὁποῖος δικαιοῦναι τὸν ἀσεβῆ, ὑπολογίζεται ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην».²³ Καί τί λέγω ἡ πίστις καί αἱ ἀρεταί, ὅπου λογαριάζονται καί αἱ θλίψεις μας διὰ τὴν ἀφεσίν των ἁμαρτιῶν. Καί τὸ φανεροῦν αὐτὸ ὁ Χριστὸς μὲ τὴν παραβολὴν τοῦ Λαζάρου, ὅταν παρουσιάζει τὸν Ἀβραάμ νά λέγῃ πρὸς τὸν πλούσιον,²⁴ ὅτι ὁ Λάζαρος ἐδοκίμασεν εἰς τὴν ζωὴν του τὰς συμφορὰς καί διὰ τοῦτο ἔδωκε παραγορεῖται. Τὸ λέγει ἐπίσης καί ὁ Παῦλος, ὅταν γράφῃ πρὸς τοὺς Κορινθίους διὰ τὸν πόρον ὡς ἑξῆς: «Παραδόξατε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν σατανᾶν πρὸς κατατροπὴν τῆς σαρκὸς του, διὰ νά σωθῇ τὸ πνεῦμά του».²⁵ Ἐ Παρηγορῶν δὲ καὶ ἄλλους πού ἠμάρτησαν ἔλεγε τὰ ἑξῆς: «Διὰ τοῦτο μεταξύ σας ὑπάρχουν πολλοὶ ἀδύνατοι καὶ ἀρρωστοὶ, καὶ ἀρκετοὶ εἶναι νεκροί. Διότι ἐὰν ἐκρίναμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, δὲν θὰ ἐκρινόμεθα. Τώρα δὲ μὴ καταδικασθώμεν μαζί μὲ τὸν κόσμον».²⁶ Ἐὰν τώρα ὁ πειρασμὸς καὶ ἡ ἀσθένεια καὶ ἡ ἀδυναμία καὶ ἡ κατατροπὴ τῆς σαρκὸς, τὰ ὁποῖα ὑπομένομεν χωρὶς νὰ τὰ θέλω-

22. Ρωμ. 10, 12.

23. Ρωμ. 4, 5.

24. Πρβλ. Λουκ. 16, 25.

25. Α' Κορινθ. 5, 5.

26. Α' Κορινθ. 11, 31—32.

μεν οὔτε νὰ τὰ δημιουργώμεν, ὑπολογίζονται ὑπὲρ ἡμῶν διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, πολὺ περισσότερο ὑπολογίζονται αἱ ἀρεταί, τὰς ὁποίας ὀσκοῦμεν διότι τὸ θέλομεν καί τὸ ἐπιδιώκομεν.²⁷ Α Ἄλλα αὐτὸς ἦτο ἐστερημένος πάσης ἀρετῆς καὶ ἔφερε ἕνα δυσβάστακτον φορτίον ἁμαρτημάτων. Διὰ τοῦτο λέγει: «Ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νά ἀποδώσῃ τὸ χρέος, τὸν διέταξε νά πωληθῇ».²⁷ Ἐκ τούτου κυρίως δύνασαι νά κατανοήσῃς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου, διότι καί τὴν λογοδοσίαν ἐθέτισας, καί διέταξε νά πωληθῇ. Διότι καί τὰ δύο αὐτὰ τὰ ἔπραξε, μὲ τὸν σκοπὸν νά μὴ πωληθῇ. Ἀπὸ τοῦ συνάγεται αὐτό; Ἀπὸ τὴν ἔκβασιν των πραγμάτων. Διότι ἐὰν ἤθελε νά πωληθῇ αὐτός, πῶς τὸν ἠμποδίζε;

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν τὸν διέταξε νά πωληθῇ, ὅπου δὲν ἐπρόκειτο νὰ τὸ πράξῃ; Διὰ νά αὔξησῃ τὸν φόβον. Καί τὸν φόβον τὸν πῦξεν μετὰ τὴν ἀπειλήν, διὰ νὰ τὸν παρακινήσῃ εἰς τὴν ἰκεσίαν. B Καί τὸν παρακίνησεν εἰς τὴν ἰκεσίαν, διὰ νά λάβῃ ἀφορμὴν νά τὸν συγχωρήσῃ. Ἦδύνατο δεδαίως νὰ τοῦ χάριση τὸ χρέος καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν παράκλησιν, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκαμε, διὰ νὰ μὴ τὸν καταστήσῃ χειρότερον. Ἦδύνατο καί πρὸ τῆς λογοδοσίας εἰς τὴν συγχώρησιν, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ γίνῃ ἀπανθρωπιότερος καὶ ὠμότερος πρὸς τοὺς συνανθρώπους του μὴ ἔχων ἐπίγνωσιν τοῦ πλήθους των ἁμαρτιῶν του, διὰ τοῦτο ὑπέμνησε πρῶτα πρὸς αὐτὸν τὸ μέγεθος τοῦ χρέους, καί τότε τὸ ἐχάρισεν ὅλον. Ἐὰν παρὰ τὴν λογοδοσίαν καί τὴν ὑπόμνησιν τοῦ χρέους καί τὴν ἐκθλιψίν τῆς ἀπειλῆς καί τὴν ὑπογράμμισιν τῆς καταδίκης, διὰ τὴν ὁποῖαν ἦτο ἔξις, C ἔφάνη τόσον ἀγριὸς καὶ ὠμὸς πρὸς τὸν σύνδουλόν του, τότε, ἂν δὲν συνέβαινε τίποτε ἀπὸ ὅλα ταῦτα, καί εἰς ποῖαν ἀγριότητα δὲν θὰ εἶχε κυλισθῇ; Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἔκαμε ὅλα αὐτὰ καί τὰ ἐμεθέδευε, διὰ νὰ περιορίσῃ ἐκ των προτέρων τὴν ἀκληρότητα ἐκείνην. Ἐὰν μὲ ὅλα αὐτὰ δὲν διωρῶθη, ταῦτα δὲν ἔγινεν ἐξ αἰτίας τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τοῦ ἰδίου, πού δὲν ἐδέχθη νὰ διορθωθῇ.

Πλὴν ἄς ἴδωμεν πῶς μεθοδεύει τὴν πληγὴν του. «Ἐπεσε λοιπὸν», λέγει, «εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ καί τὸν παρέκάλε λέγων. Δεῖξε μου μακροθυμίαν καὶ θὰ σοῦ ἀποδώσω ὅλον τὸ χρέος».²⁸ Καί δὲν εἶπε, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ ἀπο-

27. Ματθ. 18, 25.

28. Ματθ. 18, 26.

δώση. Ὡς ἄλλὰ αὐτὴ εἶναι ἡ συνήθεια τῶν ὀφειλετῶν, καὶ ἂν δὲν δύνανται νὰ ἐπιστρέψουν τὸ χρέος, ὑπόσχονται, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὰ παρόντα δεινά. Ὅσοι ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὴν προσευχὴν, ὡς ἀκούσωμεν πῶσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῶν δεήσεων. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς οὕτε νηστειᾶν προέβαλε, οὕτε ἀκτιμοσύνην, οὕτε ἄλλο τι παρόμοιον, ἀλλὰ ἂν καὶ ἦτο ἔρημος καὶ γυμνὸς ἀπὸ κάθε ἀρετῆν, ἐπειδὴ παρεκάλειε τὸν κύριον μόνον, ἠδυνήθη νὰ τοῦ ἀποσπῶσιν τὸν οἶκτον. Ἐὰν μὴ καυραζώμεθα λοιπὸν νὰ προσευχώμεθα. Διότι ποῖος δύναται νὰ ὑπάρξῃ περισσότερον ἁμαρτωλὸς ἀπὸ αὐτὸν, ὁ ὁποῖος ἦτο ὑπεύθυνος διὰ τόσα ἐγκλήματα καὶ δὲν εἶχε καμμίαν, οὕτε μικρὰν οὕτε μεγάλην, ἀρετὴν; Ἐὰν εἴπε ὁμοῦ πρὸς τὸν ἑαυτὸν τοῦ «ἂν ἔγω προσέωπον νὰ ἐμφανισθῶ, εἶμαι γεμάτος ἐντροπῆν, πῶς δύναμαι νὰ προσέλω; Πῶς δύναμαι νὰ παρακαλέσω;», πρῶγμα πού τὸ λέγουσιν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἁμαρτάνοντας, οἱ ὁποῖοι ὑποφέρουσιν ἀπὸ διαβολικῆν εὐλάβειαν. Δὲν ἔχεις πρόσωπον νὰ ἐμφανισθῆς; Διὰ τοῦτο νὰ προσέλθῃς, διὰ νὰ ἀποκτήσης παρρησίαν μεγάλην. Μήπως τάχα εἶναι ἄνθρωπος αὐτὸς, πού πρόκειται νὰ σὲ συγχώρησῃ, ὥστε νὰ ἐντραπῆς καὶ νὰ κοκκινίσῃς; Εἶναι Θεὸς αὐτὸς καὶ ἐπιθυμεῖ περισσότερον ἀπὸ σὲ τὸν ἴδιον νὰ σὲ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἐγκλημάτων σου. Δὲν ἐπιθυμεῖς ἐσὺ τόσον πολλὴν ἀσφάλειάν σου, ὅσον ἐκεῖνος ἐπιζητεῖ τὴν σωτηρίαν σου. Καὶ τοῦτο μᾶς τὸ ἐδίδαξε μὲ ἔργα. Ἢ Δὲν ἔχεις παρρησίαν; Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς θὰ δυνηθῆς νὰ ἀποκτήσης, διότι ἔχεις αὐτὸ τὸ ἀσθημα. Διότι εἶναι μεγάλη παρρησία τὸ νὰ νομίσῃς, ὅτι δὲν ἔχεις παρρησίαν. Ὅπως εἶναι μεγίστη ἐντροπὴ νὰ δικαιώσῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Ἐκεῖνος πού τὸ πράττει αὐτὸ εἶναι ἀκάθαρτος, ἀκόμη καὶ ἂν πρόκειται διὰ τὸν ἁγιώτερον ἀπὸ ἑαυτοῦ, ὅπως ἀκριβῶς γίνεται δικαίος αὐτὸς πού ἔπεισε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὅτι εἶναι ὁ τελευταῖος ἀπὸ ἑαυτοῦ. Καὶ μάρτυρες διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων εἶναι ὁ Φαρισαῖος καὶ ὁ τελῶνης. Ἐὰν μὴ ἀποβαρυνώμεθα λοιπὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας, μήτε νὰ ἀπελπίσωμεθα, νὰ προσερχώμεθα εἰς τὸν Θεόν, νὰ προσπίπτωμεν καὶ νὰ παρακαλώμεν, πρῶγμα πού ἔκανε καὶ ἐκεῖνος, ἐνεργῶν μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ μὲ καλὸν πνεῦμα. Τὸ ὅτι δὲν ἀπεδαρρυνῆθῃ, δὲν ἀπηλιπίσθῃ, τὸ ὅτι ὠμολόγησῃ τὰς ἁμαρτίας του καὶ ἐξήγησῃ κάποια ἀναβολὴν καὶ προθεσίαν, ἅλα αὐτὰ ἦσαν καλὰ καὶ μαρτυροῦν συντετριμμένην διάνοιαν καὶ ταπεινωμένην ψυχὴν. Β

Ἄλλὰ τὰ περαιτέρω δὲν ἦσαν ὁμοῖα μὲ αὐτὰ. Διότι ὅσα συνεκέντρωσε μὲ τὴν ἱκεσίαν, ἅλα μαζί τὰ διεκόρπισε μὲ τὴν ὄργην εἰς βάρος τοῦ πλησίον του.

Ἄλλὰ ὡς ἔλωμεν ἡδὴ εἰς τὸν τρόπον τῆς συγχώρησεως, Ἐὰν ἴδωμεν πῶς τὸν συνεκέντρωσε καὶ πόθεν ἐκινήθη πρὸς τὴν συγχώρησιν ὁ κύριος. «Ὁ κύριος τὸν ἐλυτήθη», λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς, «καὶ τὸν ἤφησε ἐλεύθερον καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ χρέος». Ἐκεῖνος ἐξήγησεν ἀναβολὴν καὶ αὐτὸς τοῦ ἐδώσε συγχώρησιν. Ὅστε ἐκεῖνος ἔλαβε περισσότερον ἀπὸ αὐτὸ πού ἐξήγησε. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Εἰς αὐτὸν, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ κἀνῃ πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅ, τι ζητοῦμεν ἢ σκεπτόμεθα». Ὁ Διότι δὲν δύνασαι νὰ ἐνοήσῃς τόσα, ὅσα ἐκεῖνος εἶναι ἔτοιμος νὰ σοῦ δώσῃ. Νὰ μὴ ἐντραπῆς λοιπὸν οὕτε νὰ κοκκινίσῃς. Περισσότερον ὁμοῦ νὰ ἐντρέπῃσαι διὰ τὰ ἁμαρτήματά σου, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀπελπίσῃσαι μήτε νὰ ἐγκαταλείπῃς τὴν προσευχὴν, ἀλλὰ νὰ προσέλθῃς, καὶ ὡς εἶσαι ἁμαρτωλός, διὰ νὰ ἐξευμενίσῃς τὸν Κύριόν σου, διὰ νὰ τοῦ δώσῃς τὴν εὐκαρίαν νὰ ἐπιδείξῃ τὴν φιλευθροσύνην του μὲ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν σου. Διότι ἔαν φοβῆθῃς νὰ προσέλθῃς, θέτις ἐμπόδια εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ, ἐμποδίζεις τὴν μακροθυμίαν του εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐσέ.

Ἐὰν μὴ ἀποβαρυνώμεθα λοιπὸν καὶ ὡς μὴ διατάλωμεν νὰ προσευχώμεθα. Ὡς Διότι ἀκόμη καὶ ἂν κρημισθώμεν εἰς τὸ βάραθρον τῆς κακίας, θὰ δυνηθῇ ταγέως νὰ μᾶς ἄνασῃ ἀπὸ ἐκεῖ. Καλεῖς δὲν ἔποαζε τόσα ἁμαρτήματα ὅσα αὐτὸς. Διότι μετῆλθε κάθε εἶδος πονηρίας. Καὶ ἀκριβῶς αὐτὸ σημαίνουν τὰ δέκα γιλιῶδες τάλαντα. Καλεῖς δὲν ἦτο τόσον ἔρημος (ἀρετῶν) ὅσον αὐτὸς. Διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃ τὰ ὀφειλόμενα. Ἄλλ' ὁμοῦ αὐτὸν, ὁ ὁποῖος ἐποδοθῇ ἀπὸ παντοῦ, ἠδυνήθη νὰ τὸν σώσῃ ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς. Καὶ τὴν δύναμιν ἔχει ἡ προσευχὴ, λέγει, ὥστε αὐτὸν, πού προσέβαλε τὸν κύριον μὲ ἀναριθμητὰ ἔργα καὶ πράγματα, νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν κόλασιν καὶ τὴν τιμωρίαν; Ἐ Ναι, ἄνθρωπε, τὴν δύναμιν ἔχει. Διότι δὲν εἶναι αὐτὴ μόνη πού τὸ κατορθώνει, ἀλλὰ ἔχει σύμμαχον καὶ μεγίστον βοηθὸν τὴν φιλευθροσύνην τοῦ Θεοῦ πού δέχεται τὴν προσευχὴν, ἡ ὁποία εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν κατώ-

θωσε τὸ πᾶν καὶ κατέστησε τὴν προσευχὴν ἀποτελεσματικὴν. Αὐτὸ ἀκριδῶς ὑπαινισσόμενος ἔλεγε: «Τὸν ἐλυτήθη ὁ Κύριος αὐτοῦ καὶ τὸν ἔφησεν ἐλευθερὸν καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ χρέος». Διὰ τὰς μάθης, ὅτι μὲ τὴν προσευχὴν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν προσευχὴν τὸ πᾶν κατάρθωσεν ἢ ἐσπλαγγνία τοῦ Κυρίου.¹² Α «Ὅταν ἐκεῖνος ἐξῆλθεν, εὗρεν ἕναν ἀπὸ τοὺς συνδούλους του, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐχρεώσεται ἑκατὸν δηνάρια καὶ κρατῶν αὐτὸν τὸν ἐσφιγγε ἀπὸ τὸν λαμὸν καὶ τοῦ ἔλεγε: Δώσε μου ὅπως ὅ,τι μοῦ ὀφείλει.»¹³ Ἄρα γε δύναται νὰ ὑπάρξῃ στάσις αἰσχροτέρα ἀπὸ αὐτήν: Ἐνῶ ἡ εὐεργεσία ἀντήχει ἀκόμη εἰς τὰ ὠτά του, αὐτὸς ἐλησμόνησε τὴν φιlanθρωπίαν τοῦ Κυρίου.

Βλέπετε πόσον καλὸν εἶναι νὰ ἐνθυμούμεθα τὰς ἀμαρτίας μας; Καὶ πράγματι, ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ἐὰν τὰς ἐνεθυμῆτο διαρκῶς, δὲν θὰ ἐγένετο τόσο ἀγριὸς καὶ ἀπάνθρωπος. Διὰ τοῦτο λέγω συνεχῶς καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ λέγω, ὅτι εἶναι πολὺ χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον νὰ μνημονεύωμεν διαρκῶς ὅλα τὰ παραπτώματά μας. Διότι τίποτε ἄλλο δὲν δύναται νὰ καταστήσῃ τὴν ψυχὴν τόσο φιλοσοφημένῃ καὶ ἐπιεικῇ καὶ πρᾶν, ὅσον ἡ διαρκὴς ἀνάμνησις τῶν ἀμαρτιῶν μας. Β Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐνεθυμῆτο διαρκῶς ὄχι μόνον τὰ μετὰ τὸ βάπτισμα ἀμαρτήματά του, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα, ποῦ εἶχε πράξει πρὶν ἀπὸ τὸ βάπτισμα, ἅ καὶ διὰ μίσε ὅλα ἐκεῖνα εἶχαν ἀφανισθῆ. Ἐὰν ὁμοίως ἐκεῖνος ἐνεθυμῆτο τὸ πρὸ τοῦ βαπτίσματος ἀμαρτήματα, πολὺ περισσώτερον πρέπει ἡμεῖς νὰ ἐνθυμούμεθα τὰ μετὰ τὸ βάπτισμα. Διότι μὲ τὴν διατήρησιν των εἰς τὴν μνήμην μας, δὲν ἐξαφανίζομεν μόνον αὐτά, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους θὰ εἰμεθα ἐπιεικέστεροι καὶ τὸν Θεὸν θὰ ὑπηρετήσωμεν μὲ μεγαλυτέραν ἀφοσίωσιν κατανοοῦντες μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὴν ἄπειρον φιlanθρωπίαν του. Πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἔκαμεν ἐκεῖνος, ἀλλὰ λησιμῶν τὸ μέγεθος τῆς ὀφειλῆς του, ἐλησμόνησε μαζί καὶ τὴν εὐεργεσίαν. Καὶ λησιμῶν τὴν εὐεργεσίαν, ἐγένετο κακὸς ἀπέναντι εἰς τὸν σύνδουλόν του καὶ μὲ τὴν κακίαν του αὐτὴν ἔγρασε ὅλα ὅσα ἐκέρδιεν ἀπὸ τὴν φιlanθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. «Διότι κρατῶν αὐτὸν τὸν ἐσφιγγεν ἀπὸ τὸν λαμὸν λέγων: Δώσε μου ὅπως ὅ,τι μοῦ χρεώσεται». Δὲν εἶπε «ὡς μοῦ ὅπως ὅ,τι ἐκατὸν δηνάρια, διότι ἐντρέπεται τὴν μηδαμινὴν ὀφίαν τοῦ χρέους, ἀλλὰ εἶπεν «ὅ,τι μοῦ χρεώσεται». «Ἐκεῖνος δὲ ἔ-

12. Ματθ. 18, 28.

πεσαν εἰς τοὺς πόδας καὶ τὸν παρεκάλε: λέγων: Δεῖξέ μου μακροθυμίαν καὶ θὰ σοῦ δώσω ὅπως ὅλα ὅσα σοῦ χρεώστω.»¹⁴ Μὲ τὰς ἰδίας ἀκριδῶς λέξεις, μὲ τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ἐπέτυχεν τὴν συγχώρησιν, μὲ τὰς αὐτὰς καὶ οὗτος ζητεῖ νὰ σωθῆ. Β Καὶ αὐτὸς ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερβολικῆς του ὀμότητος δὲν ἐκάμπετο μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς οὔτε ἐσκέφθη, ὅτι ἐσώθη καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὰς λέξεις αὐτάς. Καὶ ὁμοίως, καὶ ἂν τὸν εἶχε συγχώρησιν, καὶ πάλιν τὸ πρᾶγμα δὲν θὰ ἦτο ἐκδήλωσις φιlanθρωπίας, ἀλλὰ ἁπλῶς ὀφειλὴ καὶ χρέος. Ἐὰν ὁμοίως, πρὶν γίνῃ ἡ λογαδοσία καὶ ἐκδήλωσθῆ ἡ εὐεργετικὴ ἐκείνη ἀπόφασις ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ ἔπραξε τοῦτο, τότε αὐτὸ θὰ ἦτο μίαν ἔκφρασις τῆς ἰδικῆς του φιlanθρωπίας. Τώρα ὁμοίως, ὕστερα ἀπὸ μίαν τόσον μεγάλην δωρεάν καὶ συγχώρησιν τόσοσιν ἀμαρτιῶν, ἡ ἀνεξικακία τὴν ὁποῖαν ἔπραξε νὰ ἐπιδείξῃ πρὸς τὸν σύνδουλόν του ἦτο πλέον μίαν ὑποχρεωτικὴ ὀφειλὴ. Ε Ἄλλὰ δὲν τὸ ἔπραξε αὐτό, οὔτε ἀντελήφθη πόσον μεγάλη ἦτο ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς ἀφέσεως, τῆς ὁποίας ἀπήλαυσεν αὐτός, καὶ ἐκεῖνης, τὴν ὁποῖαν θὰ ἔπραξε νὰ ἐπιδείξῃ αὐτὸς πρὸς τὸν σύνδουλόν του. Ὅχι μόνον ὡς πρὸς τὴν ποσότητα τοῦ χρέους, οὔτε ὡς πρὸς τὸ κύρος τῶν προσώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον δύναται τις νὰ ἴδῃ μεγάλην διαφορὰν. Διότι ἐκεῖνα ἦσαν δέκα χιλιάδες τάλαντα, ἐνῶ αὐτὰ ἦσαν ἑκατὸν δηνάρια. Καὶ αὐτὸς ἠθαδίασε πρὸς τὸν δεσπότην, ἐνῶ ὁ ὀφειλέτης του ἠμάρτησε πρὸς ἕνα σύνδουλόν του. Καὶ αὐτὸς, ἀφοῦ πρῶτα εὐηργετήθη, θὰ ἐγάριζε τὸ χρέος, εἰς τὸν σύνδουλόν του, ἐνῶ ὁ Κύριος τοῦ τὰ ἐχάρισεν ὅλα, χωρὶς νὰ ἴδῃ ἀπὸ μέρους του κανένα αγαθόν, οὔτε μικρόν, οὔτε μεγάλο.¹⁵ Α Ὅμως δὲν ἐσκέφθη τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ διὰ μίαν τυφλωθεὶς ἀπὸ τὴν ὄργην τὸν ἐπινε καὶ τὸν ἐσοίψεν εἰς τὴν φυλακὴν.¹⁶ Ὅταν το ἔιδαν αὐτὸ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ, λέγει ἡ Γραφή, ἠγωνάκτησαν καὶ τὸν καταδικάσαν πρὶν ἀπὸ τὸν δεσπότην, διὰ νὰ μάθῃ πόσον ἡμεῖσος εἶναι ὁ κύριος. Ὅταν ὁ κύριος τὸ ἔμαθον αὐτὸ, τὸν ἐκάλεσε καὶ τὸν κρίνει διὰ δευτέραν φοράν, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ἀπαγγέλλει ἁπλῶς τὴν καταδικήν, ἀλλὰ προηγουμένως δικαιολογεῖται. Καὶ τί λέγει: «Δούλε πονερα, ἐγὼ σοῦ ἐνάρισα ὅλον ἐκεῖνο τὸ χρέος.»¹⁷ Τί ἀγαθώτερον λοιπὸν δύνα-

12. Ματθ. 18, 28.

13. Πρξ. 19, 18, 24, 31.

14. Ματθ. 18, 28.

ται να υπάρξει από αυτό του Κυρίου:

Β "Όταν του άφειλε τα δέκα χιλιάδας τάλαντα, δεν τον έλύπησε καθόλου ούτε με λέξεις, ούτε τον απέκάλυψε πονηρόν, αλλά διάταξε μόνον να παληθή. Και τούτο διά ν' άπαλλαγί από τόν χρέος. "Όταν όμως έδειχθη πονηρός εις τόν συνδουλόν του, τότε όργίζεται καί εξάπτεται, διά να μάθης ότι εύκολώτερον συγχωρεί τά άμαρτήματα προς αυτόν τόν ίδιον παρά τά άμαρτήματα που διαπράττονται εις χάρος του πλησίον. Και αυτό δεν τό κάνει μόνον εις τήν προκειμένην περίπτωση, αλλά και εις άλλας περιπτώσεις. "Εάν προσφέρης τό δώρον σου", λέγει, "εις τό θυσιαστήριον και έκει ένδουμηθή, ότι ό άδελφός σου έχει κάτι έναντίον σου, πήγαινε πρώτον να συμφιλιωθής με τόν άδελφόν σου και κατόπι να έλθης να προσφέρης τό δώρον σου."³⁶ Βλέπεις ότι παντού προτιμά τό Ιδικά μας από τό Ιδικά του, και δεν θεωρεί τίποτε άνώτερον από τήν ειρήνην και τήν αγάπην προς τόν πλησίον; **Γ** Και πάλιν άλλου λέγει: "Όποιος χωρίζει τήν γυναίκα του εκτός ένεκα παρείας, τήν αναγκάζει να διαπράξη μοιχείαν."³⁷ Επίσης διά του Παύλου νομοθετεί ως εξής: "Εάν κανείς έχει γυναίκα άπιστον και αυτή δέχεται να κατοική μετ' αυτού, να μή τήν εκδιώξη!"³⁸

"Αν μέν παρείαι, λέγει, να τήν εκδιώξης. "Αν όμως είσαι άπιστος, να μή τήν εκδιώξης. "Εάν άμαρτήση εις σε, λέγει, να τήν αποβάλης, εάν όμως άμαρτήση εις έμέ να τήν κρατήσης. "Ετσι και εις τήν περίπτωση μας, όταν ό δούλος ήμάςτος έναντι του κυρίου τόσα άμαρτήματα τόν συνεχώρησε. "Όταν όμως ήμάςτος έναντι του συνδούλου του πολύ όλιγώτερα και μικρότερα από εκείνα, δεν τόν συνεχώρησε, αλλά προέβη εις τήν τιμωρίαν του. Και τώρα τόν απέκάλυψε πονηρόν, ενώ προηγουμένως δεν τόν έλύπησε ούτε με μίαν λέξιν. **Δ** Διά τούτο τώρα έχει προστεθή και τούτο, ότι δηλ. τόν παρέδωκεν εις τούς δασυνιστάς, ενώ όταν του ζήτητε λογαριασμόν διά τας δέκα χιλιάδας τάλαντα, δεν είχε προσέβει τίποτε τοιούτον. Διά να μάθης, ότι εκείνη ή απόφασίς του δεν προήρχετο από όργην, αλλά από φροντίδα και συνεπήγετο τήν συγχώρησιν. "Ενώ περισσότερο τόν έξώρισε αυτή ή άμαρτία. Ποία λοιπόν άμαρτία χειρότερα από τήν μνησικακίαν δύναται να

36. Ματθ. 5, 23-24.

37. Ματθ. 5, 32.

38. Α' Κορινθ. 7, 12.

υπάρξει, αφού αυτή οδηγεί εις τήν ανάκλησιν τής φιλονθρωπίας του Θεού, και αυτό που δεν ήβουλήσαν να προκαλέσουν τά άμαρτήματα, ήβουλήθη να τό προκαλέση ή όργη διά τήν άδικίαν εις χάρος του πλησίον; **Ε** Και όμως εις τας Γραφάς αναφέρεται,³⁹ ότι τά δώρα του Θεού είναι άμετάκλητα. Πώς λοιπόν εδώ μετά τήν δόσιν τής δωρεάς, μετά τήν εκδήλωσιν τής φιλονθρωπίας, άνεκλήθη πάλιν ή απόφασίς; "Εξ αίτίας τής μνησικακίας. "Ότε δεν σφάλλει κανείς, εάν άποφανθή ότι αυτή είναι βαρύτερα από κάθε άλλην άμαρτίαν. Διότι όλαι αι άλλαι ήβουλήσαν να εδρουν τήν συγχώρησιν, ενώ αυτή όχι μόνον δεν κατέστη δυνατόν να συγχωρηθή, αλλά και τας άλλας, αι όποιαί διά μιάς όλαι είχαν εξοφανισθή, τας ανένεωσε πάλιν. **Α** "Όστε ή μνησικακία είναι διπλούν κακόν, διότι δεν εύρίσκει ένώπιον του Θεού καμίαν δικαιολογίαν, και διότι και τά άλλα μας άμαρτήματα, και έν άκόμη συγχωρηθούν, τά άνακαλεί και τό στρέφει έναντίον μας. Πράγμα που έκαμε και εις τήν προκειμένην περίπτωση. Διότι ό Θεός δεν μισεί και δεν άποστρέφεται τόσον παλύ τίποτε άλλο, όταν τόν μνησικακον άνθρωπον, που διατρεί τήν όργην του. Και τούτο τό έβειξε πρό παντός εις τήν προκειμένην περίπτωση, αλλά τό θέλωμεν και εις τήν προσηχην, όπου μας προστάσσει να λέγωμεν: «Συγχώρησε ότι κακόν έχομεν κάνει καθώς και ήμείς συγχωρούμεν εκείνους αι όποιοί μας έχουν κάνει κακόν».⁴⁰

Β Τώρα λοιπόν που έμάσαμε όλα αυτά και εξαράσαμε εις τήν καρδίαν μας τήν παραβολήν αυτήν, όταν σκεφθώμεν τί έχομεν πάθει από τούς συνδούλους, να αναλογιζώμεθα τί έκαναμε προς τόν Κύριον. Και με τόν φόβον τών Ιδικών μας άμαρτημάτων θα δυναθώμεν ταχέως να άποκρούσωμεν τόν θυμόν διά τά ξένα παραπτώματα. Διότι, εάν είναι ανάγκη να ένθυμούμεθα άμαρτήματα, πρέπει να ένθυμούμεθα τό Ιδικά μας μόνον. Και εάν ένθυμούμεθα τό Ιδικά μας, ποτέ δεν θα σκεφθώμεν τό ξένα. Καθώς επίσης, αν λησμονώμεν αυτά, θα έμψυχωρισθουν εύκόλως εις τήν σκέψιν μας εκείνα. Και πράγματι, εάν αυτός ένθυμώετο τας δέκα χιλιάδας τάλαντα, δεν θα έσκέπτετο καθόλου τά έκατόν δηνάρια. **Γ** "Αλλά επειδή έληρομήνησεν εκείνα, διά τούτο έπνιγε τόν συνδουλόν του διά τά έκατόν δηνάρια, και ενώ ήθελε να λάβη όλίγα, όχι μόνον δεν έπέτυχε αυτό,

39. Πρβλ. Ρωμ. 11, 29.

40. Ματθ. 0, 12.

ἀλλὰ ἐπέσυρε ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ καὶ τὸν ὄγκον τῶν δέκα χιλιάδων τάλάντων. Διὰ τοῦτο δύναμαι νὰ εἶπω μὲ θάρρος, ὅτι αὐτὴ εἶναι βαρύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλην ἁμαρτίαν. Ἡ μάλλον δὲν τὸ λέγω ἐγὼ αὐτὸ, ἀλλὰ ὁ Χριστὸς τὸ ἐδήλωσε μὲ τὴν παραβολὴν αὐτὴν. Διότι, ἐὰν αὐτὴ δὲν ἦτο βαρύτερα ἀπὸ τὰς δέκα χιλιάδας τάλαντα, δηλ. ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα ἁμαρτήματα, τότε δὲν θὰ ἀνεκάλει ἐξ αἰτίας τῆς καὶ ἐκεῖνα.

Τίποτε λοιπὸν νὰ μὴ ἐπιδιώκωμεν τόσον, ὅσον νὰ εἰμεθα καθαροὶ ἀπὸ τὴν ὀργὴν καὶ νὰ συμφιλωνώμεθα μὲ ἐκείνους ποὺ εἶναι δυσπρεσθημένοι μαζί μας, ἔχοντες ὅπ' ὄψιν, ὅτι οὔτε προσευχὴ, οὔτε ἐλεημοσύνη, οὔτε νηστεία, ἢ οὔτε κοινωνία μυστηρίων οὔτε ἄλλο παρόμοιον θὰ δυνηθῆ νὰ μᾶς προστατεύσῃ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐὰν μνησικακώμεν. Καθὼς ἐπίσης ἐὰν κατοικήσωμεν αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν, ἀκόμη καὶ ἂν δαρυνώμεθα μὲ ἀναρίθμητα παραπτώματα, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτύχωμεν κάποιαν συγγνώμην. Καὶ ὁ λόγος αὐτὸς δὲν εἶναι ἰδικῆς μου ἐμπνεύσεως, ἀλλὰ εἶναι λόγος τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ, ποὺ πρόκειται τότε νὰ μᾶς κρίνῃ. Ὅπως δηλ. ἐδῶ εἶπε, ὅτι «ἔτσι θὰ κἀμῃ καὶ ὁ Πατὴρ μου, ἐὰν καὶ σεῖς δὲν συγχωρῆτε μέσα ἀπὸ τὴν καρδίαν σας», ἔτσι λέγει καὶ ἀλλοῦ «ἐὰν συγχωρῆτε εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅ,τι κακὸν ἔχουν κάνει, θὰ συγχωρῆσῃ καὶ ὁ οὐράνιος Πατὴρ σας τὰ ἱδικά σας».¹⁰ Διὰ νὰ διαγώμεν λοιπὸν καὶ ἐδῶ ἥσυχον καὶ τρεῶν βίον καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν συγχώρησιν καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, Ἐὰς καταβάλλωμεν κάθε προσπάθειαν νὰ συμφιλωνθῶμεν μὲ ὄλους τοὺς ἔχθρους ποὺ ἔχομεν. Διότι ἔτσι θὰ ἐξευμενίσωμεν καὶ τὸν Κύριον, ἀκόμη καὶ ἂν ἔχωμε διαπράξει ἀναρίθμητα ἁμαρτήματα, καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. Εἴθε ὅλοι νὰ κριθῶμεν ἄξιοι αὐτῶν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

¹⁰ Ματθ. 18, 35 καὶ 6, 14.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

Κεφάλιον. Β. Montfaucon